

Budsjett-innst. S. II

(2001-2002)

Innstilling fra finanskomiteen om Revidert nasjonalbudsjett 2002

St.meld. nr. 2 (2001-2002)

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihaugen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Morten Lund, fra Venstre, May Britt Vihovde og fra Kystpartiet, Karl-Anton Swensen, viser til forretningsordenen § 19 sjuende ledd som lyder:

"Eventuell kongelig samleproposisjon om endringer i statsbudsjettet legges fram senest den 15. mai i budsjettåret, sammen med stortingsmelding om Revidert nasjonalbudsjett. Finanskomiteen avgir innstilling om disse (Budsjett-innst. S. II) senest annen fredag i juni."

Komiteen viser til at Regjeringen i St.prp. nr. 63 (2001-2002) har lagt fram forslag om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer på statsbudsjettet medregnet folketrygden 2002, jf. Innst. S. nr. 255 (2001-2002) som avgis sammen med denne innstillingen. Forslag til vedtak satt fram i denne innstillingen er samlet under kapittel 22 (Tilråding fra komiteen) eller kapittel 21 (Forslag fra mindretall) i Innst. S. nr. 255 (2001-2002), jf. nevnte St.prp. nr. 63 (2001-2002).

Komiteen viser videre til Ot.prp. nr. 75 (2001-2002) Om lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivinga mv., jf. Innst. O. nr. 80 (2001-2002) som avgis sammen med denne innstillingen.

2. HOVEDTREKKENE I DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN OG UTVIKLINGEN

2.1 Sammendrag

Regjeringen legger med St.meld. nr. 2 (2001-2002) fram meldingen om Revidert nasjonalbudsjett 2002. Meldingen er utarbeidet i samarbeid med de enkelte departementene og bygger på opplysninger mottatt til og med 3. mai 2002.

Hovedmålene for den økonomiske politikken

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Uansett utvikling i oljepriser og oljeproduksjon vil verdiskapingen i Fastlands-Norge være langt større enn oljeinntektene. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innfasing av oljeinntektene i økonomien som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Bruken av oljeinntekter bør særlig rettes inn mot å redusere skatter og avgifter og mot andre tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien. Regjeringen vil forbedre rammevilkårene for næringsvirksomhet, og innrette bruken av oljeinntektene på en slik måte at presset på prisstigning og rente blir minst mulig.

Budsjettpolitikken må bidra til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Siktemålet er å ha en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor. Budsjettpolitikken er avgjørende for størrelsesforholdet mellom offentlig og privat sektor. Regjeringen har som målsetting over

tid å holde den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter lavere enn veksten i verdiskapingen i Fastlands-Norge.

Regjeringen vil videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, der partene i arbeidslivet gjennom moderate inntektsoppgjør bidrar til å sikre en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor og lav arbeidsledighet.

Regjeringen vil videreføre pengepolitikken slik den ble trukket opp i St.meld. nr. 29 (2000-2001), og som fikk bred tilslutning i Stortinget. Retningslinjene innebærer at pengepolitikken rettes inn mot lav og stabil inflasjon. På den måten har pengepolitikken fått en klarere rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Den økonomiske utviklingen

Etter den markerte avdempingen gjennom fjoråret ser det ut til at den økonomiske veksten hos våre viktigste handelspartnere er i ferd med å ta seg opp igjen.

Oljeprisen har tatt seg markert opp hittil i år, noe som særlig må ses i sammenheng med OPECs produksjonsbegrensninger, urolighetene i Midt-Østen og utsiktene til noe sterkere vekst internasjonalt. Gjennomsnittlig oljepris (Brent Blend) har hittil i år ligget på 22,5 USD pr. fat, eller 198 kroner. Siden årsskiftet har oljeprisen steget med om lag 6 USD pr. fat og lå pr. 3. mai 2002 på 26,3 USD eller 219 kroner pr. fat. Det legges nå til grunn en gjennomsnittlig oljepris på 200 kroner pr. fat i 2002.

Anslagene for veksten i norsk økonomi er justert noe opp siden tilleggsproposisjonen som ble lagt fram 9. november 2001. BNP for Fastlands-Norge anslås nå å øke med 1,8 pst. i år, mot en anslått vekst på 1,6 pst. i tilleggsproposisjonen. Høy lønnsvekst bidrar til at det private forbruket kan vokse sterkere enn tidligere anslått. Også oljeinvesteringene er oppjustert. I motsatt retning trekker lavere anslag på investeringer i industri, elektrisitetsforsyning og enkelte tjenesteytende næringer.

Arbeidsledigheten lå ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU) på 3,7 pst. i 1. kvartal i år, dvs. om lag uendret fra kvartalet før. Den registrerte ledigheten økte noe i mars og april, men de siste tallene er usikre pga. en omlegging av registreringsrutinene. Sysselsettingen anslås nå å øke med om lag 15 000 personer i år. Sammenliknet med anslagene i tilleggsproposisjonen er sysselsettingsveksten noe oppjustert. Arbeidsledigheten (AKU) anslås fortsatt til 3,6 pst. i år, som er det samme som i 2001.

I budsjettet for 2002 ble det lagt til grunn en årslønnsvekst på 4 1/4 pst. eksklusive de særskilte tilleggene til lærerne. På bakgrunn av lønnsoppgjørene som er gjennomført i privat sektor, anslås årslønnsveksten nå til om lag 5 pst., når det særskilte læreroppgjøret holdes utenom.

Kronen har styrket seg markert fra våren 2000. Siden årsskiftet har kursen på norske kroner steget med over 5 pst. både i forhold til euro og i forhold til gjennomsnittet av våre handelspartnere. Styrkingen av kronen

må bl.a. ses i sammenheng med rentedifferansen overfor utlandet og den høye oljeprisen.

Veksten i konsumprisene har avtatt de siste månedene, og i mars var tolv månedersveksten 1,0 pst. Den gjennomsnittlige prisveksten fra 2001 til 2002 anslås til 1,4 pst., mot 1,5 pst. i tilleggsproposisjonen. Lavere importert prisstigning som følge av styrkingen av kronen bidrar til lavere prisvekst, mens høy innenlandsk kostnadsvekst trekker i motsatt retning. Justert for avgiftsendringer og utenom energivarer anslås prisstigningen i år til 2,4 pst.

Utfordringer for den økonomiske politikken

I samsvar med den brede enigheten i Stortinget legges budsjettpolitikken opp etter følgende retningslinjer:

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Petroleumsfondet.
- Det legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien, for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

Handlingsregelen sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av oljeinntektene i norsk økonomi.

Med den anslåtte utviklingen i Petroleumsfondet innebærer handlingsregelen at bruken av petroleumsinntekter vil øke betydelig de nærmeste årene. Etter hvert vil imidlertid petroleumsinntektene avta, samtidig som utgiftene til pensjoner, helse og omsorg vil vokse kraftig. Det er derfor viktig å holde fast på de retningslinjene som er etablert for bruken av oljeinntektene og for forvaltningen av Petroleumsfondet. Langsiktige beregninger av utviklingen i offentlige finanser illustrerer at det over tid vil bli nødvendig å begrense veksten i utgiftene og bedre ressursutnyttelsen i offentlig sektor, selv om vi holder bruken av petroleumsinntekter innenfor de grensene handlingsregelen trekker opp.

Økt bruk av oljeinntekter vil over tid føre til omstillinger og overføring av ressurser fra konkurranseutsatt sektor til skjermede næringer. Hensynet til en balansert utvikling i økonomien, der konkurranseutsatt sektor opprettholdes i et tilstrekkelig omfang, tilsier også at en bør legge stor vekt på å unngå en raskere innfasing av oljeinntektene enn det som følger av handlingsregelen. Samtidig vil presset i retning av omstillinger som følge av økt bruk av petroleumsinntekter kunne dempes i den grad en greier å øke effektiviteten i skjermet sektor. Budsjettpolitikken må derfor innrettes slik at den styrker grunnlaget for et vekstkraftig næringsliv og øker effektiviteten i offentlig virksomhet. En reduksjon i skatte- og avgiftsnivået kan bidra til å øke arbeidstilbudet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. I tillegg er det viktig å prioritere tiltak for å forbedre infrastrukturen, styrke kunnskapsgrunnlaget og fremme teknologiutvikling. Moderniseringsarbeidet i offentlig forvaltning må ha som siktemål at pro-

duktiviteten øker, kvaliteten og brukervennligheten bedres og ressursene kanaliseres til de områdene der behovene er størst.

Den løpende innretningen av budsjettpolitikken må ta hensyn til at pengepolitikken nå har fått en klarere rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen enn før. Budsjettpolitikken og pengepolitikken må virke sammen for å skape en stabil utvikling i økonomien. Handlingsregelen innebærer at budsjettpolitikken i utgangspunktet vil være ekspansiv i årene framover. Med et fortsatt stramt arbeidsmarked vil for sterke stimulanse av økonomien gjennom budsjettpolitikken gi press på lønningene og høyere rente.

Med relativt høy rente og utsikter til om lag normal vekst i norsk økonomi i 2002 og 2003, bør bruken av oljepenger over statsbudsjettet følge handlingsregelen. En mer ekspansiv budsjettpolitikk vil undergrave troverdigheten til budsjettpolitikken. Det vil også legge et ekstra press på pengepolitikken, noe som kan bidra til høyere rente og sterkere krone. Dette vil forverre arbeidsvilkårene for konkurranseutsatt næringsliv.

Gjennomføringen av budsjettpolitikken for 2002

I tilleggspromisjonen baserte Regjeringen seg på det samme nivået på bruk av oljeinntekter, målt ved det strukturelle underskuddet i statsbudsjettet, som det ble lagt opp til i Nasjonalbudsjettet 2002. Dette innebar et strukturelt budsjettunderskudd på 26,0 mrd. kroner i 2002.

Nye regnskapstall for Petroleumsfondet viser at kapitalen i fondet ved inngangen til 2002 ble på 619,3 mrd. kroner, mens det ble lagt til grunn 650 mrd. kroner ved budsjettvedtakene i fjor høst. Forventet realavkastning - beregnet som 4 pst. av kapitalen i Petroleumsfondet - anslås dermed til 24,8 mrd. kroner i 2002. Dette er 1,2 mrd. kroner mindre enn lagt til grunn ved salderingen av 2002-budsjettet, noe som isolert sett reduserer rommet for bruk av oljeinntekter i år.

Ny informasjon om skatteinngangen mv. i 2001 og økt anslag på årslønnsveksten for 2002 tilsier på den annen side at skatteanslaget for 2002 justeres opp i forhold til saldert budsjett. Endringer i skatteinngangen som har sitt motstykke i endret aktivitet i økonomien, slår ikke ut i endret handlingsrom i budsjettpolitikken. Anslaget for skatte- og avgiftsinntekter mv. fra Fastlands-Norge har økt med om lag 6,9 mrd. kroner fra saldert budsjett når en korrigerer for virkningen av nye anslag for den økonomiske aktiviteten og regnskapsmessige forhold. Endringene i skatteanslagene mv. og i anslaget for forventet avkastning av Statens petroleumsfond gir samlet sett rom for økte utgifter eller reduserte inntekter på 5,7 mrd. kroner i 2002 sammenliknet med saldert budsjett.

Økningen i skatteinntektene som følge av økt lønnsvekst har en motpost på utgiftssiden i form av økte utbetalinger til lønn og stønader. Det økte handlingsrommet er videre bundet opp av økte utgifter under regelstyrte ordninger. Videre har Regjeringen tidligere i år fremmet forslag om tilleggspromisjoner

bl.a. til Forsvaret og til helse. Samlet sett medfører disse forholdene økte utgifter på om lag 5,6 mrd. kroner. Ut over dette foreslår Regjeringen i forbindelse med denne meldingen økte bevilgninger på til sammen 1,6 mrd. kroner, hvorav vel 0,9 mrd. kroner er økte overføringer til kommunesektoren. Utgifter som ikke påvirker det strukturelle budsjettunderskuddet er da holdt utenom.

Videre foreslås det skatte- og avgiftslettelser på til sammen knapt 110 mill. kroner bokført i 2002. I tillegg fremmer Regjeringen i forbindelse med denne meldingen forslag som innebærer økte inntekter til staten på 1,6 mrd. kroner.

På denne bakgrunn legger Regjeringen opp til følgende hovedlinjer for arbeidet med revisjonen av budsjettet for 2002:

- Et strukturelt budsjettunderskudd på 24,8 mrd. kroner.
- En reell, underliggende vekst i statsbudsjettets utgifter på om lag 2 1/2 pst. fra regnskap for 2001.
- Endringer i skatte- og avgiftsreglene som reduserer bokførte skatter og avgifter med knapt 110 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2002.
- Økte inntekter utenom skatter og avgifter på 1,6 mrd. kroner, herunder økt utbytte fra Statkraft på 950 mill. kroner og økt utbytte fra Statens Bankinvesteringsfond på 327 mill. kroner.
- Statsbudsjettets oljekorrigerte underskudd i 2002 anslås nå til 38,6 mrd. kroner, som er 1,7 mrd. kroner høyere enn i saldert budsjett.
- Statens nettoinntekter fra petroleumsvirksomheten anslås til 182,5 mrd. kroner i 2002.
- Medregnet renter og utbytte mv. i Statens petroleumsfond anslås et samlet overskudd på statsbudsjettet og i Statens petroleumsfond på 164,6 mrd. kroner, som er 8,8 mrd. kroner lavere enn i saldert budsjett.
- Ved utgangen av 2002 anslås den samlede kapitalen i Statens petroleumsfond til om lag 776 mrd. kroner.

Skatter og avgifter

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2002 foreslås det regelendringer som reduserer bokførte skatter og avgifter med knapt 110 mill. kroner. Påløpt reduseres skatte- og avgiftsinntektene med i alt 155 mill. kroner. De samlede skatte- og avgiftslettelsene fra 2001 til 2002 utgjør dermed nærmere 13 mrd. kroner påløpt og om lag 7,6 mrd. kroner bokført.

Kommunenes inntekter

I denne meldingen foreslås det økte bevilgninger til kommunesektoren på vel 0,9 mrd. kroner. Av dette bevilges 750 mill. kroner til en generell styrking av kommuneøkonomien, samt 100 mill. kroner til fylkeskommunene til å betjene gjeld knyttet til driftsunderskudd i spesialisthelsetjenesten i 2001. Fylkeskommu-

nene skal framover motta en tilsvarende årlig kompensasjon.

I denne meldingen foreslås det også økte bevilgninger til asylsøkere, flyktninger mv. på 67 mill. kroner og en bevilgning på 75 mill. kroner til flyktningeboliger. Disse midlene holdes utenom kommuneopplegget.

Den reelle veksten i kommunenes samlede inntekter fra 2001 til 2002 anslås etter dette til knapt 1 pst., eller om lag 1 3/4 mrd. kroner, regnet i forhold til regnskap for 2001. Kommunesektorens frie inntekter anslås nå å være om lag reelt uendret fra 2001 til 2002. Dette må ses i sammenheng med at kommunene i fjor fikk en merskattevekst som ikke er videreført i anslagene for 2002.

I tilleggspolisjonen varslet Regjeringen at den ville komme tilbake med en samlet gjennomgang av oppgjøret overfor fylkeskommunene knyttet til overføringen av spesialisthelsetjenesten til staten. Regjeringen foreslår nå en justering av gjeldsoppgjøret knyttet til sykehusreformen. Basert på data for 2001 oppjusteres gjeldsoppgjøret med 2 132 mill. kroner. Det er samtidig foretatt et uttrekk fra inntektsrammen på 100 mill. kroner som følge av reduserte kostnader til å betjene denne gjelden. Videre foreslås det, basert på innsendte refusjonskrav fra fylkeskommunene, en oppjustering av den etterskuddsvise refusjonen til utstyrsinvesteringer i sykehus på 256 mill. kroner.

Pengepolitikken

Pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens nasjonale og internasjonale verdi, herunder også bidra til stabile forventninger om valutakursutviklingen, jf. St.meld. nr. 29 (2000- 2001). Norges Banks operative gjennomføring av pengepolitikken skal i samsvar med dette rettes inn mot lav og stabil inflasjon, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst. Utøvelsen av pengepolitikken skal være framoverskuende og bør se bort fra forstyrrelser av midlertidig karakter som ikke kan sies å påvirke den underliggende pris- og kostnadsveksten.

Norges Bank reduserte styringsrenten én gang i 2001, den 12. desember, da renten ble satt ned fra 7 til 6,5 pst. Bakgrunnen for rentenedsettelsen var utsikter til klart svakere utvikling i internasjonal økonomi, lavere oljepris og økt usikkerhet etter terrorhandlingene i USA 11. september 2001. Etter siste årsskifte er faren for et kraftig internasjonalt tilbakeslag redusert. Norges Bank holdt styringsrenten uendret på 6,5 pst. på bankens siste rentemøte den 10. april 2002. Banken uttrykte i den forbindelse at det med uendret rente framover er like sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir høyere enn 2 1/2 pst. som at den blir lavere.

Tiltak for å bedre effektiviteten i økonomien

Regjeringen legger stor vekt på tiltak for å bedre effektiviteten i økonomien. Et viktig område er omfanget og organiseringen av det statlige eierskapet. Regjeringen mener prinsipielt at staten bare bør eie næringsvirksomhet dersom det er et virkemiddel for å

oppnå spesifikke og uttalte mål, eller som del av en fornuftig plassering av statens sparing. I samsvar med dette åpner derfor Regjeringen for å avvikle eller redusere det statlige eierskapet i flere selskaper. For de selskapene der staten beholder eierandeler, understrekes betydningen av å skille mellom statens myndighetsrolle og eierrolle og å utvikle staten til å bli en mer profesjonell eier.

Det er en nær sammenheng mellom handlingsrommet i budsjettpolitikken og effektiviteten i offentlig sektor. En god utnyttelse av ressursene gir rom for større tjenestetilbud og høyere kvalitet innenfor en gitt budsjettamme. Arbeids- og administrasjonsministeren redegjorde for hovedprinsippene i Regjeringens arbeid med modernisering, forenkling og effektivisering av offentlig sektor overfor Stortinget 24. januar 2002. Reformarbeidet skal baseres på desentralisering og delegering. Statlige tjenesteytere skal få større selvstendighet, og kommunene skal gis større frihet. Brukerne skal gis større valgfrihet og pengene skal i større grad følge brukerne. Effektiviseringen og bedringen av tjenestetilbudet skal bl.a. komme i stand gjennom økt konkurranse. Private tilbydere skal slippes til der det er hensiktsmessig. Et klarere skille mellom forvaltning og tjenesteytelse vil gjøre det mulig å velge mer fleksible, brukerrettede organisasjonsmodeller for tjenesteden av offentlig virksomhet.

I kapittel 2 i meldingen er det gjort rede for de økonomiske utsiktene. Det vises også til omtale av budsjettpolitikken i punkt 3.1 i meldingen.

2.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens mål og vurderinger for den økonomiske politikken. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

Disse medlemmer viser til budsjettavtalen mellom disse tre partier og Fremskrittspartiet, og understreker at alle økninger i utgifter som følge av denne avtalen blir dekket inn med tilsvarende kutt. Man går således ikke utover de rammer handlingsregelen gir, beholder stramheten i budsjettet og bidrar til stabiliteten i norsk økonomi.

Disse medlemmer har merket seg at Arbeiderpartiet kritiserer Regjeringen for å legge frem et for ekspansivt budsjett, og at Arbeiderpartiet mener sitt eget forslag til revisjon av budsjettet er tilpasset aktivitetsnivået i økonomien.

Disse medlemmer vil for det første understreke at både Regjeringens forslag og budsjettavtalen med Fremskrittspartiet innebærer et budsjett som har samme stramhet som budsjettet vedtatt sist høst - og som foreslått av regjeringen Stoltenberg før den gikk av. Videre vil disse medlemmer peke på at bruken av oljeinntekter i henhold til handlingsregelen nå er justert ned med 1,2 mrd., fra 26 mrd. kroner til 24,8 mrd. kroner.

Videre vil disse medlemmer vise til at veksten i BNP for Fastlands-Norge for 2002 anslås til å ligge under trendveksten, og at den underliggende prisveksten for i år og neste år ventes å ligge om lag på samme nivå som Norges Banks inflasjonsmål. Samtidig er sissettingen høy, og ledigheten forholdsvis lav. Dette må anses som en situasjon nær en "normal konjunktursituasjon", og i en slik situasjon er det etter disse medlemmers syn en riktig vurdering å følge retningslinjene om å bruke realavkastningen av Petroleumsfondet.

Disse medlemmer vil avvise Arbeiderpartiets påstand om at deres forslag til budsjett vil innebære lavere rente og svakere kronekurs. Ut fra tallene som Arbeiderpartiet har lagt inn i budsjettet for 2002 er deres opplegg 0,68 mrd. kroner strammere enn Regjeringens opplegg. Men i dette tallet kommer det ikke frem at Arbeiderpartiet i tillegg foreslår 2 mrd. kroner i økt låneramme for Husbanken, samt en låne- eller fondsordning for kommunene for å dekke økningen i pensjonskostnadene. Arbeiderpartiet argumentere selv for at disse tiltakene vil gi økt aktivitet på boligmarkedet og i kommunene. Dermed er det grunn til å tro at disse tiltakene minst vil nøytralisere den isolerte innstramningen på 0,68 mrd. kroner.

Videre vil disse medlemmer vise til at Arbeiderpartiets løsning er å skyve finansieringsutfordringene foran seg, fremfor å løse dem. Arbeiderpartiets forslag om å utsette forsvarsinvesteringer innebærer, utover å skape ny usikkerhet om Forsvarets fremtid, at det må finansieres om lag 1 mrd. kroner ekstra i 2003-budsjettet. Videre innebærer Arbeiderpartiets forslag om endrete avskrivningsregler en helårseffekt på nærmere 1,6 mrd. kroner, mens Arbeiderpartiet i budsjettet for 2002 kun har lagt inn en bokført virkning for 2002 på 25 mill. kroner. Dermed foreslår Arbeiderpartiet tiltak som vil gi ytterligere finansieringsbehov for 2003 på om lag 2,5 mrd. kroner. Dette kommer på toppen av forpliktelser som også Arbeiderpartiet allerede har påtatt seg i budsjettet for 2003, blant annet knyttet til fullfinansiering av fjernet investeringsavgift (5 mrd. kroner), reversering av de øvrige avskrivningsreglene m.m. (1,4 mrd. kroner). Ser man på Arbeiderpartiets forslag i budsjettet for 2002 og i denne innstillingen, ville det hvis det hadde blitt vedtatt, gitt et finansieringsbehov i 2003-budsjettet på i størrelsesorden 8-9 mrd. kroner bare knyttet til ekstra forsvarsinvesteringer og finansiering av skatte- og avgiftslettelser i 2002. På toppen av dette kommer vedtaket om å endre tippenøkkelen, vekst i Folketrygdens ytelser, samt Arbeiderpartiets signaler om økte utgifter til barnehager, kommuner, trygdeoppgjør mv.

Etter disse medlemmers syn er det åpenbart at Arbeiderpartiet ikke står for noen innstrammende politikk, men en politikk for å skyve problemene foran seg fremfor å løse dem. Etter disse medlemmers vurdering ville en realisering av Arbeiderpartiets politikk medføre kraftig økt bruk av oljepenger utover handlingsregelen i 2003, eller alternativt massive skatte- og avgiftsøkninger eller reduserte utgifter.

Disse medlemmer vil peke på at økt bruk av oljepenger har konsekvenser for norsk økonomi. Samarbeidsregjeringens strategi er å bruke en vesentlig del av den økte bruken av oljeinntekter på skatte- og avgiftslettelser. Kombinert med Regjeringens politikk for effektivisering av både offentlig og privat sektor, er dette den politikk som vil gi mest rom for å videreføre konkurranseutsatt næringsliv over tid, sammenlignet med de reelle, politiske alternativene. Arbeiderpartiets alternativ er å bruke mer av oljeinntektene på økte offentlige utgifter og mindre på skatte- og avgiftslettelser enn Regjeringen. Arbeiderpartiets politikk må dermed over tid føre til en større offentlig sektor enn med Regjeringens politikk, og dermed en tilsvarende mindre konkurranseutsatt sektor. At Arbeiderpartiet nå legger opp til noe mindre bruk av oljeinntekter i 2002 rokker ikke ved dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til retningslinjene for den økonomiske politikken som ble lagt fram av regjeringen Stoltenberg og som fikk tilslutning fra et bredt flertall i Stortinget. Endringene innebar nye retningslinjer både for budsjettpolitikken og pengepolitikken. For beskrivelse av pengepolitikken viser disse medlemmer til sin merknad under punkt 5.2.

Disse medlemmer vil peke på at de nye retningslinjene for budsjettpolitikken innebærer at en moderat opptrapping av bruken av petroleumsinntektene tilsvarende den forventede realavkastningen av Statens petroleumsfond. Videre vil disse medlemmer understreke at budsjettpolitikken fortsatt skal brukes aktivt for å jevne ut svingninger i økonomien. Disse medlemmer vil vise til retningslinjene, jf. Innst. S. nr. 229 (2000-2001) hvor det bl.a. heter:

"I en situasjon med høy aktivitet i økonomien, bør en holde tilbake i budsjettpolitikken i forhold til dette, mens det ved et konjunkturtilbakeslag kan være behov for noe større bruk av oljeinntekter. Finanspolitikken må fortsatt ha et hovedansvar for å stabilisere utviklingen i norsk økonomi" (St.meld. nr. 29 (2000-2001) s. 7).

Disse medlemmer vil også vise til at stortingsflertallet sluttet seg til disse retningslinjene. Flertallet skriver bl.a. følgende om dette:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil i denne sammenheng understreke betydningen av at finans-, penge-, struktur- og inntektspolitikken skal virke sammen for å nå målet om stabile rammevilkår for næringslivet og en sunn økonomisk utvikling. Finanspolitikken må brukes aktivt for å utjevne svingningene i økonomien og for å virke konjunkturstabiliserende. Flertallet mener samtidig at en bør være varsom med å legge for store byrder på pengepolitikken, da dette over tid vil kunne føre til en styrket krone som igjen vil svekke konkurranseutsatt sektor." (Innst. S. nr. 229 (2000-2001) side 7).

Disse medlemmer vil videre peke på at regjeringen Stoltenberg i de nye retningslinjene la vekt på at

petroleumsinntektene må brukes på en måte som styrker norsk økonomi. I meldingene heter det at:

"Regjeringen legger derfor vesentlig vekt på at handlingsrommet som økt bruk av oljeinntektene gir, skal brukes på en måte som også vil styrke vekstevnen til norsk økonomi" (St.meld. nr. 29 (2000-2001) s. 7).

Disse medlemmer viser til at konkurranseevnen i norsk industri ble klart forbedret tidlig på 90-tallet, for deretter å bli svekket. Fram til 2000 ble denne svekkelsen langt på vei oppveid av at den norske kronen svekket seg. Siden mai 2000 har imidlertid kronen styrket seg markert, noe som fører til en sterk svekkelse av konkurranseevnen for norsk industri. Fortsetter denne utvikling, kan titusenvis av industriarbeidsplasser stå i fare, slik også sentralbanksjefen pekte på i sin årstale.

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen selv ikke ser bort fra at effektene av den svekkede konkurranseevnen er undervurdert. Det heter i meldingen at:

"en ikke kan se bort fra at de negative virkningene av den markerte svekkelsen av konkurranseevnen de siste årene kan være sterkere enn lagt til grunn i framskrivningene. Aktiviteten innenfor turisme, industri og andre næringer som møter konkurranse fra utlandet, vil i så fall kunne bli lavere enn anslått i denne meldingen. Dersom svekkelsen av den kostnadmessige konkurranseevnen går for langt, kan det undergrave grunnlaget for en stabil økonomisk utvikling på noe lengre sikt." (St.meld. nr. 2 (2001-2002) s. 15-16).

Disse medlemmer vil vise til at etter at regjeringen la fram sitt forslag til revidering av statsbudsjettet, har faren for en renteøkning blitt større. På sitt rentemøte 22. mai 2002 fant Norges Bank å fastholde en om lag dobbelt så høy rente som det man har i nabolandene. Samtidig ga sentralbanken uttrykk for at det nå er mer sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir høyere enn 2,5 pst. enn at den blir lavere. Disse medlemmer viser til at en renteoppgang vil bidra til en ytterligere svekkelse av konkurranseevnen.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at regjeringens forslag til revidert nasjonalbudsjett ikke inneholder tiltak som kan bidra til å bedre den vanskelige situasjonen for konkurranseutsatt sektor. Disse medlemmer vil også vise til at regjeringens manglende ambisjoner om redusert rentenivå også er svært dårlig nytt for de med boliglån.

Disse medlemmer vil vise til at regjeringen under henvisning til handlingsregelen for budsjettpolitikken, doubler utgiftsveksten i revidert nasjonalbudsjett 2002. Disse medlemmer mener at regjeringen med dette velger å se bort fra sitt ansvar for å sikre stabile rammevilkår for næringslivet og en sunn økonomisk utvikling. Retningslinjene om å bruke om lag forventet realavkastning av Petroleumsfondet tar utgangspunkt i en normal konjunktursituasjon.

Disse medlemmer mener at regjeringen gjennom Revidert nasjonalbudsjett 2002 og avtalen med Fremskrittspartiet om behandlingen på Stortinget, er i

ferd med å utfordre innholdet i de nye retningslinjene for budsjettpolitikken allerede ett år etter fastsettelsen.

Disse medlemmer vil vise til Arbeiderpartiets forslag til Revidert nasjonalbudsjett, som innebærer en innstramming på 680 mill. kroner. Etter disse medlemmers vurdering ville det være et viktig steg i riktig retning dersom om lag 10 pst. av de økte inntektene som er til disposisjon, kunne settes av til et noe strammere budsjettopplegg i denne situasjonen. Disse medlemmer vil videre peke på at Arbeiderpartiet foreslår å bruke ytterligere 350 mill. kroner på tiltak for å styrke næringslivet. Disse medlemmer konstaterer at Arbeiderpartiet med sitt forslag til endringer i statsbudsjettet følger opp alle elementene i de nye retningslinjene for den økonomiske politikken.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet konstaterer at Regjeringen gjennom Revidert budsjett for 2002 foreslår å bruke nærmere 6 mrd. kroner mer enn forutsatt i budsjettet for 2002. Skatteanslaget fra Fastlands-Norge er oppjustert med 5,7 mrd. kroner i 2002 sammenlignet med saldert budsjett, og driftsbalansen overfor utlandet er anslått til 189 mrd. kroner.

Disse medlemmer mener generelt at behandlingen av revidert budsjett bør reflektere at hensikten med budsjettrevidering er å justere det vedtatte stats- og nasjonalbudsjett i forhold til endringer i de økonomiske rammebetingelser eller ved særskilte behov for endringer i bevilgningsvedtak som har oppstått etter at det ordinære budsjett ble vedtatt. Disse medlemmer registrerer at Regjeringen i stor grad har fulgt opp dette, men at Regjeringen da samtidig ender opp med å ikke ta tilstrekkelig hensyn til de endringer som faktisk har funnet sted siden budsjettet ble vedtatt. Samtidig er det også slik at det budsjettet som ble vedtatt i høst egentlig ikke samlet noe politisk flertall. Disse medlemmer viser til at Regjeringen Bondevik stilte kabinettsspørsmål på budsjettet, etter at forhandlinger om flertallsløsning ikke førte frem. Disse medlemmer viser videre til at Fremskrittspartiet i den sammenheng stemte for å beholde Regjeringen, ikke for budsjettets innhold.

Profilen i Fremskrittspartiets forslag til endringer av revidert budsjett kan oppsummeres på følgende måte:

- En styrking av sykehusøkonomien slik at behandlingsskapiteten økes med 2 pst.
- Opptreningsinstitusjonene tilføres 50 mill. kroner for å unngå nedleggelse i inneværende år
- Legemiddelet Remicade refunderes 100 pst., i tråd med Stortingets forutsetninger
- Refusjon for behandling mot barnløshet gjeninnføres med virkning fra 1. januar 2002
- Skjerpelser i firmabilbeskatning og kjøregodtgjørelse reverseres
- Justissektoren styrkes, gjennom økte bevilgninger til å besette ledige politistillinger

- Utdanningssektoren styrkes gjennom en rekke tiltak
- Uttransportering av flyktninger styrkes og bosetting av flyktninger reduseres
- Folketrygdfondets plasseringsadgang utvides
- Boliglånsordningen for statsansatte må gjennomgås med kritiske øyne med den hensikt å stramme inn i en svært lukrativ ordning som betyr en sterk rentesubsidie til alle som er medlemmer av Statens Pensjonskasse
- Formuesskatten må trappes ned fra og med budsjettåret 2003
- Avskrivningssatsene må reverseres til 1999-nivå fra og med budsjettåret 2003
- Nettolønnsordningen for fergerederiene må forbedres og sikres

Samlet sett medfører Fremskrittspartiets forslag en utgiftsreduksjon på 921 745 000 kroner og en inntektsreduksjon på 950 000 000 kroner.

Disse medlemmer henviser også til Innst. S. nr. 232 (2001-2002) - Forsvarsproposisjonen, Innst. S. nr. 253 (2001-2002) Kommuneproposisjonen og Innst. S. nr. 243 (2001-2002)- Sykehusøkonomiproposisjonen.

Etter disse medlemmers oppfatning er det fortsatt ingen grunn til å ha et tilnærmet manisk forhold til verken budsjettbalansen eller handlingsregelen, all den tid statsbudsjettet går med et enormt overskudd. Det er langt viktigere å holde fokus på budsjettets underliggende utgiftsvekst, vekstevnen i BNP for fastlandsøkonomien og tiltak som kan bidra til større produktivitet og effektivitet over tid. Disse medlemmer registrerer at den til en hver tid sittende regjering likevel velger å forholde seg til regnskapsteknikk og betrakter størrelser som finanspolitikken faktisk kan påvirke, som eksogent bestemte faktorer. Så lenge dette vedvarer er det disse medlemmers oppfatning at man ikke klarer å bruke finanspolitikken til verken å fremme vekst eller verdiskapning som er helt grunnleggende for norsk økonomi over tid. Disse medlemmer mener at Regjeringens salderingsopplegg for revidert budsjett illustrerer med all tydelighet at handlingsregelen ikke er så klar og entydig som forutsatt og at det er fullt mulig for Regjeringen å "trikse" med de bakenforliggende faktorer slik at det strukturelle budsjettunderskuddet kan fremstå som såkalt ansvarlig og innenfor handlingsregelen. Det økte utbytte i Statkraft er et av de beste eksemplene på dette. Det som i realiteten gjøres er at man først tilfører selskapet penger som en "under streken-operasjon", som derved heller ikke påvirker budsjettbalansen, for noen tid senere å trekke pengene tilbake, men nå som en "operasjon over streken" som dermed salderer budsjettet. Etter disse medlemmers oppfatning er dette så åpenbart at det er tilnærmet uforståelig at dette ikke har vakt større oppsikt i de makroøkonomiske miljøer.

Disse medlemmer vil likevel understreke behovet for større strukturelle reformer som i langt større grad bidrar til å effektivisere den offentlige sektor og

økonomiens virkemåte som helhet. Stortinget og Regjeringen må legge til grunn klarere prioriteringer og et ønske om en nasjonal rasjonell ressursanvendelse. Disse medlemmer mener videre det er nødvendig at det allerede nå gis signaler for 2003-budsjettet for å styrke markedets tiltro til styringen av norsk økonomi og ulike næringers trygghet for at det politiske miljø tar den faktiske situasjonen på alvor.

Disse medlemmer har sett seg svært lei på den unyanserte finanspolitiske debatt som oppstår som en konsekvens av at økte utgifter på ett område skal dekkes inn krone for krone på et annet område uavhengig av hvordan kronen brukes og hvordan den både isolert og samlet sett påvirker utviklingen i norsk økonomi. Budsjettbalansen, den såkalte stramheten i budsjettet og ikke minst handlingsregelen har for det politiske flertallet nå blitt viktigere enn de reelle utfordringer og problemer som eksisterer i flere deler av samfunnet.

Etter disse medlemmers oppfatning er en krone ikke lik enhver annen krone i budsjettssammenheng. Bevilgninger til veiinvesteringer har andre sysselsettingseffekter enn innkjøp av utstyr til helsesektoren fra utlandet. Den politiske økonomiske debatten er preget av fravær av evne til å skille mellom penger brukt innenlands og penger brukt utenlands. I forbindelse med Stortingets behandling av Dokument nr. 8:54 (1999-2000) om innføring av eget utenlandsbudsjett, skrev daværende finansminister blant annet følgende i sitt brev til finanskomiteen:

"En bestemt tilråding om finanspolitikken bygger, som understreket ovenfor, på fullstendige makroøkonomiske analyser. Når dette vurderingsgrunnlaget er etablert, fungerer budsjettindikatoren som en "krittstrek" i den videre budsjettprosessen. I denne fasen av budsjettbehandlingen tilsier hensynet til oversiktighet at en reduserer ambisjonsnivået noe med hensyn til å kartlegge virkninger på aktivitetsnivået og i stedet lar alle inntekts- og utgiftsposter "telle likt". Denne framgangsmåten ivaretar at:

- alle offentlige utgifter må finansieres. Selv om staten på kort sikt har solide finanser, tilsier langsiktige budsjettensyn, og spesielt behovet for å kunne dekke den sterke veksten i pensjonsutgifter vi vet vil komme, at betydelige midler settes til side i perioder med store overskudd. I denne sammenheng er det viktig at "en krone er en krone".

- de reelle politiske prioriteringene vil kunne bli forstyrret dersom en i budsjettdrøftingene skulle "vekto" ulike utgiftsposter. Utgifter som i stor grad kan kanaliseres ut av landet, ville få forrang i forhold til økte bevilgninger til undervisnings-, helse- og omsorgstjenester produsert i Norge. Over tid ville en slik budsjettprosess være uheldig. Budsjettprosessen ville også blitt vesentlig mer komplisert, og i større grad baseres på skjønn, enn det som er tilfelle i dag."

Etter disse medlemmers oppfatning er det ikke tilstrekkelig at Regjeringen og departementet foretar såkalte helhetlige makroøkonomiske beregninger for deretter å la finanskomiteen og Stortinget foreta de endelige beslutninger uten å skjele til hvordan de ulike prioriteringer påvirker økonomien.

En krone brukt i utlandet har ikke samme effekt som en krone brukt i Norge. En krone brukt til investeringer har ikke samme effekt som en krone brukt til drift, og en krone brukt i en del av økonomien med ledig kapasitet har ikke samme effekt som en krone brukt i en del av økonomien med sprengt kapasitet.

Disse medlemmer mener konsekvensene av slike manglende avveininger nettopp blir de store krisene vi ser i flere deler av økonomien. Det blir umulig å forstå hvordan et av verdens rikeste land har omfattende kriser i både helsevesen og eldreomsorg, manglende ressurser til politi og forsvar, manglende veiinvesteringer osv.

Disse medlemmer vil videre understreke at mange av presstendensene i norsk økonomi er myndighetsskapte og at det derfor er større systemendringer som er mest nødvendig, fremfor forsøk på å detaljstyre den økonomiske utviklingen gjennom stadige endringer i skatter og avgifter. Offentlig sektor har over lang tid vokst seg stor og ineffektiv. Et omfattende byråkrati fører til rigide systemer og lov- og forskriftsjungelen setter i mange sammenhenger sterke begrensninger på en naturlig utvikling. Disse medlemmer har registrert at Regjeringen fortsatt påstår å ha vilje til å effektivisere offentlig sektor, men er skuffet over at dette ikke synliggjør seg i handling.

Disse medlemmer vil understreke behovet for en finanspolitikk som er innrettet slik at konkurransevnen for vårt fremtidige næringsliv ikke svekkes, og slik at skatte- og avgiftsnivået ikke er vesentlig høyere enn i andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Disse medlemmer er svært fristet til å foreslå en rekke avgiftsreduksjoner og endringsforslag i tilknytning til det reviderte budsjett, men vil igjen vise til at hensikten med revidert budsjett primært er å revidere budsjettet og ikke kjøre omkamp på utallige politiske spørsmål. Videre vil en slik praksis føre til svært uforutsigbare forhold for alle dem som forventer at politikken i hvert fall ligger fast et år av gangen. Disse medlemmer har derfor begrenset seg til å fremme forslag på de områder problemene er mest akutte og forslag som legger premisser foran høstens budsjettbehandling.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen hevder å legge stor vekt på en ansvarlig finanspolitisk linje i sin politiske retorikk. Disse medlemmer er bekymret for at den politiske retorikk i liten grad slår inn i Regjeringens politiske veivalg. Disse medlemmer vil peke på at den økonomiske utviklingen er preget av muligheten for lavere sysselsetting og relativt høye renter. Det er i en slik situasjon viktig at den økonomiske politikken både innrettes med kortsiktige og langsiktige virkemidler som innebærer større strukturelle endringer for økonomien.

Norsk økonomi er overmoden for et systemskifte, med et langt kraftigere fokus på tilbudssiden i økonomien, noe Fremskrittspartiet har tatt til orde for ved flere anledninger.

Disse medlemmer vil påpeke at det grunnleggende problemet i norsk økonomi generelt sett er svært lav produktivitetsvekst. Det er derfor nødvendig med en markedsøkonomisk tilbudssidepolitikk som vektlegger grunnlaget for økt verdiskapning gjennom betydelige struktur- og finanspolitiske reformer.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiets hovedmålsetting for den økonomiske politikken er økt velferd til folk flest gjennom høyere økonomisk vekst, lavere skatter og avgifter, en bedring av det offentlige tjenestetilbudet, lavere ledighet og lav og stabil inflasjon. Lav og stabil inflasjon er en forutsetning for et lavt og stabilt rentenivå. I sitt alternative statsbudsjett for 2002 la Fremskrittspartiet særlig vekt på:

- Avgiftsreduksjoner som øker økonomiens effektivitet og som på kort sikt får direkte virkning på prisstigningen og derved også på renten
- Skattereduksjoner som øker økonomiens effektivitet og arbeidsinnsatsen og som får virkning på kjøpekraften og dermed også på lønnsoppgjørene
- Investeringer i forskning, veibygging og IKT som bereder grunnen for effektivitetsforbedringer og dermed produktivitetsvekst
- Investeringer i helsevesenet som fører til økt pasientbehandling og dermed færre på trygdeytelser og flere i arbeid
- Lovendringsforslag og reformer som over tid virker effektiviserende og produktivitetsfremmende på norsk økonomi.

Nærmere om handlingsregelen

I Revidert budsjett har handlingsregelen satt nye og ferske spor. Uavhengig av hva man mener om prioriteringene på budsjett er det verdt å forstå hvor stor makt denne særnorske regel har fått. Etter disse medlemmers oppfatning synes man å tro at handlingsregelen er ikke bare er en garanti, men også en forutsetning, for en sunn økonomi. Faktum er at handlingsregelen er en kunstig oppkonstruert regel som i seg selv har liten basis innen sosialøkonomisk teori. Resultatet er blitt lite annet enn en tvangstrøye. Stortinget godtar å overlate kontrollen over finanspolitikken til handlingsregelen ved at grensen for det "strukturelle" budsjettunderskuddet defineres til 4 pst. av innstående beløp på petroleumsfondet ved inngangen til budsjettåret. Det er synd at det politiske flertall, uten diskusjon, ikke vil ha et mer aktivt forhold til utvikling i norsk økonomi.

Disse medlemmer er meget godt innforstått med at man skal være forsiktig med å love penger til alle gode formål. I Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2002 ble det foreslått netto utgiftskutt på totalt 20 mrd. kroner. Motivasjonen i å påvise handlingsregelens håpløshet er således ikke ønsket om å bruke hver krone som kommer inn i statskassen, enten det er skatter fra fastlandsindustrien, enkeltmennesker eller petroleumsvirksomheten.

Petroleumsformuen vi nå bygger opp er et kjærkomment redskap for å sikre velstand både for dagens og fremtidens pensjonister så vel som de kommende generasjoner. Men denne finansielle formuen må forvaltes, og det er slett ikke opplagt at det eneste riktige er å investere den i utenlandske verdipapirer. Ingen ansvarlige politikere bør derfor sette seg på sidelinjen og overlate finanspolitikken og vår økonomiske fremtid til en oppkonstruert handlingsregel.

Det er store mangler i argumentasjonen rundt konsekvenser ved å bryte handlingsregelen. Det politiske flertall henviser til handlingsregelen og advarer med løftet pekefinger mot å bruke en eneste oljekrone utover det handlingsregelen tillater. Men samtidig er det uproblematisk for det samme flertall å forbruke hver ekstra skatte- og avgiftskrone som hentes inn fra fastlandsøkonomien. Man kan undre seg over hva som gjør skattekrone mindre inflasjonsskapende enn oljekrone. Tvert imot ville man tro at når det ikke har vært økning i prosentsatser eller skattegrunnlaget er økte skatteinntekter et resultat av økt aktivitet i økonomien. Nettopp da, med høyere aktivitet enn antatt, burde man etter logikken som brukes for handlingsregelen være ekstra forsiktig med å pøse disse pengene inn i økonomien igjen.

Disse medlemmer aksepterer ikke det statiske synet på inflasjonsfaren som mange besitter. Norge trenger en aktiv tilbudssidepolitikk med fokus på effektiviseringer i offentlig sektor og endring i næringsstrukturer. At vi dermed også vil oppleve relative prisjusteringer er ikke til å unngå i en dynamisk økonomi, og slikt skjer da også til stadighet. Aktiv stimulering av tilbudssiden for å øke produktiviteten er den mest effektive politikk for å gi rom for økt økonomisk vekst slik at langsiktig inflasjon og renter ikke løper løpsk.

I revidert budsjett fremstår argumentasjonen for handlingsregelens troverdighet som veldig sofistisert når den forsvarer størrelsen på bruken av petroleumsfondet. Samtidig fremstår den som ganske usofistikert hjemmesnekret fordi den ikke forholder seg til hvor, når og hvordan pengene kan brukes i fastlandsøkonomien. Dette er fullstendig misforstått etter disse medlemmers mening. Det er forskjell på investeringer og forbruk. Det er forskjell på å kjøpe tjenester fra bedrifter i Norge som opplever arbeidskraftsmangel og å kjøpe kapitalvarer fra utlandet. Disse medlemmer forsvarer å øke offentlige utgifter når de for eksempel investeres i bedre helse, bedre utdanning og forskning og bedre veinett. Det er riktige investeringer som skaper nødvendig grunnlag for å sikre videre økonomisk vekst og velstand i Norge.

Etter disse medlemmers vurdering kan en målrettet bruk av finanspolitikken sikre at man investerer i de områder av økonomien hvor det er rom for effektivitetsforbedringer eller hvor det i dag er mye tilgjengelig kapasitet. Når dette kobles med en kritisk gjennomgang av offentlig ressursbruk, kan det frigjøres store ressurser i økonomien. Det er ikke nødvendig-

vis bedre formuesforvaltning å bare spare penger på bok fremfor å investere dem i helse og utdanning. Sistnevnte dekker prekære menneskelige behov, men kan også gi en økonomisk avkastning langt utover det aksjeinvesteringene av petroleumsfondet klarer.

Disse medlemmer visert for øvrig til Regjeringens omtale av eierskapsmeldingen, men vil i den anledning henviser til Fremskrittspartiets merknader og forslag i næringskomiteens innstilling om St.meld. nr. 22 (2001-2002) Et mindre og bedre statlig eierskap.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

Disse medlemmer viser til at det er fremforhandlet endringer i forhold til Regjeringens opprinnelige forslag til revidert budsjett som vil få Fremskrittspartiets subsidiære støtte. Disse medlemmer vil påpeke at det fremforhandlede resultat ligger et godt stykke unna Fremskrittspartiets primære standpunkt, men at resultatet likevel peker i riktig retning. Siden dette er en budsjettrevisjon har det ikke vært aktuelt å bringe inn for mange temaer som hører ordinær budsjettbehandling til.

Disse medlemmer har merket seg regjeringspartiens behov for å holde den såkalte stramheten i budsjettet gjennom at endringer som er fremforhandlet er saldert krone for krone og vil derfor gjennom subsidiær støtte bidra til at så skjer. Den til enhver tid sittende regjering har gjennom en årrekke hevdet at det ansvarlige balansepunkt ligger akkurat der den samme regjering har definert det. Det hevdes fra den til enhver tid sittende regjering at dette er viktig, ikke minst for å holde rentenivået nede. Likevel registrerer disse medlemmer at rentenivået er vedvarende høyt og at risikoen for renteøkninger utover 2002 er økende. I Regjeringens forslag til revidert budsjett er den underliggende utgiftsveksten høyere enn forutsatt i saldert budsjett. Disse medlemmer mener derfor at det er Regjeringen som må bære ansvaret for eventuelle renteøkninger i tiden fremover. Disse medlemmer har ved gjentatte anledninger kritisert gjeldende finanspolitikk og påpekt nødvendigheten av et systemskifte hvor det er den økonomiske veksten som må være det bærende for finanspolitikken, sammen med fokus på redusert underliggende utgiftsvekst, ikke budsjettbalanse, handlingsregel og såkalt stramhet.

Disse medlemmer viser til Innst. O. nr. 80 (2001-2002) når det gjelder forslag knyttet til firmabilbeskatningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. I (2001-2002).

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti har lagt fram rapporten "Forskjells-Norge 2002". Den dokumenterer at forskjellene i Norge øker, først og fremst fordi de aller rikeste har fått kraftige inntektsøkninger. Toppledere i de største bedriftene har mer enn doblet lønna si siden 1995. Disse med-

lemmer utfordrer de andre partiene: Stortinget må forplikte seg til å redusere forskjellene i løpet av denne stortingsperioden.

Disse medlemmer påpeker at 5000 enkeltpersoner mottok 63 pst. av alt aksjeutbyttet som ble utbetalt i år 2000. I gjennomsnitt fikk hver av disse 3,5 mill. kroner i utbytte. De som innkasserer millioner i aksjeutbytte er ofte de samme som hever de høyeste lønnningene. Svært gunstige skatteregler for kapitalinntekter og aksjeutbytte gjør at de virkelig rike betaler mindre skatt som andel av inntekten enn vanlige lønnstakere. Beskatningen av aksjeutbytte ble fjernet av de borgerlige partiene, inkludert Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer understreker at parallelt med lønnsfesten for de rikeste, har andelen av befolkningen som står utenfor arbeidsmarkedet steget kraftig. Blant ulike minoriteter er arbeidsløsheten høy - selv om den er lav for gjennomsnittet. De som av ulike grunner og under ulike konjunkturer har hatt vanskeligheter på arbeidsmarkedet, sliter med å komme inn igjen.

Egenandelene på helse- og sosialtjenester i kommuner og fylker har økt nesten tre ganger mer enn prisstigningen på under ti år. For dem med de laveste inntektene har satsene for en barnehageplass hatt samme formidable økning - tre ganger prisstigningen.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen gir uttrykk for at de ønsker utjevning, men fokuserer utelukkende på tiltak mot fattigdom. Disse medlemmer understreker at Sem-erklæringen er en oppskrift for økte forskjeller. Høyres store skattelettelser gir mest til dem som har mye fra før. Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for at det skal gjøres noe for de aller fattigste. Problemet er at det skal finansieres gjennom kutt for de som har litt.

Disse medlemmer påpeker at Norge er et av verdens rikeste land. Vi har større handlefrihet enn de aller fleste. Denne handlefriheten kan enten brukes til å øke det private forbruket for de fleste av oss litt mer og mye for dem som har mest fra før, eller den kan brukes til å ruste opp de felles arenaene som inkluderer alle. Disse medlemmer legger vekt på at vi trenger alternativer utenfor markedet - der ungdom kan leie til en rimelig pris mens de bygger seg opp egenkapital, eller der folk som har dårlig råd kan få seg et stabilt tak over hodet. Norge skiller seg i dag ut i Europa som et land med mangel på en sosial boligpolitikk. Vi ligger langt etter "land det er rimelig å sammenligne oss med".

Disse medlemmer viser til samfunnsforskning som viser at samfunn med forholdsvis små forskjeller gir mer lykke til flere. Helsa er bedre, tryggheten større og kriminaliteten lavere i et samfunn der det ikke er store forskjeller mellom folk. Det blir færre som faller utenfor i et samfunn der den offentlige skolen er gratis, der barnehager ikke er priset som et luksusgode, og der den økonomiske terskelen for å delta i ulike fritidsaktiviteter eller på skolefritidsordninger er lav. Disse medlemmer merker seg at Regjeringen selv har bedt forskningsinstitusjoner og brukerorganisasjoner

om råd. Ekspertene har hatt spesielt fokus på barn og unge. Konklusjonen er klar: Gjør skolen og SFO gratis. Gjør barnehager og fritidsaktiviteter billigere. Dette er brede og treffsikre tiltak, men de krever vilje til omfordeling. Utjevning av forskjeller ble flagget som en kjerne sak for den forrige Bondevik-regjeringen.

Disse medlemmer er glade for at tre av fire nordmenn ønsker seg et samfunn med mindre forskjeller mellom folk. Denne Regjeringen gir dem noe annet. Høyres skatteprosjekt vil ikke bare øke forskjellene mellom folk, men hindrer også at de store pengene brukes til å ruste opp velferdsgodene som når oss alle. Dermed blir det flere som må fanges opp av finsiktede fattigdomstiltak. I sum gir det et dårligere samfunn.

Disse medlemmer vil advare mot en slik utvikling, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at de økonomiske og sosiale forskjellene skal være mindre ved utgangen av denne stortingsperioden enn de var ved periodens begynnelse."

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en vurdering av utviklingen av økonomiske og sosiale forskjeller i Norge i de årlige budsjetter."

Disse medlemmer merker seg at økonomien i Norge er relativt god. Siden budsjettet i høst er anslaget for BNP-veksten økt fra 1,6 til 1,8 pst., i stor grad drevet av økt anslag for privat konsum, bl.a. som følge av resultatene i det pågående lønnsoppgjøret. Arbeidsledigheten er relativt stabil men svakt økende, dog fra et forholdsvis lavt nivå. Inflasjonen er for tiden svært lav, men det er en viss uro i forhold til utviklingen av denne.

Disse medlemmer viser til at problemområdene er knyttet til presstendenser i økonomien. En relativt ekspansiv finanspolitikk kombineres med en stram pengepolitikk med vesentlig høyere realrente enn våre handelspartnere. Det høye rentenivået er en sentral del av forklaringen på den markerte styrkingen av den norske krona. I tillegg har store lønnstillegg bidratt til at norsk konkurranseutsatt industri har et betydelig økt kostnadsnivå i forhold til konkurrenter i andre land. Anslaget for bruttoinvesteringer for fastlandsbedriftene som antas å synke med 1,9 pst.

Disse medlemmer har observert at det i løpet av våren har vært et klart omslag i markedets renteforventninger. Mens det tidligere i vår var en forventning om en mindre rentenedgang, forventer nå de fleste økonomer en viss økning. En tilsvarende endring har vi også sett i signalene fra Norges Bank. For folk i etableringsfasen med høye studie- og boliglån, vil renteøkning være dramatisk. Samtidig har disse medlemmer registrert at Regjeringen mener at det økonomiske opplegget i Revidert nasjonalbudsjett ikke øker presset i norsk økonomi, og dermed ikke bidrar til økt rente.

Disse medlemmer påpeker at Regjeringen med sitt forslag har lagt seg på en linje som helt slavisk følger handlingsregelen. Det betyr at de ikke ser grunn til å justere aktivitetsnivået i norsk økonomi, slik handlingsregelen gir mulighet for. Disse medlemmer tar dette til etterretning, og legger opp til en balanse om lag i tråd med Regjeringens opplegg.

Disse medlemmer understreker imidlertid at profilen i pengebruken i Regjeringens budsjettopplegg ikke er god. Med en så sterk økning i totale utgifter er det skuffende at man ikke i større grad klarer å løse de viktigste utfordringene Norge står overfor. Særlig er den dårlige kommuneøkonomien et viktig hinder for videreutvikling av en rekke tilbud til kommunen. Skoler og barnehager, helsevesen og eldreomsorg er sentrale velferdstilbud som blir salderingsposter når kommuner med hardt presset økonomi ikke får penger til å dekke pensjonskostnader og økte lønnsutgifter.

Disse medlemmer viser i sitt alternative opplegg for budsjettrevisjonen at det er fullt mulig å løse disse utfordringene innenfor de rammene Regjeringen har lagt. Det er utelukkende et spørsmål om prioritering.

For å dempe presset i økonomien og bidra til en mer langsiktig og miljøforsvarlig investeringstakt i oljeinvesteringene vil disse medlemmer redusere bevilgningene til investeringer i Nordsjøen og Barentshavet. Disse medlemmer vil gå imot enhver investering i Barentshavet, og mener at nivået på oljeinvesteringene bør reduseres.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Senterpartiets merknader i Budsjett-innst. S. I (2001-2002) og Budsjett-innst. S. nr. 1 (2001-2002), hvor hovedlinjene i Senterpartiets økonomiske politikk framgår. Dette medlem vil peke på at Revidert nasjonalbudsjett ikke er en ny budsjettbehandling, men en gjennomgang av inneværende års budsjett, for å rette opp skjevheter. Dette medlem mener det er stort behov for oppretting denne gang:

- Vi mangler arbeidskraft, mens mange årsverk sløses bort i helsekøer.
- Sentraliseringa er rådyr, mens tiltakslysten i distriktene ikke gis nok støtte.
- Veiplanene gulner i skuffene, mens anleggsarbeider går på dagpenger og maskiner står.
- Skoler legges ned, mens enigheten om at det trengs en bedre skole er stor.

Senterpartiets prioriteringer ved behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2002 er preget av en sterk distriktspolitikk satsing.

KS har beregnet at kommunenes ekstra utgifter på inneværende års budsjett til å dekke økningen i pensjonsutgiftene er på hele 5,8 mrd. kroner. Sett på denne bakgrunn er Regjeringens forslag om å øke kommunenes frie inntekter med 900 mill. kroner et svært begrenset bidrag til å bedre kommunenes økonomiske

situasjon. Snarere er konsekvensene av Regjeringens politikk at kommunene må foreta kutt i velferden som skole, barnehage, helse og omsorg. Dette er den stikk motsatte utviklingen av det Høyre sa i valgkampen høsten 2001. Høyre ville ha en bedre skole, men det er blitt med skattelette til de rikeste.

Regjeringen savner også enhver troverdighet i fordelingspolitikken, når de i revidert har fått økt skatte- og avgiftsinntektene med 6,9 mill. kroner, mens de velger å la kommunene måtte kutte i velferdstilbudene. Regjeringen foreslår til og med å kutte 4 mill. kroner i rusbehandling for de svakeste.

Senterpartiet mener at politikken i mye større grad må innrettes for å forebygge, enn stadig å reparere.

Vi ønsker en bedret ressursutnyttelse ved å vri investeringene fra reparasjon til forebygging. Samtidig som en aktiv desentralisering vil redusere en del av kostnadene, for enkeltmennesker og for samfunnet som helhet, som følger av den stadig tiltakende sentraliseringen.

Dette medlem viser til at Regjeringen med støtte fra Fremskrittspartiet har gjennomført skatte- og avgiftslettelse som i hovedsak går til de rikeste i samfunnet. Dette har vist seg å være menn i sentrale strøk av landet. Lettelser som Regjeringen foretok ved å fjerne utbytteskatten bidrar ikke til å øke kapitaltilgangen i de deler av landet som rammes hardest av Regjeringens kutt i næringsfond og SND-virkemidler.

Senterpartiet ønsker å bedre effektiviteten i økonomien ved desentralisering av makt, kapital og bosetting. Dette er en lønnsom strategi.

Ved forebygging framfor reparasjon, vil vi bidra til å frigjøre ressurser og arbeidskraft. Sykepenger og ledighetstrygd reduseres og en satsing på infrastruktur vil bidra til reduserte kostnader for næringslivet.

Norge må sikre kontroll over naturressursene som forutsetning for en videreføring og verdiskaping.

Senterpartiet ser desentralisering som en viktig forutsetning for å kunne bygge et trygt og godt samfunn å bo i. Privatisering, kommersialisering og sentralisering er konsekvensene av Regjeringens politikk.

Dette medlem viser til at hovedprofilen i Senterpartiets forslag til endringer av revidert budsjett er følgende:

- En betydelig satsing på næringslivet i distriktene gjennom lånemidler i SND, tilskudd til kommunale næringsfond og næringshager, forskningsmidler til marine næringer - totalt 600 mill. kroner.
- En samferdselsmilliard til fylkesveier, gang- og sykkelveier, sekundært riksveinett og rassikring.
- En betydelig styrking av sykehusøkonomien for å øke behandlingsskapiteten og redusere ventetida for de som trenger behandling - en helsepakke på 1,28 mrd. kroner.
- Økt låneramme til Husbanken slik at boligbyggingen kan sikres finansiering i hele landet - en boligpakke på 2,1 mrd. kroner

- Staten dekker fylkeskommunenes underskudd til sykehusdriften i 2001 ved direkte oppgjør med hver enkelt.
- Staten dekker de ekstraordinære pensjonsutgiftene i kommunesektoren i 2002 slik at velferdstilbudet ikke må reduseres.
- En økning i kommunesektorens frie inntekter bl.a. for å dekke et dyrere lønnsoppgjør enn Regjeringens prognose.
- Stimuleringsstilskudd for etablering av nye barnehageplasser fra 1. august 2002.
- Reversering av skatteskjerpelsen på kjøregodtgjørelsen med virkning for 2002.
- Gjeninnføring av skatt på aksjeutbytte.
- Økte avgifter på røyketobakk og sukkerholdig drikke til 2001-nivå.
- Innføring av null-sats for moms for frivillige organisasjoner fra 1. januar 2003.

Dette medlem viser til at fordelingen av helsesatsingen på totalt 1 280 mill. kroner vil framgå av Innst. S. nr. 243 (2001-2002) Sykehusproposisjonen og kommunesatsingen av Innst. S. nr. 253 (2001-2002). Den detaljerte oversikt over endringsforslagene går fram av fraksjonsmerknad i kap. 8.

Handlingsregelen for bruk av oljepenger

Dette medlem mener at praktiseringen av handlingsregelen må mykes opp. Det er helt riktig å begrense innfasingen av oljemilliardene i norsk økonomi, slik at vi kan bidra til å sikre framtidige pensjoner. Men handlingsregelen praktiseres i dag så stivbeint at vi gir fra oss de mulighetene som er gitt oss til å forebygge og å bygge et desentralisert samfunn. Dette medlem mener at den strenge praktiseringen av handlingsregelen bidrar til økt press i økonomien, og at vi ikke foretar oss det som trengs for å få redusert de offentlige utgiftene som i dag stiger mest, f.eks. sykepengene.

Dette medlem mener dagens praktisering av handlingsregelen fjerner Stortinget fra folks virkelighet og hverdag, hindrer oss i å forebygge og reparere godt nok, bidrar til at veksten i antall sykemeldte og uføretrygdede får fortsette, hindrer at nye muligheter i verdiskapingen bli utnyttet, bidrar til at infrastruktur ikke holdes vedlike og hindrer at det planlegges for flere år i sammenheng.

Dette medlem ønsker at det kan brukes mer oljepenger enn dagens handlingsregel tilsier, når dette på kortere eller lang sikt kan bidra til:

- mindre press i arbeidsmarkedet
- reduserte offentlige utgifter
- redusert sentraliseringspress
- fjerner flaskehals og kostnader for arbeidslivet.

Dette medlem viser til at Senterpartiet i denne omgang ut fra denne begrunnelse bruker betydelige beløp til å fjerne ventetid for sykemeldte i helsekø, for

å ta ledig kapasitet i anleggsbransjen i bruk, og for å bidra til at det etableres flere arbeidsplasser i distriktene. Dette medlem mener at denne ekstra satsing minsker presset i økonomien, og bidrar til at renta og prisene ikke øker.

Regjeringen har etter framleggelsen av Revidert nasjonalbudsjett og kommuneøkonomiproposisjonen sagt at selv om det er mange uløste oppgaver, så har vi ikke mer penger å bruke.

Dette skyldes at handlingsregelen tolkes slik at den setter en stivbeint grense for hvor stor del av oljeformuen som kan investeres i økonomien. Investeringer som i løpet var noen få år kan øke effektiviteten i næringslivet eller som kan redusere de offentlige utgifter, avskjæres med henvisning til handlingsregelen. Veldokumenterte behov for ekstramidler til skole, helse og samferdsel i kommunene blir ikke prioritert av Regjeringen. Dermed settes et ensidig og urealistisk press på effektivisering i kommunene.

Dette medlem vil vise til at det blir gjort en rekke kunstgrep av de partier som sterkest argumenter for slavisk å følge Handlingsregelen. Som eksempel kan nevnes at Statkraft er tilført et stort milliardbeløp i egenkapital ved en overføring som hevdes å ikke ha pressvirkning. Deler av dette beløp er så tatt inn i økonomien ved to budsjettavtaler mellom Samarbeidspartiene og Fremskrittspartiet i form av ekstraordinært utbytte for å saldere budsjettet uten å bruke mer oljepenger. Et annet eksempel er budsjettavtalens kutt i overførbare bevilgninger til f.eks. EØS-kontingent og statlige bygg der det understrekes at bevilgningene må økes tilsvarende om noen måneder. Et tredje eksempel er Arbeiderpartiets kutt på Forsvarets innkjøp ved denne behandling, og der det innrømmes at det gjennomføres ved å utsette innkjøp til etter årsskiftet.

Komiteens medlem fra Kystpartiet ønsker å bidra til at budsjettet får en verdikonservativ sentrumsprofil. Skatte- og avgiftslettelsene bør først og fremst komme på nødvendighetsgoder som bolig, mat og arbeid. På denne måten legges forholdene til rette for at den enkelte skal kunne klare seg på egen inntekt. Samtidig styrkes det norske næringslivets konkurranseevne overfor utlandet.

Dette medlem vil peke på den samfunnsøkonomiske betydningen av å sikre en trygg og billig mat. Gjennom sin fiskeproduksjon bidrar Norge i betydelig grad til å gi verdens befolkning sunn mat. Det blir derfor av største viktighet å sikre at ressursene i havet ikke blir truet av forurensende utslipp fra Sellafield, oljevirksomhet og industri. Selve fisket og oppdrettsvirksomheten må selvsagt også drives på en slik måte at vi bevarer balansen i naturen og sikrer et maksimalt utbytte av ressursene innenfor disse rammene. Ressursene og kysten må fortsatt være under nasjonal kontroll. Skatten på mat bør avvikles. Det vil gi grunnlag for lavere lønnskav og dermed bedre norsk næringslivs konkurransekraft. En avvikling av matmomsen vil også kunne begrense handelslekkasjen. Kystpartiet

ønsker å fjerne matmosen og vil i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 foreslå å senke matmosen fra 12 til 6 pst. Det gir et prisavslag på mat for forbrukerne på over 1 mrd. kroner.

Dette medlem vil motarbeide den tendensen vi ser internasjonalt til å øke beskatningen av folks bolig. Trygghet i heimen er en forutsetning for et harmonisk familieliv og dermed for å gi barna en god oppvekst. Trygghet i heimen er også nøkkelen til å sikre den enkeltes arbeidsevne og helse. En god boligpolitikk er derfor av stor økonomisk betydning. Kystpartiet vil snarest mulig avvikle fordelsskatten på bolig. I statsbudsjettet for 2002 foreslo Kystpartiet å heve bunnfradraget fra 80 000 til 200 000 kroner, noe som ville ha utgjort en besparelse for boligeierne på 780 mill. kroner. Dette medlem fremmer i Revidert statsbudsjett for 2002 forslag om å heve bunnfradraget til 100 000 kroner. Kystpartiet ønsker også på lengre sikt å fjerne dokumentavgiften ved kjøp av bolig.

Dette medlem vil understreke betydningen av full sysselsetting. Det å kunne klare seg på egen inntekt gjør at den enkelte får en bedre kontroll over sitt eget liv. Det reduserer også behovet for støtte fra det offentlige. Internasjonalt kan man merke tendenser til økonomiske nedgangstider. Dette medlem viser til at Norge med sine store inntekter fra olje, gass, fisk og vannkraft her helt spesielle forutsetninger for å håndtere en slik situasjon. Det største problemet er at det politiske flertall i Norge og Samarbeidsregjeringen i særdeleshet, ser ut til å sette Norges gunstige posisjon på spill ved å tillate salg av norske nøkkelbedrifter og naturressurser til utlandet. På denne måten risikerer vi å miste kontrollen med og det økonomiske utbyttet av disse ressursene. Det er også sterkt beklagelig at utenlandske eierinteresser tar større utbytte ut av Norge enn det norske kapitalinvesteringer i utlandet inkludert Oljefondet trekker inn i landet. Dette medlem vil arbeide målrettet for å hindre at ikke Oljefondet forsvinner på samme måte som Statens reservefond som ble opprettet i 1904. Fondet ble oppløst i 1923. Da var verdien halvert. Kystpartiet mener man i større grad bør utnytte vår økonomiske handlefrihet til å investere i utbygging av infrastruktur i land og på kysten. Dette medlem mener man bør styrke vår finansnæring under norsk kontroll.

Dette medlem vil peke på at det i et høykostland som Norge er spesielt viktig for sysselsettingen at norsk arbeidskraft ikke er for sterkt belastet med skatter og avgifter. Ved økte minstefradrag og en lavere arbeidsgiveravgift vil arbeidsplassene kunne trygges og flere komme i arbeid. Ved at flere kommer i arbeid og ved at arbeidstakerne får mer igjen i disponibel lønn, vil det kunne ligge til rette for gode forhandlingsløsninger mellom partene i arbeidslivet. En forutsetning for slike løsninger er at man tar i bruk de eksisterende arbeidskraftressurser i Norge fremfor å satse på import av arbeidskraft fra utlandet. Det er også viktig å hindre at det utvikler seg et illegalt arbeidsmar-

ked i Norge som resultat av den manglende grensekontrollen mot Schengen.

Dette medlem viser til at det ofte viser seg at tiltak og avgifter som er ment å skulle minske presset i økonomien i pressområdene omkring Oslo, også fører til mindre etterspørsel i geografiske områder som ikke har samme press i økonomien som i Oslo-området. Dette medlem mener derfor at det er større grunn til å differensiere de økonomiske tiltakene etter hvor i landet utslagene gjør seg gjeldende.

Dette medlem mener at det i dagens situasjon er rom for et mer ekspansivt statsbudsjett, om en hadde differensiert bedre i forhold til hvor i landet den økonomiske virkningen hadde gjort seg utslag.

Dette medlem viser til framleggene sine i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

3. NÆRMERE OM KOMMUNEFORVALTNINGENS ØKONOMI

3.1 Sammendrag

I punkt 3.2.1 i meldingen er det gitt bakgrunnstall for kommuneforvaltningens økonomi.

I tilleggsproposisjonen ble det lagt til grunn en reell økning i kommunesektorens inntekter fra 2001 til 2002 på om lag 3 3/4 mrd. kroner eller om lag 2 pst., regnet i forhold til tallgrunlaget i Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Stortingets behandling av Regjeringens budsjettforslag for 2002 medførte ingen større endringer i kommuneopplegget, verken på inntekts- eller utgiftssiden.

Følgende forhold av betydning for kommunenes inntekter i 2002 er innarbeidet i kommuneopplegget etter salderingen av statsbudsjettet for 2002:

- Skatteanslaget for kommunesektoren er oppjustert med knapt 1 mrd. kroner, basert på skatteinngangen hittil i år og en oppjustering av anslått lønnsvekst i 2002.
- Prisveksten på kommunal tjenesteyting (deflatoren) er økt med 0,5 prosentpoeng til 4 pst. som følge av det nye lønnsvekstanslaget. Oppjusteringen av prisveksten bidrar isolert sett til å redusere realveksten i kommunesektorens inntekter fra 2001 til 2002 med i underkant av 1 mrd. kroner.
- Det foreslås netto økte bevilgninger over statsbudsjettet til kommuner og fylkeskommuner på vel 0,9 mrd. kroner. Av dette bevilges 750 mill. kroner til generell styrking av kommuneøkonomien, samt 100 mill. kroner til fylkeskommunene til å betjene gjeld knyttet til merforbruk innenfor spesialisthelsetjenesten i 2001.

Utover postene nevnt ovenfor foreslås det økte bevilgninger til asylsøkere og flyktninger på 67 mill. kroner og en bevilgning på 75 mill. kroner i økt ramme for Husbankens boligtilskudd øremerket flyktninge-

boliger. Disse midlene holdes utenom kommuneopp-
legget.

Den reelle veksten i kommunenes samlede inntekter fra 2001 til 2002 anslås etter dette til knapt 1 pst., eller om lag 1 3/4 mrd. kroner, regnet i forhold til regnskap for 2001. Kommunesektorens frie inntekter anslås nå å være om lag reelt uendret fra 2001 til 2002. Dette må ses i sammenheng med at kommunene i fjor fikk en merskattevekst som ikke er videreført i anslagene for 2002.

Pensjonskostnader

Som følge av en økning i de kommunale pensjonspremiene, steg kommunesektorens pensjonsutgifter (inklusive sykehusene) med anslagsvis 3 mrd. kroner i 2001. Regjeringen varslet i tilleggsproposisjonen at den ville komme tilbake med en gjennomgang av kommunenes pensjonskostnader i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2002. På denne bakgrunn ble det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren for å vurdere utviklingen i kommunesektorens pensjonskostnader. Arbeidsgruppen la fram sin rapport i april 2002.

Arbeidsgruppens vurdering er at det må forventes en økning i premienivået på mellomlang sikt. Det innebærer at det økte nivået på pensjonskostnadene i 2001 må antas å bli videreført. I 2001 bidro merskattevekst til å kompensere for merutgiftene til pensjoner, men disse inntektene hadde engangskaraktter og er ikke videreført til 2002.

Arbeidsgruppen peker på at det er stor usikkerhet om det framtidige nivået på de kommunale pensjonspremiene. Premienivået vil bl.a. avhenge av forutsetninger om framtidig finansavkastning og framtidig lønnsvekst. Dersom finansavkastningen i livselskapene blir om lag på samme nivå framover som i gjennomsnitt for perioden 1993-2001, og forutsatt en lønnsvekst på 4,5 pst., anslår arbeidsgruppen premieøkningen til 2 prosentpoeng, fra om lag 10 pst. til 12 pst. av premiegrunnlaget. Dette utgjør om lag 1,5 mrd. kroner i økte utgifter for kommunesektoren. Dersom lønnsveksten skulle bli liggende på 5 pst., øker anslått pensjonspremie til 13 pst. av premiegrunnlaget. Denne økningen fra premienivået i 1999 og 2000, som utgjorde rundt 10 pst. av premiegrunnlaget, skyldes særlig to forhold: For det første ble det faktiske premienivået undervurdert i disse årene. Videre ligger livselskapenes bufferkapital nå på et lavt nivå, etter to år med lav finansavkastning i finansmarkedene. Det er derfor behov for oppbygging av denne bufferkapitalen de nærmeste årene.

En nærmere redegjørelse for utviklingen i kommunesektorens pensjonskostnader gis i Kommuneproposisjonen for 2003.

Varig økte pensjonsutgifter innebærer at arbeidskraften i kommunene blir dyrere framover enn tidligere lagt til grunn. Kommunene står selv ansvarlig for sine pensjonskostnader. Innenfor de inntektsrammer som fastsettes av Stortinget, innebærer dette at kommunene

enten må effektivisere driften eller redusere aktivitetsnivået. Forslaget om økte bevilgninger over statsbudsjettet til kommunesektoren på vel 0,9 mrd. kroner i denne meldingen innebærer imidlertid at staten bidrar til å lette kommunesektorens tilpasning til høyere pensjonsutgifter.

Sluttoppgjør i forbindelse med sykehusreformen

I tilleggsproposisjonen varslet Regjeringen at den i Revidert nasjonalbudsjett 2002 ville komme tilbake med en samlet gjennomgang av oppgjøret overfor fylkeskommunene knyttet til overføringen av spesialisthelsetjenesten til staten.

Fylkeskommunene fikk i januar 2002 utbetalt tilskudd til gjeldsslette mv. på til sammen 15,6 mrd. kroner. Beløpet ble beregnet på grunnlag av gjeld relatert til spesialisthelsetjenesten pr. 31. desember 2000. Utover beløpet på 15,6 mrd. kroner besto oppgjøret i forbindelse med sykehusreformen av en engangsbevilgning på 2,3 mrd. kroner knyttet til feriepenger for ansatte som flyttes over til de nye helseforetakene og en bevilgning på 764 mill. kroner til etterskuddsvis refusjon av fylkeskommunenes utstyrsinvesteringer i sykehus, til sammen om lag 18,7 mrd. kroner i samlet oppgjør.

Det justerte gjeldsoppgjøret som nå legges fram, er basert på data for 2001. KRD har bedt fylkeskommunene om nødvendige opplysninger om lånegjeld til spesialisthelsetjenesten pr. 31. desember 2001. Gjennomgangen av fylkeskommunenes tilbakemeldinger tilsier at tilskudd til sletting av gjeld skal oppjusteres med 2 132 mill. kroner. Når gjeld til fylkeskommunene slettes, vil behovet for inntekter til å dekke kapitalkostnader knyttet til gjelden bli redusert tilsvarende. Det er derfor beregnet et uttrekk fra inntektsrammen knyttet til reduserte renter og avdrag på 100 mill. kroner. Helårsvirkningen er 200 mill. kroner.

Vedrørende refusjon av fylkeskommunenes utstyrsinvesteringer i sykehus tilsier innsendte refusjonskrav fra fylkeskommunene et behov for oppjustering av den etterskuddsvis refusjonen på 256 mill. kroner.

Bevilgningsendringene, som til sammen utgjør knapt 2,3 mrd. kroner, inngår ikke i beregningen av inntektsveksten for kommunene.

Bevilgning knyttet til underskudd i fylkeskommunene

Med utgangspunkt i tall som Kommunenes Sentralforbund (KS) har innhentet, anslås et regnskapsmessig underskudd for fylkeskommunene (utenom Oslo) i 2001 på om lag 1,8 mrd. kroner. Ifølge KS skyldes underskuddet i hovedsak et betydelig merforbruk innenfor spesialisthelsetjenesten gjennom fjoråret.

KRD har fastlagt retningslinjer knyttet til sykehusoverdragelsen som i stor grad gir fylkeskommunene anledning til å konvertere akkumulerte underskudd til langsiktig gjeld. Når fylkeskommunene har hatt underskudd i 2001, har dette derfor primært medført at den langsiktige gjelden i fylkeskommunene i 2001 har blitt

høyere enn tidligere lagt til grunn. Dette innebærer en noe høyere rente- og avdragsbelastning for fylkeskommunene. På denne bakgrunn er det som nevnt ovenfor, foreslått at fylkeskommunene får tilført 100 mill. kroner i økte skjønnsmidler i 2002.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tar dette til orientering. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002), Innst. O. nr. 80 (2001-2002) og til oppgjøret for spesialisthelsetjenesten i Innst. S. nr. 243 (2001-2002).

Disse medlemmer vil videre poengtere at Regjeringens opplegg innebærer en reell vekst i kommunenes samlede inntekter i 2002 på knapt 1 pst., eller om lag 1 ¾ mrd. kroner regnet i forhold til regnskap for 2001. Dette skjer ved at Regjeringen foreslår å styrke kommunenes inntekter med vel 0,9 mrd. kroner i 2002, hvorav 750 mill. kroner til generell styrking av kommuneøkonomien og 100 mill. kroner til å betjene fylkeskommunens gjeld opparbeidet i spesialisthelsetjenesten i 2001. Regjeringen vil også fremover foreslå tilsvarende årlig kompensasjon til fylkeskommunene, noe som sikrer at gjeldsbyrden fra spesialisthelsetjenesten i 2001 ikke går ut over det fylkeskommunale aktivitetsnivå.

Disse medlemmer viser også til at det knytter seg en del usikkerhet til utviklingen i pensjonskostnadene for kommunene fremover. Disse medlemmer viser til at Regjeringen følger dette nøye og viser til Kommuneproposisjonen, St.prp.nr. 64 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at kommunalt selvstyre og likeverdige velferdstilbud til alle, er viktige mål. Disse medlemmer viser til at kommunene og fylkeskommunene står for mesteparten av den offentlige tjenesteproduksjonen, derfor må kommuner og fylkeskommuner ha økonomiske rammer som gjør dem i stand til å tilby de tjenestene innbyggerne har behov for. Disse medlemmer mener det må være en prioritert oppgave å gi kommuner og fylkeskommuners rammevilkår som setter dem i stand til å løse sine oppgaver. Disse medlemmer mener at Regjeringens økonomiske opplegg overfor kommunesektoren ikke legger til rette for dette. Disse medlemmer er oppmerksom på den oppståtte ubalansen i kommunesektorens finanser og er bekymret for dette da dette bidrar til å redusere den kommunale handlefriheten. Disse medlemmer foreslår derfor i revideringen av årets statsbudsjett å øke overføringene til kommunesektoren med nesten en halv milliard kroner, herav 250 mill. kroner i økte frie inntekter til kommunene.

Disse medlemmer mener at økningen i pensjonskostnadene i kommunesektoren er bekymringsfull. Disse medlemmer viser til at en arbeidsgruppe med representanter for staten og kommunesektoren har slått fast at premiene til kom-

munale tjenestepensjoner de nærmeste årene vil øke. Gruppen regner med en merkostnad på i størrelsesorden mellom 0,5 og 2,5 mrd. kroner i året. Gruppene mener at det er stor usikkerhet knyttet til pensjonspremiene, som avhenger både av avkastningen i pensjonsfondet og lønnsnivået, og at det er en betydelig risiko for at kostnadene i enkelte år eller for en 2-3 års periode vil svinge kraftig. Disse medlemmer vil videre pekte på at kommunene vil få økte kostnader til pensjon i år. Kommunenes Sentralforbunds anslår at det i 2002 påløper ekstra pensjonskostnader på rundt 6 mrd. kroner.

Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen i sin omtale av kommunesektorens pensjonskostnader skriver:

"Kommunene står selv ansvarlig for sine pensjonskostnader. Innenfor de inntektsrammer som fastsettes av Stortinget, innebærer dette at kommunene enten må effektivisere driften eller redusere aktivitetsnivået" (St.meld. nr. 2 (2001-2002) s. 43)

Disse medlemmer mener at staten ikke på denne måten kan fraskrive seg ansvaret for de økte kostnadene i kommunesektoren, og de konsekvensene disse vil få for de tjenestene denne sektoren kan tilby befolkningen. Disse medlemmer har derfor utformet et forslag som kan bidra til at kommunesektoren blir kompensert for at de gjennomsnittlige pensjonskostnadene øker og for å bidra til å utjevne svingningene i pensjonspremie fra år til år. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 253 (2001-2002) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2003 og til forslag i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) Innstilling fra finanskomiteen om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden for 2002.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til arbeidsgruppens rapport om kommunesektorens pensjonskostnader hvor de peker på at det økte nivået på pensjonskostnadene i 2001 ser ut til å bli videreført. Merskatteveksten i 2001 som kompenserte for merutgiftene hadde engangskaraktter, og er ikke videreført i 2002. Videre peker arbeidsgruppen på at det hersker stor usikkerhet om nivået på kommunenes fremtidige pensjonspremier, men slår fast at det er grunn til å anta at premiene vil øke. Som en følge av årets lønnsoppgjør er det sannsynlig at den vil bli minst 13 pst. av premiegrunlaget, en økning på ca. 3 pst.poeng.

Disse medlemmer er enig i at kommunene er og bør være ansvarlig for sine pensjonsforpliktelser. Imidlertid er det deler av lønnsoppgjøret kommunene ikke selv har kontroll over, men hvor staten står for lønnsforhandlingene. Her er situasjonen noe annerledes, og statens ansvar større. Det er også stor avstand mellom arbeidsgruppens beregninger og de beregninger KS har gjort, noe som gjør situasjonen enda mer uklart.

Imidlertid er det helt på det rene at situasjonen for mange kommuner nå er svært vanskelig, og disse medlemmer vil følge den økonomiske utviklingen i kommunesektoren nøye.

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002), Innst. O. nr. 80 (2001-2002), Innst. S. nr. 243 (2001-2002) (Sykehusøkonomiproposisjonen) og Innst. S. nr. 253 (2001-2002) (Kommuneproposisjonen).

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti vil peike på at norsk økonomi er sterk. Det er likevel ein aukande ubalanse mellom privat og offentlig forbruk, og det er ein sterk ubalanse i kommuneøkonomien. Dette skuldast at Stortinget gjennom fleire år har pålagt kommunar og fylkeskommunar oppgåver det ikkje har vore tilstrekkeleg med ressurser i kommunane til å løyse. Alvoret vert ytterlegare understreka av at mange kommunar og fylkeskommunar ikkje lenger har reservar å tære på. Kommunesektoren har ansvaret for velferdstenester som skule, helse, omsorg, kultur, samferdsel og sosiale tiltak. Gode tenester er helt avgjerande for levekår, og er naudsynt infrastruktur for næringslivet. Skal velferdsstaten sikrast, må fleirtalet av folket føle seg tent med, og vere nøgd med, det offentlege tilbodet. Politiske løfter om satsing på billige barnehagar, skule med god kvalitet og utan eigendelar, god eldreomsorg og fjerning av fattigdom må følgjast opp av konkret politisk handling.

Desse medlemene vil særleg framheve at over 20 000 barn lever under tilhøve som må kallast fattigdom. Det er ein skam å ikkje få fjerna denne. Tiltak må setjast inn både på kort og lang sikt, og ein god kommuneøkonomi er heilt naudsynt for å løyse dette. Eit godt og kompetent sosialfagleg hjelpeapparat, sosialhjelpssatser det går an å leve av, trygge og rimelege butilbud til vanskelegstilte, gratis grunnskule, låg foreldrebetaling i SFO og barnehagar, og kultur og fritidstilbod utan eigendeler, er nøkkelfaktorar for å unngå at økonomisk fattigdom rammar barn. Det er ingen tvil om at det finnast ressursar i til Noreg til å løyse dette, berre det er vilje til omfordeling. Desse medlemene viser til fleire forslag frå Sosialistisk Venstreparti til auka satsing på desse områda.

Desse medlemene er svært lei for at opplegget til Regjeringa tvingar kommunane til å kutte i viktige velferdstilbod.

Desse medlemene viser til at kommunesektoren må dekke den langsiktige auken i pensjonsutgifter. I tillegg må kommunal sektor dra med seg ein økonomisk ubalanse som er opparbeidd gjennom fleire år. For å oppretthalde tilbodet til innbyggjarane har Noreg trong for større samsvar mellom oppgåver og rammer, ein betre balanse i kommuneøkonomien. Etter desse medlemene sitt syn, er det no svært stor trong til å ta det første steg mot å redusere den økonomiske ubalansen i kommunesektoren, og viser til vårt forslag om

å auke dei frie midlane til kommunane med 1,7 mrd. kroner.

Desse medlemene vil peike på at det er trong for ein forpliktande plan for å dekke inn ubalansen i kommuneøkonomien. Desse medlemene vil komme tilbake til dette i handsaminga av kommuneøkonomien for 2003.

Desse medlemene vil vise til at fylkeskommunane no har avslutta rekneskaper for 2001, og at resultatet viser eit samla negativt driftsresultat på 1,4 mrd. kroner. Tala viser at meirforbruket innan spesialisthelsetenesta i 2001 var på 2,4 mrd. kroner. Underskottet er opparbeidd i sjukehusa og vil, dersom staten ikkje tek ansvar for å dekke det, måtte dekkast i hovudsak ved kutt i vidaregåande opplæring, kollektivtransport og kultur.

Desse medlemene viser til at sjukehusa etter statleg overtaking har auka sine underskott til 2,3 mrd. kroner. Dette viser at staten ikkje er i stand til å drive innanfor dei same rammene som fylkeskommunane gjorde. Dei statlege helseforetaka har kunna legge igjen heile sitt opparbeidd driftsunderskott i fylkeskommunane. Dette vil få uakseptable følgjer for kvalitet og omfang av fylkeskommunale tenester. Desse medlemene fremjar forslag om at staten skal kompensere fullt ut for underskott opparbeidd i 2001, og at oppgjeret vert fullfinansiert i Revidert nasjonalbudsjett for 2002.

Desse medlemene vil peike på at skule og utdanning er det viktigaste og mest framtidretta vi kan satse på, anten vi er mest opptatt av at enkeltmennesket skal få optimale sjansar i sitt liv, eller om det er samfunnsinteressene som veg tyngst.

Mange skular treng betre utstyr og meir moderne bygg. Raske endringar i samfunnet stiller krav til kompetanse og omstillingsevne. Utdanninga må difor ikkje berre tilfredsstille kompetansebehovet til næringslivet, men òg gjere den enkelte meir robust i forhold til eit stadig meir fleksibelt nærings- og arbeidsliv. Vaksne er gitt rett til vidaregåande opplæring, utan at det er følgt opp med auka rammer.

Desse medlemene vil understreke at følgjene av å ikkje kompensere fullt ut for opparbeidd underskott, vert årelang investeringstørke og klassekutt i vidaregåande skule. Det er både skule- og næringsfientleg, og stikk i strid med det uttalte mål frå Regjeringa om satsing på utdanning både for unge og vaksne.

Desse medlemene vil òg vise til at Regjeringa har gitt store løfter om meir og billigare kollektivtrafikk. Kutt i kollektivtrafikken vil i mange fylke føre til at det ikkje er pengar til anna enn lovpålagt skuleskyss.

Desse medlemene vil òg peike på at kulturbudsjetta i fylka ikkje er store i volum, men helt avgjerande for lokalt og regionalt kulturarbeid. Desse medlemene viser elles til handsaminga av kommuneproposisjonen for 2003.

Desse medlemene vil understreke at pensjonskostnader er kommunesektoren sitt ansvar, men at staten har eit overordna ansvar for å sikre kommunesek-

toren rammer som gjer det mogleg å tilby minst like gode pensjonsvilkår som i statleg verksemd.

Desse medlemene ynskjer at pensjonskostnadane skal drøftast i dei årlege konsultasjonane mellom staten og kommunesektoren om statsbudsjettet, og at det vert gitt full kompensasjon for auka pensjonsutgifter som følgjer av statleg initierte endringar i pensjonsreglane. Desse medlemene foreslår òg at auka pensjonsutgifter, utover ramma gitt i nasjonalbudsjettet, i hovudsak bør takast omsyn til i etterfølgjande statsbudsjett.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til en svært anstrengt økonomisk situasjon i kommunesektoren. Mange års underfinansiering og store utgiftsøkninger bidrar til et betydelig finansieringsbehov både på kort og lang sikt. Dette medlem er sterkt bekymret for hvilke konsekvenser dette vil ha for tjenestetilbudet til landets innbyggere.

Dette medlem viser til beregninger gjort av Kommunenes Sentralforbund som dokumenterer et finansieringsbehov for kommunesektoren total på om lag 8 mrd. kroner. Av dette er 5,9 mrd. knyttet til økte pensjonskostnader og et behov for bufferoppbygging i livselskapene. Videre er omlag 1,7 mrd. knyttet til underskudd ved sykehusene i 2001, som Regjeringen legger opp til at skal omgjøres til langsiktig lån.

Dette medlem viser videre til en undersøkelse Kommunenes Sentralforbund gjorde tidligere i år som viste at av 134 kommunene som svarte, måtte 84 pst. til med spesielle tiltak som effektivisering, omstilling og nedskjæring i tjenestetilbudet for å rette opp ubalansen i økonomien. Halvparten av kommunene svarer at de må kutte i tjenestene. Denne virkeligheten står i sterk kontrast til de signaler Regjering og Storting sender befolkningen om stadig flere og bedre tjenester.

Dette medlem viser til initiativ tatt fra Senterpartiet om et økonomisk løft for kommunesektoren. Dette kan etter dette medlems oppfatning gjøres uten at det bidrar til økt press i økonomien. Store deler av kommunesektorens økte utgifter skyldes økte pensjonsutgifter. Dette er å anse som en engangsavsetning i fond, og vil derfor ikke påvirke norsk økonomi nevneverdig, samtidig som det vil føre til at kommunene slipper å foreta uønskede kutt i velferdsoppgaver pålagt av Stortinget.

Dette medlem vil derfor foreslå at saten dekker den ekstraordinære bufferoppbygging i livselskapene med en engangsbevilgning på 1,9 mrd. kroner.

Dette medlem mener at økte pensjonsinnbetalinger er å oppfatte som fondsavsetninger for å dekke framtidige forpliktelser. Dette medlem foreslår derfor en ekstrabevilgning på 2,3 mrd. kroner i rammeoverføringer til kommunesektoren. Disse bør merkes økte pensjonspremier.

Dette medlem vil videre foreslå å øke kommunesektorens frie inntekter med 600 mill. kroner.

Dette medlem vil videre bevilge 1,7 mrd. kroner til fylkeskommunene for å dekke underskuddet ved

sykehusene i 2001. Dette grepet vil dermed sikre fylkeskommunene nødvendige midler til blant annet videregående opplæring, samferdsel, kultur og regional utvikling.

Dette medlem vil videre vise til merknader i Kommuneproposisjonen 2003 hvor Senterpartiet foreslår en treårig plan for oppretting av den økonomiske ubalansen i kommunesektoren, herunder sletting av gjeld for kommuner og fylkeskommuner.

Komiteens medlem fra Kystpartiet viser til at kommunene og deres økonomi er avgjørende for løsningen av mange av de viktigste samfunnsproblemer, herunder skole og primærhelsetjeneste.

Dette medlem har, i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) foreslått en rekke ekstrabevilgninger som etter dette medlems oppfatning er helt nødvendig for å sikre god økonomi og en tilfredsstillende løsning på de store problemene som skole- og helsesektoren i dag strir med.

Dette medlem vil peke på forslagene om bedre kompensasjon i forbindelse med statens overtaking av sykehusene, pensjonskostnadene og til skolebevilgningene.

4. ENKELTE SKATTE- OG AVGIFTS-POLITISKE SPØRSMÅL

4.1 Innledning

4.1.1 Sammendrag

I forbindelse med denne meldingen foreslår Regjeringen enkelte justeringer i skatte- og avgiftsreglene for 2002:

- Tollsatsene på en del industrivarer foreslås fjernet fra 1. juli 2002. Tollinntektene foreslås redusert med 100 mill. kroner bokført og 120 mill. kroner påløpt. Om lag 630 tollsatser kan da avvikles. Forslaget er nærmere omtalt i St.prp. nr. 63 (2001-2002).
- Det foreslås at tjenester som gjelder opplysninger om rutegående trafikk unntas fra den generelle merverdiavgiftsplikten fra 1. juli 2002. Forslaget vil gi et provenytap på om lag 3 mill. kroner på 2002-budsjettet, og om lag 10 mill. kroner på årsbasis. Forslaget er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 75 (2001-2002).
- Det foreslås endringer i arveavgiftsloven for å oppnå avgiftsmessig likebehandling av ektefeller og samboere etter folketrygdlovens definisjon. Endringen er nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 75 (2001-2002). Regjeringen vil også foreslå økt fradrag i arveavgiftsgrunnlaget for barn under 21 år. Dette forslaget framgår av St.prp. nr. 63 (2001-2002). På usikkert grunnlag anslås det samlede provenytapet av begge forslagene til om lag 30 mill. kroner påløpt og om lag 5 mill. kroner bokført i 2002.

- Det foreslås en ordning som kompenserer frivillige organisasjoner for virkningene av merverdiavgiftsreformen i 2001. Ordningen er nærmere omtalt i St.prp. nr. 63 (2001-2002).

Utover dette foreslås kun mindre justeringer i skatte- og avgiftsreglene for 2002. Forslagene til endringer i skatte- og avgiftsreglene gir isolert sett en lettelse på knapt 110 mill. kroner bokført i 2002 og 155 mill. kroner påløpt. De samlede skatte- og avgiftslettelsene fra 2001 til 2002 utgjør dermed nærmere 13 mrd. kroner påløpt og om lag 7,6 mrd. kroner bokført.

4.1.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre slutter seg til Regjeringens forslag. Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

Komiteen er kjent med at det er satt i gang produksjon av en mer miljøvennlig bensin og autodiesel med meget lavt svovelinnhold. Produksjonskostnadene er imidlertid noe høyere enn de drivstoffene som er på markedet i dag. Komiteen er også kjent med at EU fra 2005 vil stille strengere krav til svovelinnhold i drivstoff enn det som er på det norske markedet i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 legge frem forslag om lavere avgift for bensin og autodiesel med lavt svovelinnhold, slik det er gjort i noen andre europeiske land.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 legge frem en vurdering av, og eventuelt forslag om, avgiftsincitiv for drivstoff med lavt svovelinnhold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet viser til at det norske skatte- og avgiftsnivået fortsatt er svært høyt, til tross for at vi har fått en regjering som har skatte- og avgiftsreduksjoner som en av sine hovedprioriteringer. Disse medlemmer viser til at det høye norske skatte- og avgiftsnivået innebærer betydelige merkostnader som ikke står i forhold til gjenytelsene fra det offentlige. Den enkeltes valgfrihet og mulighet til å klare seg på egen inntekt blir redusert. Innsatsvilje og skaperevne blir motarbeidet. Arbeidsplasser og kapital forsvinner til land med gunstigere skatteregler. Mangfoldet i samfunnet blir mindre når mye skal presses inn i skattefinansierte offentlige løsninger.

Disse medlemmer vil snu denne utviklingen, la folk bestemme over mer av sin egen inntekt og føre en skattepolitikk som fremmer verdiskaping i norsk næringsliv. Dette vil sikre velferden, både for den

enkelte og for samfunnet. Den enkelte går en tryggere fremtid i møte når skattenivået ikke fører til nedlagte arbeidsplasser og hindrer nyetableringer. Velferdssamfunnet er avhengig av et verdiskapende næringsliv, ikke minst for å finansiere fellesgodene. Disse medlemmer vil at det skal lønne seg å arbeide og å yte en ekstra innsats. Derfor vil disse medlemmer redusere skatten på arbeidsinntekt.

Disse medlemmer vil redusere de høye norske særavgiftene. Avgiftene rammer uavhengig av den enkeltes evne til å betale. Ofte er det dem med dårligst råd som rammes hardest av de høye særavgiftene. Samtidig fører flere av særavgiftene til handelslekkasjer og svekket konkurransevne for norsk næringsliv. Disse medlemmer vil derfor senke avgiftene ned mot et nordisk og europeisk nivå. Den samlede avgiftsbelastningen på bil må reduseres. Det er også nødvendig å redusere avgiftene på grensehandelsutsatte varer, deriblant avgiften på alkohol.

Disse medlemmer mener at hensynet til fremtidig velferd og sysselsetting gjør det nødvendig med en reduksjon i det samlede skatte- og avgiftstrykket. Dagens høye nivå gir norske næringsdrivende konkurranseulempen i forhold til konkurrenter fra andre land, og fører også til at en stadig voksende del av befolkningen sliter økonomisk. Skatte- og avgiftskarusellen har ført norsk økonomi inn i en ond sirkel. Økte avgifter fører til økte lønnskrav og samlet bidrar disse til økt pris- og kostnadsvekst og dermed vedvarende høyt rentenivå. Disse medlemmer mener det er nødvendig å foreta en betydelig modernisering av det norske skatte- og avgiftssystemet. Samtidig er det verken ønskelig eller mulig å kompensere dette med økte skatter eller avgifter på andre områder, uten at det oppstår nye og alvorlige problemer på andre områder.

Disse medlemmer vil advare mot nye skatteøkninger for å forsøke å rette opp de påståtte økte inntektsforskjeller. De personer som særlig er rammet, er personer uten tilknytning til arbeidsmarkedet. For disse personene er tiltak innenfor skatteområdet lite egnet. På den annen side vil skatteøkninger for de med høye inntekter og formue ha betydelige negative konsekvenser, blant annet ved at flere bedrifter og privatpersoner vil velge å flytte ut av landet. Dermed flyttes også investeringer og arbeidsplasser, og man risikerer at flere mister tilknytningen til arbeidsmarkedet.

Den etter hvert mer og mer særnorske skatten på eierskap, formuesskatten, forsterker denne utviklingen. Både Danmark, Tyskland og Storbritannia har avvirket formuesskatten. I Sverige har man gjort det for "aktiv kapital". Hvis man skal holde på norske investeringer og eierskap er det en forutsetning at formuesskatten trappes ned og så avvikles.

Disse medlemmer mener avgiftsnivået og rammebetingelser for norsk transportnæring ikke reflekterer det faktum at mye av den verdiskapningen som skjer i Distrikts-Norge, har lang vei til aktuelle markeder og dermed er avhengig av god og effektiv samferdsstruktur og akseptabelt avgiftsnivå som i seg selv

ikke bidrar til å drive transportkostnadene opp. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til tidligere forslag fra Fremskrittspartiet om endringer i avgift på autodiesel og bensin.

Disse medlemmer mener at drivstoffprisene fortsatt er svært høye. Fremskrittspartiet fremmer derfor forslag om betydelige reduksjoner i drivstoffavgiftene ved de årlige budsjettbehandlinger og vil selvstendig også følge dette opp ved budsjettbehandlingen for 2003.

Disse medlemmer mener det er vesentlig at avskrivningsreglene raskest mulig gjenopprettes til et riktig nivå, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2003 fremme forslag om endringer i avskrivningsreglene, slik at disse blir i samsvar med nivået for 1999."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslaget om å avvikle 630 tollsatser fra 1. juli 2002 og viser til merknad i Innst. S. nr. 255 (2001-2002).

Disse medlemmer støtter forslaget om at opplysninger om rutegående trafikk unntas fra den generelle merverdiavgiftsplikten fra 1. juli 2002, og viser til merknad i Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

Disse medlemmer støtter forslaget til endring i arveavgiftsloven for å oppnå likebehandling av ektefeller og samboere etter folketrygdlovens definisjon, men med tilbakevirkende kraft til 1. januar 2001, og viser til merknad i Innst. O. nr. 80 (2001-2002). Disse medlemmer støtter forslaget om å øke fradraget i arveavgiftsgrunnlaget for barn under 21 år, og viser til merknad i Innst. S. nr. 255 (2001-2002).

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader til Budsjett-innst. S. nr. 1 (2001-2002), der disse medlemmer gjør rede for sin skatte- og avgiftspolitik. Sentrale elementer i denne er at skattesystemet må brukes til omfordeling og til å stimulere til ønsket adferd, og for øvrig sikre finansieringen av viktige fellesoppgaver.

Disse medlemmer er tilbakeholdne med å foreslå endringer i skattesystemet midt i et skatteår. Det skaper store administrative utfordringer, og gir lite forutsigbarhet for skattebetalerne. Disse medlemmer foreslår noen mindre justeringer i drivstoffavgiftene, i tråd med lønnsutviklingen. Disse medlemmer foreslår også å utsette opphevelsen av investeringsavgiften til nyttår. Det vises i denne sammenheng til merknader i Innst. S. nr. 255 (2001-2002). Disse medlemmer går også imot forslaget om kutt i tollsatsene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til egne merknader i Budsjett-innst. S. nr. 1 (2001-

2002) om skatte- og avgiftsopplegget for 2002. Dette medlem mener vedtakene som ble fattet av regjeringspartiene med støtte av Fremskrittspartiet i stor grad vil bidra til at de økonomiske forskjellene øker betydelig. Dette medlem vil særlig peke på at om lag 80 pst. av lettelsen i personskatt ble gitt til de som tjener over 300 000 kroner, mens skatteletten til de med inntekter under 150 000 kroner var minimal. Dette medlem mener det er særlig beklagelig at den midlertidige skatten på aksjeutbytte ble fjernet uten å bli erstattet av et annet system for å beskatte det betydelige uttak av verdier fra bedriftene som går til privat forbruk for de aller rikeste. Dette medlem vil minne om at Senterpartiets forslag inneholdt skattelettelser i hovedsak til de lavest lønnede ut fra et ønske om å fordele bedre, noe som et flertall av partiene gikk inn for i siste valgkamp. Dette medlem vil videre minne om at avgiftsreduksjonene på alkohol, tobakk og sukkerholdige varer er i strid med de helse- og ernæringsmessige målsettinger som det er bred enighet om.

Dette medlem vil også ved senere budsjettbehandlinger ønske å endre skatter og avgifter for å oppnå en bedre fordeling og for å forebygge bedre når det gjelder helse og miljø. I denne omgang vil dette medlem gå inn for å reversere skatteskjerpelsen for kjøregodtgjørelse ved bruk av egen bil i arbeid som ble vedtatt ved siste budsjettbehandling og viser til Innst. S. nr. 255 (2001-2002) punkt 2.5 hvor dette forslaget fremmes.

Dette medlem viser videre til forslag om å gjeninnføre skatt på aksjeutbytte fra 1. juli 2002, samt øke avgiften på røyketobakk og sukkerholdig drikke fra samme dato. Disse forslag går fram av Innst. O. nr. 80 (2001-2002) og Innst. S. nr. 255 (2001-2002).

Dette medlem vil gå mot forslaget om å innføre tollfrihet for den varegruppe som omfatter fiskenett ut fra de protester som er kommet på dette fra Tekoindustrien som mener at 1 000 arbeidsplasser kan bli truet.

4.2 Skatte- og avgiftssaker overfor ESA

4.2.1 ESAs nye retningslinjer for miljøstøtte

4.2.1.1 Sammendrag

23. mai 2001 vedtok ESA nye retningslinjer for miljøstøtte med frist til 1. januar 2002 for å bringe nasjonale ordninger i samsvar med retningslinjene. Norge har forpliktet seg til å tilpasse avgiftsregelverket etter retningslinjene.

Generelt mener ESA at det ikke er påvist at fritakene i avgiftsregelverket er i samsvar med formålet med avgiften, at fritakene og lettelsene ikke er midlertidige, samt at det ikke er inngått forpliktende avtaler om miljøtiltak, men kun intensjonsavtaler. De fleste merkna-dene går i retning av at fritakene må defineres som statsstøtte etter EØS-avtalen artikkel 61 (1). Brev fra ESA om dette vil bli besvart i midten av mai 2002.

Det vil bli åpnet formell undersøkelsesprosedyre dersom ESA ikke finner svaret tilfredsstillende.

Regjeringen har satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe som skal redegjøre for hvilke konsekvenser ESAs nye retningslinjer kan få for el-avgiften og avgiften på fyringsolje. Arbeidsgruppen vil avslutte sitt arbeid innen utgangen av 2002. I forbindelse med budsjettet for 2003, vil Regjeringen vurdere nødvendige tilpasninger av miljøavgiftene til de nye retningslinjene for miljøstøtte.

4.2.1.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener Regjeringen har valgt en passiv linje i denne saken. Finansdepartementet sier i brev til ESA at dagens miljøavgifter og avgiftsunntak er så brede og generelle at de ikke kan betraktes som statsstøtte, men Prosessindustriens Landsforening frykter at ESA kan ha rett.

Industrien frykter store konsekvenser, og disse medlemmer mener at norske myndigheter må være mer pro-aktive i slike problemstillinger.

Regjeringen varsler at den i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 vil vurdere nødvendige tilpasninger av miljøavgiftene til de nye retningslinjene for miljøstøtte. Disse medlemmer mener at målet må være å etablere et el-avgiftssystem som ikke innebærer lovlig eller ulovlig statsstøtte. Systemet må være robust og langsiktig, samtidig som endringer ikke medfører store negative endringer for næringsliv og forbrukere. Et nytt system må ta hensyn til provenyeffekter for staten, miljøeffekter, kraftbalansen og konkurranseforhold.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet har merket seg at Regjeringen er i ferd med å gjennomgå skatte- og avgiftsregler i forhold til EUs regelverk for miljøstøtte. Disse medlemmer vil understreke at skatte- og avgiftspolitikken i utgangspunktet er nasjonalstatenes ansvar og at man må unngå en utvikling der grensen mellom regler om statsstøtte og skatter og avgifter tøyes på en slik måte at dette prinsippet uthules.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i forbindelse med budsjettet for 2003 vil vurdere nødvendige tilpasninger i miljøavgifter i forhold til ESAs retningslinjer. Disse medlemmer vil i den sammenheng vise til den store betydning som fritaket for el-avgift har for kraftkrevende industri og forutsetter at dette spørsmålet løses på en slik måte at industrien ikke pålegges slik avgift. Disse medlemmer er kjent med at Prosessindustriens Landsforening har foreslått en endring i el-avgiftssystemet som innebærer at det vil falle utenfor støtteregelverket i EØS-avtalen. Forslaget bygger på en modell der elektrisk kraft som innsatsfaktor i produksjonen ikke omfattes av el-avgiften, mens det innføres en ENØK-avgift som omfatter

elbruk til oppvarming og lys, slik at kontorbygg, varehus og forretningsbygg omfattes av denne avgiften. Disse medlemmer forutsetter videre at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en egen sak om dette spørsmål, hvor også innspillet fra industrien vurderes.

4.2.2 Geografisk differensiert arbeidsgiveravgift

4.2.2.1 Sammendrag

Dagens hovedregel er at arbeidsgiveravgiften er geografisk differensiert etter arbeidstakerens bosted.

I mai 1999 fikk ESA medhold av EFTAs domstol i at systemet med differensiert arbeidsgiveravgift var statsstøtte og dermed måtte tilpasses EØS-avtalens regler om dette. Senere i 1999 godkjente ESA systemet for differensiert arbeidsgiveravgift etter en fleksibel fortolkning av ESAs retningslinjer for støtte til ekstra transportkostnader i tynt befolkede områder, dvs. som en indirekte transportstøtteordning. Dette innebar bl.a. at visse aktiviteter fra 1. januar 2000 måtte betale høyeste avgift uansett arbeidstakers bosted. Av ESAs vedtak framgikk det at den norske ordningen ville gjennomgå på nytt innen utløpet av 2003.

I 2000 behandlet Kommisjonen en svensk ordning med reduserte sosiale avgifter for deler av tjenestektoren i Nord-Sverige. Kommisjonen la da til grunn en mer ordlydstro tolkning av gjeldende retningslinjer for regional transportstøtte enn tidligere, og Sverige fikk ikke godkjent ordningen.

ESA har i brev av 29. november 2001 meddelt at de vil gjennomgå den norske ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift med sikte på å identifisere visse sektorer som ikke lenger kan omfattes av ordningen. Formålet er å sikre lik håndheving av statsstøtteregelverket i EØS-området. Norge ble samtidig bedt om å foreslå endringer i ESAs og Kommisjonens retningslinjer for regionalstøtte.

Norske myndigheter er nå i dialog med ESA. I et brev datert 6. mai 2002 fra departementet til ESA er det bl.a. framholdt at differensiert arbeidsgiveravgift er et mer treffsikkert regionalpolitisk virkemiddel enn andre mer selektive virkemidler. Avgiftsreduksjonen innvilges automatisk som en fast andel av lønnskostnadene til alle bedrifter med arbeidstakere bosatt innenfor en sone med nedsatt avgift. Samtidig har Norge foreslått visse endringer i Kommisjonens retningslinjer med sikte på å påvirke muligheten for å opprettholde hovedtrekkene i dagens ordning.

ESAs vedtak med forslag til videre prosess er ventet i løpet av sommeren 2002. Det forventes at eventuelle endringer tidligst må settes i verk 1. januar 2004.

Differensiert arbeidsgiveravgift er et av de viktigste virkemidlene for å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret i Distrikts-Norge. Det er derfor Regjeringens mål at hovedtrekkene i den gjeldende ordningen opprettholdes også etter 2003. Det er imidlertid usikkerhet knyttet til hvor store endringer ESA vil kreve i det gjeldende regelverket. Det er derfor naturlig at det arbeides parallelt med mulige alternativer til differen-

siert arbeidsgiveravgift. Eventuelle alternative ordninger bør være mest mulig treffsikre og kostnadseffektive. Dette taler for at ordningene utformes mest mulig generelt og at de er målrettet i forhold til bosetting og sysselsetting i distriktene.

4.2.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteen betrakter differensiert arbeidsgiveravgift som et rimelig treffsikkert regionalpolitisk virkemiddel og støtter Regjeringens målsetting om å opprettholde hovedtrekkene i den gjeldende ordningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet vil i tillegg vise til den kompensasjon som ble innført for kommuner som fikk økt arbeidsgiveravgift i forbindelse med den omlegging av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift som skjedde under regjeringen Bondevik I. Disse medlemmer viser til at det i Stortinget ble flertall for å bevilge 20 mill. kroner i år til kompensasjonene for kommunene som fikk forhøyet arbeidsgiveravgift og forutsetter at dette også følges opp i statsbudsjettet for 2003.

Disse medlemmer viser til brev fra Nordland Fylkeskommune til samferdselskomiteen vedrørende oppstart av tunnel Umbukta, som er besluttet bygget som en del av denne kompensasjonsordningen. Disse medlemmer konstaterer av regjeringen Bondevik II ikke følger opp denne forpliktelsen og ber om at denne forpliktelsen følges opp.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at den differensierte arbeidsgiveravgiften er et viktig, treffsikkert og ubyråkratisk regionalpolitisk virkemiddel og at det er av avgjørende betydning for distriktspolitikken. Disse medlemmer har merket seg at man også fra Regjeringens side understreker dette og imøteser på denne bakgrunn at ordningen blir opprettholdt med de endringer som ble gjort i 1999.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at eventuelle alternative ordninger ikke må være selektive i den forstand at det gis støtte til enkeltbedrifter og spesielle næringer utpekt av politikere og byråkrater. Den beste form for distriktpolitikk vil etter disse medlemmers mening være at bedriftene får beholde en større del av sin egen verdiskapning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til sitt forslag i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) om å øke kompensasjonen til kommunene for økt arbeidsgiveravgift med 30 mill. kroner.

4.3 Gaver til frivillige organisasjoner

4.3.1 Sammendrag

Fra og med inntektsåret 2000 har alle skattytere kunnet kreve fradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner. Det er en forutsetning at gaven minst utgjør 500 kroner det året gaven gis. Fradraget kan, sammen med fradrag for betalt fagforeningskontingent, ikke utgjøre mer enn 900 kroner. Fradragsretten omfatter bidrag til organisasjoner som ikke har erverv til formål, og som driver nærmere bestemt virksomhet.

I tilleggsproposisjonen ble det varslet at Regjeringen ville komme tilbake til spørsmålet om endringer i reglene om fradrag for gaver til visse frivillige organisasjoner i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2002. Regjeringen tar sikte på at den maksimale beløpsgrensen for fradrag for gaver til frivillige organisasjoner økes til 6 000 kroner med virkning fra og med inntektsåret 2003. Samtidig vil Regjeringen også foreslå at dette blir et eget fradrag, det vil si at samordningen med fradraget for fagforeningskontingent opphører. Et endelig forslag vil bli fremmet i forbindelse med statsbudsjettet for 2003. På svært usikkert grunnlag anslås skattelettelsen isolert til i størrelsesorden 100 mill. kroner påløpt i 2003.

4.3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, tar dette til orientering. Flertallet viser til den store innsats de frivillige organisasjonene bidrar med i samfunnet, og at en økning i skattefradrag til frivillige organisasjoner fra 900 til 6 000 kroner vil være et viktig bidrag til det frivillige Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at fradragsordningen for fagforeningskontingent, kontingent til landsomfattende yrkes- og næringsorganisasjoner og gaver til frivillige organisasjoner ble foreslått hevet fra 900 kroner til 1 800 kroner i regjeringen Stoltenbergs forslag til statsbudsjett for 2002, men at regjeringen Bondevik II foreslo å beholde fradraget på 900 kroner og fikk flertall for det.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke gir noen begrunnelse for sitt forslag om å skille mellom fradrag for gaver til frivillige organisasjoner og fagforeningskontingent når den vil foreslå en slik kraftig økning av fradraget fra 2003. Disse medlemmer viser til at fradraget etter dagens regler er halvert og vil foreslå en økning som også omfatter fradragsgrensen for fagforeningskontingent i budsjetttopplegget for 2003.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti registrerer Regjeringens varsel om at de i statsbudsjettet for neste år vil utvide den maksimale beløpsgrensen for fradrag for gaver til frivillige organisasjoner til 6 000 kroner. Samordningen med fradrag for fagforeningskontingent skal opphøre.

Disse medlemmer viser til at dette vil bidra til økte inntekter for frivillige organisasjoner. På den andre siden reiser dette prinsipielle problemstillinger som krever nøye gjennomtenking. Dette er en type offentlig finansiering av frivillige organisasjoner som vi ikke har hatt i noe omfang i Norge. I tillegg til ordinær støtte over budsjettet, vil organisasjonene med en slik ordning få indirekte støtte gjennom skattefradrag til enkeltpersoner og bedrifter som velger å støtte organisasjonene. Disse medlemmer påpeker at det ikke lenger vil være en politisk prioritering som avgjør nivået på den offentlige støtten til de ulike organisasjonene. I stedet er det de organisasjonene som har velviljen til de mest bemidlede som vinner kampen også om de offentlige pengene.

Disse medlemmer understreker at dette kan være en trussel mot det offentlige inntektsgrunnlaget. Med det antydende nivået er ikke dette dramatisk, men nye typer skattefradrag der alle utgifter til samfunnsnyttige formål kan trekkes fra etter amerikansk mønster, kan på sikt bety en alvorlig svekkelse av skattegrunnlaget. Ikke minst finner disse medlemmer grunn til å advare mot at dette åpner for helt nye former for skatteunndragelser for eksempel gjennom etablering av stiftelser, eller lignende.

Disse medlemmer finner få grunner til å skille mellom gaver til organisasjonene og fagforeningskontingenten. Disse medlemmer ser dette som et utslag av at Regjeringen ikke ønsker å øke fradraget for fagforeningskontingent. Det kan også sees på som en klargjøring for å kutte dette fradraget.

Disse medlemmer understreker at Sosialistisk Venstreparti i andre sammenhenger jobber for økte midler til organisasjonene direkte, sist materialisert gjennom endringen av tippenøkkelen.

Disse medlemmer går derfor i denne omgang mot forslaget om økt skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner, men vil ta det opp til grundigere vurdering når forslaget foreligger.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet har merket seg at det varsles et eget fradrag i ligningen for gaver til frivillige organisasjoner, og at beløpsgrensen for fradraget skal økes til 6 000 kroner med virkning fra og med inntektsåret 2003. Disse medlemmer vil vise at den varslede økning et stykke på vei imøtekommer forslag framsatt av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet i Innst. S. nr. 70 (2001-2002) om en betydelig økning av fradragsberettiget beløp.

Disse medlemmer ser det som positivt at Regjeringen vil legge fram et forslag som bedrer økonomien for de frivillige organisasjonene. Disse medlemmer anser at viljen til å bidra med slike gaver er stor, men at den vil vise seg å være langt større hos mange flere om gaverne kan gi direkte til lag og foreninger i eget nærrområde. Disse medlemmer mener at det bør legges til rette for en slik ordning, og at beløpsgrensen bør settes betydelig høyere enn det som nå er

angitt. Disse medlemmer anser at virksomheten i de frivillige organisasjonene er av stor samfunnsnytte, og at en skattelette for gaver til slike formål vil kunne ha bedre effekt enn mange av de tilskuddsordninger vi har i dag. Disse medlemmer vil vise til forslag i Dokument nr. 8:20 (2001-2002), og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at ordningen med skattefritak for gaver til frivillige organisasjoner omfatter alle allmenntilgitt og ikke-kommersielle organisasjoner, og at også gaver som går direkte til et lokallag skal gi rett til fradrag."

Disse medlemmer vil videre vise til at de frivillige organisasjoner innen kultur og idrett gjennom endringen av tippenøkkelen blir tilført betydelige merinntekter, og at det aller meste av denne økning skal komme lokale aktiviteter for barn og unge til gode.

Disse medlemmer viser merknader om kompensasjon for tjenestemomsen i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) kap. 17.4.1 der disse medlemmer går inn for å innføre 0-sats i momssystemet for frivillige organisasjoner fra 1. januar 2003. Disse medlemmer mener at det foreslåtte refusjonssystemet vil innebære et betydelig og kostbart byråkrati for de svært mange små lag og foreninger.

4.4 Jordbruksfradrag

4.4.1 Sammendrag

Norsk jordbruk står overfor store utfordringer i årene som kommer, ikke minst som følge av WTO-prosessen og utviklingen i EU. Støttenivået til norsk jordbruk er generelt høyt, og det er behov for en helhetlig omstilling og effektivisering i jordbruket. Som et ledd i denne prosessen vil Regjeringen foreslå at det gis en skattelettelse på 200 mill. kroner på årsbasis til landbruket f.o.m. inntektsåret 2003. Det er en forutsetning at skattelettelsen, sammen med årets jordbruksoppgjør, bidrar til omstilling og effektivisering av næringen. Skattelettelsen tilsvarer om lag en samlet brutto inntektsøkning på 300 mill. kroner.

Regjeringen vil foreslå at skattelettelsen gis ved å øke det særskilte inntektsfradraget i næringsinntekten fra jord- og hagebruksvirksomhet ved beregning av alminnelig inntekt. Fradraget ble innført f.o.m. inntektsåret 2000 og utgjør i dag 36 000 kroner pr. driftsenhet (eiendom med felles næringsoppgave).

Fradraget på 36 000 kroner i næringsinntekt fra jord- og hagebruk beholdes som i dag. I tillegg vil Regjeringen foreslå at det gis et fradrag på 16 pst. av overskytende næringsinntekt inntil det samlede fradraget maksimalt utgjør 55 000 kroner. Bønder med inntil 36 000 kroner i samlet næringsinntekt fra jord- og hagebruk vil dermed ikke bli påvirket av forslaget, mens de med næringsinntekt utover 36 000 kroner isolert sett vil få inntil 5 320 kroner i skattelette i forhold til gjeldende fradragsregler. For å oppnå maksimalt fradrag må

næringsinntekten fra jord- og hagebruk minst utgjøre 154 750 kroner.

Endelig utforming av forslaget presenteres i budsjettet for 2003 til høsten.

4.4.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kystpartiet viser til inntektsfradraget ved beskatning på 36 000 kroner som ble innført fra og med inntektsåret 2000, jf. St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Innst. S. nr. 167 (1999-2000). Skattefradraget som den gang ble innført mot Høyres og Fremskrittspartiets stemmer, var et viktig produksjonsnøytralt virkemiddel for å kompensere for reduserte målpriser. Prisreduksjonen ble gjennomført som et engangstiltak basert på følgende tre hovedelementer: Reduksjon i målprisene, en kompensasjonsordning i skattelikningen og justeringer av tilskuddsordninger. Disse medlemmer vil samtidig vise til at likebehandling av enkelt næringer er et viktig prinsipp i skattepolitikken.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen nå varsler nye særskilte skattefradrag for landbruket i statsbudsjettet for 2003. Fradraget på 36 000 kroner pr. driftsenhet skal beholdes som i dag, men det skal gis et ytterligere fradrag på 16 pst. av overskytende næringsinntekt inntil det samlede fradraget maksimalt utgjør 55 000 kroner. Maksimalt fradrag forutsetter dermed at næringsinntekten fra jord- og hagebruk minst utgjør 154 750 kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at skattepolitikken er et viktig fordelingspolitisk virkemiddel. Ved framleggelsen av statsbudsjettet bør derfor Regjeringen gjøre rede for fordelingsvirkningene av ulike utforminger av skattefradraget. I tillegg kan det oppstå påregnelige produksjonstilpasninger i næringen når de marginale skattesatsene endres. Disse medlemmer legger til grunn at Regjeringen gir en grundig redegjørelse for slike forhold når forslag til endelig utforming presenteres i budsjettet for 2003.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er svært kritisk til de store statlige overføringene som blir gitt til landbruket. Disse medlemmer er også bekymret for den store merkostnaden som norske forbrukere må betale for matvarer i forhold til det forbrukerne i våre naboland betaler for tilsvarende produkter.

Disse medlemmer vil likevel slutte seg til Regjeringens forslag om at det gis en skattelette på 200 mill. kroner på årsbasis for landbruket f.o.m. inntektsåret 2003.

En slik støtte forutsetter imidlertid at Statlige overføringer til landbruket blir redusert med minst tilsvarende beløp.

Ved å gi skattelette istedenfor overføringer vil dette premiere produktive bønder og dermed også stimulere til omstilling og effektivisering av næringen.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti registrerer forslaget frå Regjeringa om å auke jordbruksfradraget, ved å gi eit fradrag på 16 pst. av overskytande næringsinntekt inntil det samla fradraget utgjør maksimalt 55 000 kroner. Desse medlemmene vil hevde at dette er eit fradrag som i stor grad kjem gardbrukarar med store inntekter til gode, altså dei største brukarar. Denne ordninga vil dermed medvirke til ei utvikling som desse medlemmene vil hevde ikkje heng saman med andre ambisjonar til Stortinget, m.a. auka økologisering og auka matkvalitet, verdiar som ofte er knytta til småskalalandbruk. Desse medlemmene viser vidare til merknader til jordbruksoppgjøret 2002 i St.prp. nr. 65 (2001-2002), om at eit småskalalandbruk av eit visst omfang, er ein heilt naudsynt føresetnad for å oppfylle hovudmålet til Regjeringa for den økonomiske politikken. Dette gjeld særleg i næringssvake område, som finnst over heile landet. Slik utviklinga har vore innan landbruket, har ein nådd ein kritisk mengde bruk, noko som gjer at det kan verte vanskeleg å nå hovudmåla dersom ein ikkje stoppar utviklinga.

Desse medlemmene vil elles peike på at jordbruksfradrag i seg sjølv kan vere ein eigna måte å nå viktige politiske mål for norsk landbruk. Desse medlemmene vil likevel gå imot den måten støtta vert fordelt på.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til at norsk jordbruk forutsettes å ta medansvar for en rekke forhold knyttet til bosetting, kulturlandskap og matvaresikkerhet. Jordbruket har over år slitt med bruksnedlegging og lav lønnsomhet. Dersom man ikke bidrar til å styrke økonomien i næringen vil deler av norsk matproduksjon og viktig tilknyttet næringsutvikling i bygde-Norge stå i fare. Disse medlemmer vil på den bakgrunn støtte forslag om et økt skattefradrag for jordbruket på linje med det andre primærnæringer har. Disse medlemmer vil sterkt advare mot at det knyttes forutsetninger om strukturrasjonalisering til et slikt skattefradrag og mener det er spørsmål som hører hjemme i de årlige forhandlingene om en jordbruksavtale. At slike forutsetninger skulle knyttes særskilt til skatteregler for jordbruket anser disse medlemmer som en forskjellsbehandling i forhold til andre næringsutøvere. Disse medlemmer viser til at innretningen på skattefradraget gjør det påkrevet med andre stimuleringsiltak for mindre bruk og bruk med lav lønnsomhet hvor man ikke når opp til den minsteinntekt fradraget forutsetter.

Disse medlemmer viser til at det er behov for å gjennomgå også andre skatteordninger knyttet til en modernisering av jordbruket hvor nisjeproduksjon, tradisjonsmat og utnyttelse av utmarksressurser står sentralt. Dette gjelder blant annet hva som regnes inn som inntekt fra jordbruk, formuesskattereglene og reglene for avskrivninger.

4.5 Merverdiavgiften og kommunenes anskaffelser

4.5.1 Sammendrag

Ved kongelig resolusjon av 11. januar 2002 ble det oppnevnt et offentlig utvalg for å vurdere forslag til løsninger som medfører at merverdiavgiftsregelverket virker mer nøytralt for kommunenes beslutninger. Utvalget leverte 22. mars 2002 en delrapport, hvor utvalget skisserte tre løsninger som synes mest aktuelle og som utvalget vil vurdere videre og konkretisere nærmere i sin endelige innstilling.

Den ene løsningen som utvalget vil se nærmere på, innebærer at kommunene gis utvidet fradragsrett for inngående merverdiavgift innenfor merverdiavgiftssystemet.

Utvalget vil også vurdere nærmere om det kan utføres egnede kompensasjonsordninger utenfor merverdiavgiftssystemet.

Som en tredje løsning vil utvalget vurdere om hele eller deler av kommunenes virksomhet bør komme innenfor merverdiavgiftssystemet og dermed få fradragsrett for inngående merverdiavgift.

I mandatet er utvalget også bedt om å vurdere regelverket for offentlig virksomhet som drives i fellesskap og tjenesteomsetning mellom kommunene.

Utvalget ble også bedt om å vurdere hvordan de løsninger som foreslås for kommunene kan være egnet til å fjerne konkurransevridninger innenfor statsforvaltningen.

Utvalget skal avlevere sin endelige innstilling i løpet av 2002. Innstillingen vil sendes på offentlig høring, og Regjeringen vil komme tilbake med eventuelle forslag til endringer tidligst i forbindelse med budsjettet for 2004. Det tas i den forbindelse sikte på å presentere løsninger også for statsforvaltningen.

4.5.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at de tre regjeringspartiene ved flere anledninger har gått inn for en generell ordning for merverdiavgiftskompensasjon for kommunene, senest i Sem-erklæringen. En slik ordning er avgjørende for at kommunene skal komme i gang med arbeidet med å konkurransesutsette deler av kommunenes virksomhet som ikke kommer inn under dagens begrensede ordning. Disse medlemmer er derfor overrasket over at ikke Regjeringen foreslår å gjøre dagens ordning - med alle dens mangler - generell, i påvente av en bedre

ordning. At en slik generell ordning eventuelt først vil bli foreslått i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 finner disse medlemmer både skuffende og uforståelig, tatt i betraktning regjeringspartienes tidligere uttalelser om hvor viktig denne saken er for kommunene.

At saken - når den endelig kommer - også skal omfatte løsninger for statsforvaltningen, er etter disse medlemmers oppfatning viktig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet vil vise til tidligere behandling av dette spørsmålet, og vil fortsatt advare mot en omlegging som kan føre til enklere adgang til å privatisere hele eller deler av den offentlige produksjon av velferdstjenester. Disse medlemmer er opptatt av likeverdige tjenestetilbud i hele landet og for alle grupper i befolkningen, og av at de tilsatte skal ha trygge og ryddige ansettelsesforhold.

4.6 Merverdiavgiftsreglene for alternativ medisin

4.6.1 Sammendrag

For tjenesteområder innenfor alternativ medisin er det behov for å se nærmere på avgrensingen av merverdiavgiftsunntaket for helsetjenester, jf. omtale i Ot.prp. nr. 21 (2001-2002).

Arbeidet med å unnta flere alternative behandlingsformer fra merverdiavgiftsplikt må imidlertid ses i sammenheng med Regjeringens oppfølging av NOU 1998:21 Alternativ medisin (Aarbakke-utvalget). Ytterligere unntak fra merverdiavgiftsplikten reiser flere problemstillinger som det er behov for å få vurdert nærmere. Innenfor skolemedisinen stilles det krav både til utdannelse og til utførelsen av tjenestene. I dag stilles det ikke tilsvarende krav når det gjelder tjenester innenfor alternativ medisin. Siden det er lagt fram en utredning av ulike sider ved alternativ medisin, er det hensiktsmessig å avvente en helsefaglig oppfølging av denne, før det fremmes forslag om ytterligere merverdiavgiftsunntak på dette området.

Regjeringen varslet i Sem-erklæringen at en stortingsmelding om alternativ medisin basert på Aarbakke-utvalgets innstilling ville bli lagt fram. Det tas sikte på å legge fram en slik melding til høsten. Regjeringen legger opp til å fremme forslag om å unnta flere former for alternativ medisin fra merverdiavgiftsplikten i budsjettet for 2003.

4.6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kystpartiet mener at gjennomføringen av momsreformen skjedde på en lite heldig måte, og at flertallet som støttet reformen burde tatt seg atskillig bedre tid.

Disse medlemmer mener at det er denne forhas-tede gjennomføringen vi nå ser resultatet av, med sta-dige endringer, nye unntak, og fortsatt mange uavklarte grensedragninger, og at dette er problemstillinger som burde vært avklart før reformen ble gjennomført.

Disse medlemmer mener at det er riktig å se avgrensningene når det gjelder alternativ medisin i sammenheng med oppfølgingen av Aarbakkeutvalget og imøteser med spenning forslag til ytterligere unntak og godt begrunnede avgrensninger i budsjettet for 2003.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ved flere anledninger har påpekt den uheldige og uklare grensedragningen i mer-verdiavgiftsreglene for alternativ medisin. Dette medlem vil peke på at Aarbakke-utvalget har nå lig-gelenge til behandling i departementet. Det må derfor kunne forventes at Regjeringen klarer å presentere en melding så tidlig på høsten, at en ny og bedre avgrens-ning for moms på alternativ medisin kan gjøres gjel-dende fra 1. januar 2003. En melding til høsten, men bare noen få ytterligere unntak fra merverdiavgifts-plikten og ikke noe helhetlig opplegg, er ingen heldig løsning, slik dette medlem ser det.

5. PENGEPOLITIKKEN

5.1 Sammendrag

I St.meld. nr. 29 (2000-2001) ble det trukket opp nye retningslinjer for pengepolitikken. Nye retningslinjer for pengepolitikken ble samtidig fastsatt i forskrift.

Et mål på årlig vekst i konsumprisene nær 2,5 pst. over tid er om lag som gjennomsnittet for prisstignin-gen i Norge i 1990-årene. Den europeiske sentralban-ken har definert et prisstigningsmål på under 2 pst. Samtidig har eksempelvis Storbritannia og Australia tilsvarende mål for inflasjonen som Norge. USA har ikke et tallfestet mål for inflasjonen, men den gjen-nomsnittlige prisstigningstakten på 1990-tallet lå på rundt 3 pst.

Norges Bank legger vekt på å være forutsigbare i utøvelsen av pengepolitikken, og har gjennom infla-sjonsrapport og media kommunisert hvordan banken vil gjennomføre pengepolitikken.

Norges Bank reduserte styringsrenten én gang i 2001, med 0,5 prosentpoeng den 12. desember, til 6,5 pst. Bakgrunnen for rentenedsettelsen var bl.a. tegn til klart svakere utvikling i internasjonal økonomi. Etter siste årsskifte har faren for et kraftig internasjonalt tilbakeslag blitt redusert. I Norge har risikobildet mht. inflasjonsanslagene, etter Norges Banks vurde-ring, blitt mer balansert. Norges Bank holdt styrings-renten uendret på 6,5 pst. på bankens siste rentemøte den 10. april 2002. Banken uttrykte i den forbindelse at det med uendret rente framover er like sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir høyere enn 2,5 pst. som at den blir lavere, jf. nærmere omtale i punkt 2.1 i meldin-gen.

5.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kris-telig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre tar dette til etterretning.

Komiteens medlem fra Kystpartiet tar dette til orientering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folke-parti, Senterpartiet og Venstre, viser til ret-ningslinjene for den økonomiske politikken som har støtte fra et bredt flertall i Stortinget. Pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens verdi, nasjonalt og i forhold til våre handelspartnere, og sam-tidig understøtte finanspolitikken ved å bidra til å sta-bilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting. Flertallet viser til at den operative gjennomføringen av pengepolitikken skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon, definert som en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpar-tiet viser til at regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett 2002 opplyser at Norges Bank på sitt rentemøte 10. april 2002 uttrykte at det med uendret rente fram-over er like sannsynlig at inflasjonen på to års sikt er høyere enn 2,5 pst. som at den blir lavere. Disse medlemmer vil peke på at dette er endret etter at regjeringen la fram sitt forslag til revidering av stats-budsjettet. På sitt rentemøte 22. mai 2002 fant Norges Bank å fastholde en om lag dobbelt så høy rente som det man har i nabolandene. Samtidig ga sentralbanken uttrykk for at det nå er mer sannsynlig at inflasjonen på to års sikt blir høyere enn 2,5 pst. enn at den blir lavere. Disse medlemmer vil peke på at dette innebærer fare for renteøkninger.

Disse medlemmer vil peke på at det høye rente-nivået faller sammen med at den norske kronen har ste-get kraftig i verdi. Dette innebærer en betydelig svek-kelse av konkurranseevnen til norske bedrifter. Dis-se medlemmer viser for øvrig til sine merknader under punkt 2.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittsp-artiet vil bemerke at rentenivået ikke ensidig blir bestemt av Norges Bank. I vår åpne økonomi må vi til-passe oss den realrente som blir bestemt på det globale kapitalmarkedet, av samspillet mellom sparing og investering. Norsk finanspolitikk kan ikke påvirke den globale realrenten. Det norske nominelle rentenivået er internasjonal realrente med et tillegg for forventet inflasjon og risiko for forventet inflasjon. Norges Bank kan styre nominell rente, gitt realrenten, ved å påvirke inflasjonsforventningene gjennom tilførselen av pen-ger fra sentralbanken. Trygghet for at banken ikke vil inflatere økonomien, vil medføre at nominelt rentenivå synker ned mot internasjonal realrente.

Disse medlemmer mener endringene i retningslinjene for pengepolitikken gjør det aktuelt å gjennomføre en gjennomgang av loven om Norges Bank, blant annet for å vurdere om det er behov for endringer i sentralbankens stilling i forhold til bl.a. regjering og storting, og har registrert at Regjeringen har varslet en sak om dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti registrerer at det har skjedd en omlegging av pengepolitikken. Endringene innebærer sterkere fokus på inflasjon på bekostning av arbeidsløshet som mål for den økonomiske politikken. I gitte situasjoner er det en avveining mellom disse. Omleggingen medfører etter disse medlemmers oppfatning en klarere definering av sentralbanksjefens rolle som overdommer i den økonomiske politikken. Dersom partene i arbeidslivet eller Stortinget opptrer uansvarlig etter Norges Banks oppfatning, vil pengepolitikken brukes til å stramme inn. Sjøl om et flertall på Stortinget skulle ønske å føre en mer ekspansiv politikk for eksempel for å redusere antall arbeidsløse, kan vi med den foreslåtte ansvarsfordelingen oppleve at dette motarbeides av Norges Bank gjennom høyere rente.

Disse medlemmer mener dette er uheldig. Finanspolitikken kan i større grad rettes direkte mot de sektorer i samfunnet der det er behov for inngrep, enten det måtte være stimulering eller innstramning. Pengepolitikken virker indirekte, og vilkårlig på ulike sektorer. Fordelingspolitisk er pengepolitikken blind. Særlig er unge mennesker i etableringsfasen sårbare.

Disse medlemmer er derfor uenig i den omleggingen av pengepolitikken som har funnet sted, med påfølgende forskyving av fokus i den økonomiske politikken i retning av mindre presise virkemidler.

Imidlertid må også disse medlemmer forholde seg til den pengepolitikken flertallet har vedtatt. Det betyr at det blir enda viktigere enn før å føre en finanspolitikk i tråd med temperaturen i økonomien. Ellers vil vi lett få uønskede konsekvenser i form av økt rente. Utgiftsøkninger og skattelettelser må vurderes nøye.

6. STATENS PETROLEUMSFOND OG FOLKETRYGDFONDET

6.1 Statens petroleumsfond

6.1.1 Forvaltningen av fondet i 2001

6.1.1.1 Sammendrag

I meldingen punkt 3.5.1.1 omtales bakgrunnen for etableringen av Statens Petroleumsfond og hvordan midlene forvaltes.

Ved utgangen av 2001 utgjorde Petroleumsfondet 619,3 mrd. kroner. Avkastningen for totalfondet (inkl. Miljøfondet) for 2001 var -2,5 pst. målt i utenlandsk valuta i samsvar med valutasammensetningen til fondets referanseportefølje. Denne måten å måle avkastningen på viser utviklingen i fondets internasjonale

kjøpekraft. Målt i norske kroner var avkastningen på -5,3 pst. Forskjellen mellom de to avkastningstallene skyldes at den norske kronen styrket seg i verdi i forhold til fondets valutakurv i løpet av perioden. Gjennomsnittlig årlig realavkastning, dvs. etter fradrag for forvaltningskostnader og prisstigning, var i perioden 1998-2001 på 3,6 pst.

Det var særlig den svake utviklingen i aksjemarkedene som gjorde at Petroleumsfondet i 2001 for første gang fikk en negativ avkastning. Avkastningen av den ordinære aksjeporteføljen (dvs. ekskl. Miljøfondet) var i 2001 på -14,6 pst. målt i referanseporteføljens valutakurv. Obligasjonsporteføljen hadde en positiv avkastning på 5,0 pst. i 2001 målt i valutakurven.

Fram til utgangen av 2001 hadde Miljøfondet en avkastning på -18,9 pst. siden etableringen 31. januar 2001 målt i referanseporteføljens valutakurv. Fondet kan investeres i selskaper som antas å ha liten negativ innflytelse på miljøet samt i selskaper som oppfyller gitte krav til miljørapportering og miljøstyringssystem. Miljøkravene er basert på analyser fra det britiske konsulentselskapet Ethical Investment Research Service (EIRIS). Avkastningen av Miljøfondet var vel 2 prosentpoeng lavere enn avkastningen av en sammenliknbar portefølje der ingen selskaper er tatt ut etter miljøkriterier. Dette skyldes i hovedsak at sektorene teknologi, media og telekommunikasjon, som har hatt en dårligere kursutvikling enn de tradisjonelle sektorene i perioden, utgjør en større andel av Miljøfondet.

Avkastningen av Petroleumsfondet avhenger i vesentlig grad av de retningslinjer for forvaltningen som fastsettes av Finansdepartementet. Norges Banks bidrag til avkastningen måles løpende ved at resultatet av fondet sammenliknes med referanseporteføljen som Finansdepartementet har definert. I 2001 var avkastningen av Petroleumsfondets ordinære portefølje (ekskl. Miljøfondet) 0,02 prosentpoeng høyere enn referanseporteføljens avkastning. Over den siste fireårsperioden har den gjennomsnittlige meravkastningen vært på 0,39 prosentpoeng. Transaksjons- og skattekostnader gjør at meravkastningen til Norges Banks portefølje blir noe undervurdert i forhold til referanseporteføljen, særlig i år med store tilførsler til fondet som i 2001.

Forvaltningsavtalen mellom Finansdepartementet og Norges Bank om Petroleumsfondet fastsetter prinsippene for den godtgjøringen Norges Bank skal motta for forvaltningen av Petroleumsfondet. Honoraret for 2001 ble fastsatt i desember 2000, og baserte seg på budsjetterte kostnader ved forvaltningen. I tillegg ble Norges Bank i 2001 godtgjort for den del av honoraret til eksterne forvaltere som fulgte av oppnådd meravkastning.

Norges Banks godtgjøring i 2001 var på 0,101 pst. av den gjennomsnittlige verdien som i henhold til referanseporteføljen kunne plasseres i aksjer, og 0,046 pst. av verdien som kunne plasseres i rentebærende instrumenter. I tillegg fikk Norges Bank godtgjøring til å

dekke honorarer til eksterne forvaltere som følger av oppnådd meravkastning. Totalt mottok Norges Bank 372 mill. kroner som godtgjøring i 2001.

Godtgjøringsstrukturen til Norges Bank er fra og med 2002 endret, jf. omtale i St.meld. nr. 1 (2001-2002) Nasjonalbudsjettet 2002. Finansdepartementets godtgjøring skal i henhold til de nye retningslinjene dekke de faktiske forvaltningskostnadene inntil en øvre grense, som for 2002 er satt til 0,10 pst. av fondets gjennomsnittlige markedsverdi. I tillegg til kostnadsdekning innenfor den øvre grensen godtgjøres Norges Bank for den del av honoraret til eksterne forvaltere som følger av oppnådd meravkastning. Den øvre grensen for godtgjøring er satt på grunnlag av informasjon om hva den type forvaltning Petroleumsfondet har, koster i pensjonsfond av tilsvarende størrelse. Finansdepartementet benytter det kanadiske selskapet Cost Effectiveness Measurement Inc. (CEM) til å utarbeide analysene som ligger til grunn for kostnadssammenlikningene.

For å evaluere Norges Banks forvaltning av Petroleumsfondet benytter Finansdepartementet konsultantselskapet Bacon & Woodrow. Det utarbeides kvartalsvise rapporter om forvaltningen av fondet. For 2001 er avkastningsmålingene i disse rapportene i samsvar med avkastningsmålingen utført av Norges Bank.

Petroleumsfondets kapital anslås i denne meldingen å vokse til 776 mrd. kroner ved utgangen av 2002. En har i dette anslaget lagt til grunn referanseporteføljens avkastning i 1. kvartal 2002, samt en forutsetning om 4 pst. realavkastning den resterende av året. Samlet netto overføringer fra statskassen til Petroleumsfondet i løpet av året er anslått til 143,8 mrd. kroner, jf. punkt 3.1 i meldingen. Det vises for øvrig til punkt 2.2 i meldingen for en nærmere omtale av forutsetninger om oljepris og statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten.

6.1.1.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlem fra Kystpartiet mener at man skal være kritisk til å plassere og investere statsformuen utenriks mens det fremdeles er investeringsoppgaver som skulle ha vært løst i vårt eget land, og disse investeringene kan gjøres uten at det blir skapt for stor etterspørsel i økonomien.

Dette medlem mener at inflasjonsmomentet ikke er det viktigste, da "oljefondet" etter planen skal føres tilbake til den norske økonomien om 20 år. Dette medlem mener at det på dette tidspunktet, fra om lag 2020 og utetter, vil være større fare for inflasjon enn om man investerer oljeformuen i infrastruktur og tilrettelegging av næringsutvikling i dagens samfunn.

Dette medlem viser til forslagene sine i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) om omprioriteringer i statsbudsjettet for 2002, og til dette medlems satsninger innenfor skolesektoren, helsesektoren og overfor poli-

tiet og domstolene. Dette medlem vil også peke på at man via Oljefondet kunne ha overtatt en del av både de offentlige og private innlånene fra utlandet, og således redusert valutarisikoen til mange kommuner – uten at dette har påvirket inflasjonsnivået.

6.1.2 Regionvekter for Petroleumsfondet

6.1.2.1 Sammendrag

Formålet med retningslinjene og forvaltningen av Petroleumsfondet er å plassere midlene slik at fondets internasjonale kjøpekraft ivaretas best mulig. Petroleumsfondet har en lang investeringshorisont. Valg av regionfordelingen for fondet bør derfor baseres på vurderinger av fondets avkastning og risiko på lang sikt.

Opprinnelig gjenspeilte valuta- og markedsfordelingen på denne bakgrunn sammensetningen av norsk import. En fordeling i tråd med importvektene vil redusere den risikoen som er knyttet til at det finner sted endringer mellom de valutakursene fondet er investert i.

I Nasjonalbudsjettet 1998 ble det imidlertid også vist til hensyn som tilsier at en ikke utelukkende bør legge importvekter til grunn for landfordelingen. Enkelte forhold trekker i retning av at valutakursrisikoen knyttet til Norges import blir mindre viktig når investeringshorisonten øker. For det første er det rimelig å forutsette at varer som handles internasjonalt, over tid vil ha omtrent samme prisutvikling regnet i felles valuta. For det andre vil risikoen knyttet til eventuelle avvik fra kjøpekraftsparitet begrenses ved at importen kan vris mot de varene som har hatt den gunstigste prisutviklingen. Dette innebærer at en i valg av valuta- og markedsfordeling for Petroleumsfondet kan legge mindre vekt på importvekter.

Det er også viktig at Petroleumsfondets valuta- og markedsfordeling gir en tilstrekkelig spredning av den risikoen som skyldes at aksje- og obligasjonskurser endres. Dette kan gjøres ved å spre investeringene på land hvor kursendringene i liten grad samvarierer. Slik samvariasjon er ofte sterkere mellom land i samme region enn mellom land i ulike regioner, noe som taler for å spre investeringene på ulike regioner i større grad enn det rene importvekter tilsier. Fondets lange investeringshorisont innebærer i tillegg at en bør legge en viss vekt på risiko knyttet til hendelser som naturkatastrofer, teknologiske gjennombrudd, kriger og andre politiske begivenheter. Det er vanskelig å tallfeste sannsynligheter for slike begivenheter, men det er likevel viktig å forholde seg til at slike hendelser kan forekomme. Dette tilsier også at en bør spre investeringene på ulike regioner.

Mesteparten av Norges nasjonalformue består av realkapital og menneskelig kapital, men også olje- og gassressursene i Nordsjøen og våre fordringer på utlandet gjennom Petroleumsfondet er deler av vår nasjonalformue. En bør se forvaltningen av de ulike delene av denne formuen i sammenheng. I praksis kan det være vanskelig å gjøre dette på en konsistent måte. En bør likevel søke å forvalte Petroleumsfondet slik at

avkastningen til fondet ikke samvarierer sterkt med avkastningen til de andre formueskomponentene. Siden de europeiske landene både ligger geografisk nær oss og er lik oss i økonomisk struktur, vil avkastningen på disse investeringene være sterkt korrelert med avkastningen på andre deler av vår nasjonalformue. Det kan tilsi at en større andel av Petroleumsfondet bør plasseres utenfor Europa enn hva tilfellet ville være med en fordeling basert på rene importvekter.

En landfordeling basert på rene importvekter ville videre kunne innebære at fondet ville bli en for dominerende aktør i små markeder som Norge importerer mye fra, særlig i Europa (f.eks. Sverige og Danmark). Aksjeinvesteringene i disse markedene ville kunne føre til at fondet ble sittende med store eierandeler i enkeltbedrifter, noe som ville være i strid med intensjonen om at fondet skal være en finansiell investor. En annen ulempe med å ha store markedsandeler er at markedskursene kan påvirkes dersom en skal kjøpe eller selge betydelige beløp.

På denne bakgrunn ble i 1998 fondets fordeling mellom Europa, Amerika og Asia fastsatt som en kombinasjon mellom importvekter og globale BNP-vekter. I forhold til rene importvekter, fikk Europa en lavere vekt, mens Amerika og Asia ble vektet opp. I forskriften for forvaltningen av Petroleumsfondet ble regionvektene fastsatt som 40-60 pst. i Europa, 30-50 pst. i Amerika og 10-30 pst. i Asia. Referanseporteføljens regionvekter ble samtidig fastsatt til midtpunktene i intervallene, dvs. til hhv. 50 pst. for Europa, 30 pst. for Amerika og 20 pst. for Asia.

Innen de enkelte regionene ble aksjeporteføljen fordelt mellom land etter størrelsen på aksjemarkedene i landene, mens obligasjonsporteføljen ble fordelt etter størrelsen på landenes økonomier (BNP-vekter). Grunnen til at ikke landfordelingen også på obligasjonssiden fulgte størrelsen på obligasjonsmarkedene, var at en ville unngå at fondet automatisk skulle få en økende eksponering mot land med en økende statsgjeld. Når en har inkludert ikkestatsgaranterte obligasjoner i fondets referanseportefølje, veier dette hensynet mindre. Landvektene for obligasjoner bestemmes derfor nå på bakgrunn av obligasjonenes markedskapitaliseringsvekter.

Disse regionvektene for Petroleumsfondet innebar at Petroleumsfondet fikk en høy eksponering mot enkeltutstedere, og særlig mot japanske statsobligasjoner. Det skyldes bl.a. at Japan utgjør nær hele Asia-regionen. Retningslinjer for kredittrisiko i Petroleumsfondet baserer seg på vurderinger fra kredittvurderingsselskapene Moody's og Standard & Poor's. Disse selskapene har nedgradert kredittvurderingen av japansk statsgjeld flere ganger den senere tiden. Japanske statsobligasjoner vurderes imidlertid fortsatt å ha høy kredittverdighet.

Finansdepartementet bestemte i brev til Norges Bank av 9. januar 2002 å redusere vekten til Asia i fondets referanseportefølje for obligasjonsinvesteringene fra 20 til 10 pst., mens vekten til Amerika og Europa ble

justert opp til henholdsvis 35 pst. og 55 pst. Disse justeringene ble foretatt innenfor forskriften.

Etter denne justeringen av vektene og etter at innfasingen av ikkestatsgaranterte obligasjoner er fullført, vil den amerikanske stat være den største enkeltutsteder med en andel på i overkant av 13 pst. Deretter følger den tyske, franske, italienske og japanske stat, hver med rundt seks-syv pst.

Finansdepartementet varslet i brevet av 9. januar 2002 til Norges Bank at en tar sikte på å ha en bred gjennomgang av regionvektene for Petroleumsfondet i Revidert nasjonalbudsjett 2002. I brevet het det videre at en i denne gjennomgangen vil vurdere om en bør supplere retningslinjene for kredittrisiko ved for eksempel å sette grenser for eksponering mot enkeltutstedere. I en drøfting av regionvektene på bred basis må en også legge stor vekt på hensynet til fondets markedsrisiko, dvs. valutakursrisiko og risiko for endringer i aksje- og obligasjonskurser. Finansdepartementet ba Norges Bank om innspill til dette arbeidet.

I brev til Finansdepartementet av 10. april 2002 har Norges Bank vurdert regionvektene for Petroleumsfondet.

Norges Bank gir i dette brevet uttrykk for at obligasjonsporteføljens referanseportefølje har en hensiktsmessig regionfordeling etter den justeringen som ble foretatt i januar i år. Denne regionfordelingen synes å gi en god diversifikasjon av både markedsrisiko og kredittrisiko. I lys av den kraftige veksten i fondet bør det imidlertid etableres retningslinjer for kredittrisiko som hindrer at eksponeringen mot enkeltutstedere blir for stor.

For aksjer peker Norges Bank på at størrelsen til fondet gjør at det kan være grunner for å legge større vekt på markedsverdivektene ved fastsettelsen av regionvektene. Norges Bank foreslår at vekten i referanseporteføljen for aksjer på 50 pst. for Europa bør videreføres. Norges Bank foreslår videre at man ikke lenger har faste regionvekter mellom Asia og Amerika, men at fordelingen følger markedsverdivektene i disse regionene samlet.

Ved siden av aktivasammensetningen for Petroleumsfondet, er spørsmålet om regionfordeling blant de mest sentrale, strategiske investeringsretningslinjene fondet har. Norges Bank foreslår forholdsvis betydelige endringer i regionfordelingen for Petroleumsfondet. Norges Banks analyse danner et godt grunnlag for departementets vurderinger av spørsmålet. Problemstillingen er imidlertid omfattende, og departementet ønsker å bruke mer tid for å vurdere spørsmålet. Finansdepartementet vil komme tilbake til dette.

6.1.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kystpartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlem fra Kystpartiet viser til sin merknad under kapittel 6.1.1. Dette medlem mener Oljefondet ikke skal investere i utlandet før alle

samfunnsnyttige investeringer innenlands er gjort. Utover dette tar dette medlem punktet om regionvekter for Oljefondet i St.meld. nr. 2 (2001-2002) til orientering.

6.1.3 Uttreksmekanismen

6.1.3.1 Sammendrag

Det ble i fjor etablert en uttreksmekanisme for Petroleumsfondet, slik at Finansdepartementet kan utelukke investeringsmuligheter fra fondet hvis slike investeringer kan innebære et brudd på Norges folkerettslige forpliktelser. Norges folkerettslige forpliktelser følger blant annet av konvensjoner Norge er part i. Det ble opprettet et råd som etter anmodning fra Finansdepartementet skal vurdere om fondets plasseringsmuligheter i finansielle instrumenter kan innebære brudd på disse forpliktelsene.

Rådet har vurdert om investeringer i selskapet Singapore Technologies Engineering, som kan være involvert i produksjon av antipersonell landminer, kan innebære et brudd på Norges folkerettslige forpliktelser. Rådet mener at dette kan være tilfelle. Finansdepartementet har på denne bakgrunn utelukket dette selskapet fra fondets investeringsunivers. Finansdepartementet vil undersøke om Petroleumsfondet kan ha eierandeler også i andre selskaper som produserer anti-personell landminer. Bestemmelsene i konvensjonene om kjemiske og biologiske våpen kan tilsi at også eventuelle investeringer i slike virksomheter vil kunne innebære brudd på folkeretten. Så langt det er mulig vil det bli lagt opp til å undersøke systematisk om Petroleumsfondet er investert i selskaper som produserer slike våpen.

Rådet har også fått i oppdrag å vurdere om investeringer i regi av Petroleumsfondet kan innebære brudd på våre folkerettslige forpliktelser når det gjelder menneskerettigheter. Brev av 22. mars 2002 fra rådet er vedlagt meldingen. Rådet mener investeringer av Petroleumsfondet i utenlandske bedrifter i utgangspunktet ikke vil utgjøre et brudd på forpliktelsene etter menneskerettighetskonvensjoner.

Rådet konkluderer med at investeringer av Petroleumsfondet i utenlandske bedrifter i utgangspunktet ikke vil utgjøre brudd på forpliktelsene etter menneskerettighetskonvensjoner. Enkelte konvensjoner inneholder særskilte regler om aktivitetsplikt i internasjonalt samarbeid for å fremme konvensjonens formål. Rådet skriver at det finnes få holdepunkter for å anta at investeringer i utenlandske selskaper som medvirker til konvensjonsstridige formål vil kunne komme til å bli klassifisert som brudd på aktivitetsplikten. Imidlertid kan det ikke utelukkes at f.eks. internasjonale overvåkningsorganer i særlige tilfeller vil kunne komme til en slik konklusjon. Regjeringen vil følge opp dette. Finansdepartementet vil så langt det er mulig undersøke systematisk om det finnes selskaper i Petroleumsfondet med virksomhet som er i strid med de menneskerettighetskonvensjonene folkerettsrådet har påpekt som pålegger statene en særskilt aktivitetsplikt. Sel-

skaper som eventuelt vil bli identifisert, vil bli behandlet innenfor de etablerte prosedyrene for uttreksmekanismen. Finansdepartementet vil vurdere hvert enkelt selskap, bl.a. basert på en vurdering fra det folkerettslige rådet for Petroleumsfondet.

Uttreksmekanismen er juridisk forankret i folkeretten. Stortingsrepresentant Øystein Djupedal foreslo i brev av 12. april 2002 til statsministeren å endre forskriften for forvaltning av Statens petroleumsfond slik at Finansdepartementet også kan endre fondets investeringsmuligheter ved å utelukke selskaper med virksomhet som "kan være i strid med offisiell norsk utenrikspolitikk". Stortingsrepresentant Djupedal viste spesielt til selskaper som produserer klasebomber i denne sammenhengen. Regjeringen støtter aktivt internasjonalt arbeid som kan lede fram til et forbud mot klasebomber i tråd med Stortingets vedtak. Utenriksministeren gjorde 4. mars 2002 rede for status for dette arbeidet for Stortinget.

Det er ingen internasjonal konvensjon om klasebomber. Stortingsrepresentant Djupedals forslag innebærer således at en beveger seg bort fra den juridiske forankringen for uttreksmekanismen. Det å knytte uttreksmekanismen til norsk utenrikspolitikk ville ikke gi en klar avgrensing og være svært vanskelig å praktisere. Innføring av slike retningslinjer har blitt drøftet og avvist flere ganger i Stortinget. Det er da blant annet blitt lagt vekt på:

- Fondet plasseres i land og selskaper Norge har omfattende samhandel med, og er underlagt de generelle retningslinjene utenrikspolitikken legger for økonomisk samkvem med omverdenen. På samme måte som statens øvrige økonomiske samkvem med andre land, bygger Petroleumsfondets investeringer på at selskaper forholder seg til hjemlandets lover og regler.
- Statens petroleumsfond er et finanspolitisk styringsredskap for å synliggjøre bruken av petroleumsinntektene og å sette til side en stor del av de løpende inntektene for å dekke framtidige utgifter. Siktet med fondets plasseringer er å oppnå høy avkastning med moderat risiko. En bør være varsom med å anvende Statens petroleumsfond som et aktivt virkemiddel til å fremme andre mål enn å sikre statens og fellesskapets finansielle sparing.
- Staten er en betydelig eier i norsk næringsliv, enten direkte eller gjennom bl.a. Folketrygdfondet. Det bør være konsistens i praktiseringen av etiske retningslinjer på alle statens områder. Det bør således være like standarder for statens eierskap innenlands og utenlands gjennom Petroleumsfondet. Dersom det gjaldt andre retningslinjer for Petroleumsfondet, ville en kunne oppleve at staten kjøper varer og tjenester fra selskaper som ville være utestengt fra Petroleumsfondets portefølje, eller at norske selskaper med statlig eierandel ville være involvert med selskaper som Petroleumsfondet ikke kunne investere i.

- Det ville være vanskelig å finne en egnet avgrensning for hvilke aktiviteter som eventuelt skulle omfattes av regler som på forhånd begrenser fondets investeringsmuligheter. Selv om en velger ett eller flere kriterier, vil det likevel kunne trekkes fram kritikkverdige forhold om enkeltbedrifter. Videre ville det være vanskelig å komme fram til kriterier som er objektive og behandler alle selskaper likt. Virksomheter i ulike deler av næringslivet er sterkt innvevd i hverandre.

Regjeringen mener på denne bakgrunn at man må være varsom med å etablere regler om å utelukke selskaper fra Petroleumsfondet løsrevet fra folkeretten. Slike retningslinjer vil være svært vanskelig å praktisere. Det vil ikke være mulig å finne klart avgrensede og objektive kriterier, og eventuelle beslutninger ville i stor grad måtte baseres på skjønn. Slike regler ville videre lett medføre inkonsistens i forhold til annen statlig virksomhet. Uansett hva slags kriterier man skulle velge, vil det kunne trekkes fram kritikkverdige forhold som angår enkeltbedrifter i fondets portefølje. Regjeringen vil på dette grunnlag holde fast på at uttrekksmekanismen for Petroleumsfondet skal være forankret i våre folkerettslige forpliktelser.

6.1.3.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil vise til at regjeringen Stoltenberg etablerte en såkalt uttrekksmekanisme for Petroleumsfondet, slik at fondet nå pålegges å trekke seg ut av selskaper som for eksempel produserer antipersonell-landminer. Disse medlemmer mener det er svært positivt at denne ordningen ble etablert i fjor, slik at det nå undersøkes systematisk om Petroleumsfondet er investert i selskaper som produserer kjemiske og biologiske våpen, eller virksomheter som bryter menneskerettighetskonvensjoner. Disse medlemmer legger til grunn at Finansdepartementet i slike tilfeller straks iverksetter tiltak for å trekke Petroleumsfondet ut av slike investeringer. Disse medlemmer mener at dette arbeidet må intensiveres.

Disse medlemmer viser til at etableringen av uttrekksmekanismen på bakgrunn av redegjørelsen i Revidert nasjonalbudsjett 2002 framstår som nødvendig og vellykket. Disse medlemmer legger til grunn at erfaringene nå danner et godt grunnlag for videre arbeid på dette området, og mener Regjeringen bør igangsette utredning om hvordan ytterligere sikkerhetsmekanismer mot klart uheldige investeringer kan opprettes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er etablert en uttrekksmekanisme for Petroleumsfondet, og at Regjeringen vil undersøke systematisk om det finnes selskaper i fondet med virksomhet som bryter med Norges folkerettslige forpliktelser, og utelukke

disse. Disse medlemmer slutter seg til dette. Disse medlemmer vil videre be Petroleumsfondets folkerettsråd foreta en løpende vurdering av om de etiske retningslinjene for Petroleumsfondet kan utvikles ytterligere.

Disse medlemmer tar for øvrig Regjeringens redegjørelse til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kystpartiet viser til at Petroleumsfondet stadig blir utsatt for kritikk på grunn av måten investeringene foretas. Blant annet fremkommer det beskyldninger om at det investeres i selskaper som er involvert i produksjon av landminer, slavearbeid osv. Etter disse medlemmers oppfatning må Regjeringen forsikre Stortinget om at Petroleumsfondets investeringer ikke kommer i konflikt med Norges folkerettslige forpliktelser. Stortinget og Regjeringen har uttrykt skepsis til å innføre etiske retningslinjer for fondet. Disse medlemmer vil vise til "Rapport nr. 1/2 - Verdiløse penger?- Oljefondet – veien mot etiske retningslinjer" som er utarbeidet av Framtiden i våre hendes forskningsinstitutt. Uten at disse medlemmer har tatt stilling til innholdet i denne rapporten, mener disse medlemmer at Regjeringen bør foreta en ny vurdering av problemstillingen blant annet gjennom å vurdere denne rapporten.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti har merket seg Regjeringens konklusjoner på bakgrunn av Petroleumsfondets folkerettslige råd. Spesielt har disse medlemmer merket seg at Regjeringen mener at man må være varsom med å etablere regler om å utelukke selskaper fra Petroleumsfondet løsrevet fra folkeretten. Argumentet er at slike retningslinjer vil være vanskelig å praktisere; det vil ikke være mulig å finne klart avgrensede og objektive kriterier, og eventuelle beslutninger ville i stor grad måtte baseres på skjønn. Uansett hva slags kriterier man skulle velge, vil det kunne trekkes fram kritikkverdige forhold som angår enkeltbedrifter i fondets portefølje. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen derfor ønsker uttrekksmekanismen for Petroleumsfondet forankret i våre folkerettslige forpliktelser.

Disse medlemmer har også merket seg den siste tids avsløringer av hva fondet er investert i, og de kommentarer disse avsløringene har avfødt i offentligheten. Etter disse medlemmers mening er det meget problematisk når det dokumenteres at Norge investerer sitt overskudd på statsbudsjettet i bedrifter med en historie som i flere tilfelle er i strid med målene for offisiell norsk utenrikspolitikk. Et eksempel på dette er investeringene i General Dynamics. Denne bedriften produserer komponenter til klasebomber, en våpentype Norge arbeider for å forby internasjonalt. Blant annet med bakgrunn i dette eksempelet mener disse

medlemmer at å begrense uttrekksmekanismen til våre folkerettslige forpliktelser vil være for snevert.

Disse medlemmer har merket seg at Petroleumsfondets folkerettslige råd systematisk skal gjennomgå fondets investeringer for å se om det finnes selskaper med virksomhet som er i strid med de menneskerettighetskonvensjonene rådet har påpekt, noe som pålegger statene en særskilt aktivitetsplikt. Disse medlemmer synes dette er positivt. Disse medlemmer ønsker imidlertid at denne gjennomgangen også skal inkludere søk etter, og ekskludering av, bedrifter etter et bredere sett av kriterier, først og fremst i forhold til menneskerettigheter, arbeidsrettigheter og miljødeleggende virksomhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette et utvalg som skal ha som mandat å fremme forslag om et sett av etiske retningslinjer for petroleumsfondet og legge frem sak våren 2004. Utvalget skal bestå av personer med folkerettslig kompetanse, i tillegg til kunnskap om etiske investeringer, samt faglig kompetanse innen miljø- og menneskerettsområdet."

6.2 Folketrygdfondet

6.2.1 Sammendrag

I meldingen punkt 3.5.2 omtales bakgrunnen for organiseringen av Folketrygdfondet.

Folketrygdfondet kan i henhold til retningslinjene plassere sine midler i aksjer mv., obligasjoner og sertifikater, som kontolån til statskassen og som bankinnskudd. Aksjeplasseringer kan utgjøre inntil 20 pst. av fondets samlede kapital, og inntil fem pst. av rammen for aksjeplasseringer kan gjøres på børser i Danmark, Finland og Sverige.

Folketrygdfondets kapital utgjorde 133,7 mrd. kroner målt til markedsverdi ved utgangen av 2001. Av dette utgjorde plasseringer i egenkapitalinstrumenter 24 mrd. kroner, som tilsvarer 18,5 pst. av markedsverdien av de samlede plasseringene. I overkant av 60 pst. av fondets verdipapirportefølje er plassert i stats- og statsgaranterte instrumenter, og av dette utgjør kontolån til staten det meste.

Folketrygdfondet oppnådde en avkastningsrate på 4,1 pst. i 2001. Avkastningen for fondets egenkapitalplasseringer var på -9,6 pst., mens renteplasseringene hadde en avkastning på 6,7 pst. Over de siste fire årene har fondet hatt en gjennomsnittlig årlig, nominell avkastning på totalkapitalen på 4,7 pst. Det vil bli gitt en nærmere omtale av resultatene for Folketrygdfondet i Kredittmeldinga 2001 som legges fram til høsten.

For 2002 har Finansdepartementet fastsatt en øvre ramme på 1,5 mrd. kroner for Folketrygdfondets samlede beholdningsøkning av private og kommunale obligasjoner og sertifikater (uten statsgaranti), bankinnskudd og aksjer mv. Øvrig plasseringsøkning skal skje

i stats- og statsgaranterte papirer eller som kontolån til statskassen.

I forbindelse med refinansieringen av Kværner ASA høsten 2001 ble det satt som betingelse for å få tilført ny egenkapital at selskapets eksisterende gjeld ble restrukturert. Dette innebar at Kværners eksisterende gjeld på om lag 8,6 mrd. kroner ble delt i et ordinært lån på ca. 4,1 mrd. kroner og et ansvarlig lån på ca. 4,5 mrd. kroner. Begge lånene er i ettertid blitt børsnotert. Deler av Folketrygdfondets lån til Kværner ble i denne forbindelse omgjort til et ansvarlig lån pålydende ca. 390 mill. kroner. Folketrygdfondets reglement gir ikke eksplisitt anledning til å investere i ansvarlige lån. På denne bakgrunn ba Folketrygdfondet i brev av 2. januar 2002 om en midlertidig dispensasjon fra nevnte reglement. Folketrygdfondets reglement vedtas av Stortinget, og Finansdepartementet har ikke myndighet til å gi slik midlertidig dispensasjon. Finansdepartementet har på denne bakgrunn fremmet forslag om at § 9 i reglementet for Folketrygdfondet endres slik at Kongen gis myndighet til å dispensere fra reglementets § 5 i særlige tilfeller, jf. St.prp. nr. 52 (2001-2002).

Hvis forslaget til endring av reglementet får tilslutning i Stortinget, tas det sikte på å gi Folketrygdfondet midlertidig dispensasjon til å beholde det ansvarlige lånet til Kværner. Folketrygdfondet får ikke en utvidet plasseringsadgang med den foreslåtte endringen i reglementet, men Kongen gis mulighet for å dispensere i særlige tilfeller. Omstendighetene rundt den aktuelle saken gjorde at fondet ba om en dispensasjon etter at det ansvarlige lånet var gitt. Folketrygdfondet skrev i brevet av 2. januar 2002 at dersom obligasjonseierne ikke aksepterte den foreslåtte refinansieringspakken, ville selskapet melde oppbud. Det framstod derfor som lite aktuelt for fondet å gå i mot forslaget. Finansdepartementet er innforstått med dette. Det forutsettes imidlertid at dette var et unntakstilfelle. Dersom det senere skulle oppstå behov for dispensasjon fra reglementet, legger departementet til grunn at Folketrygdfondet ber om dette på forhånd. Finansdepartementet vil behandle eventuelle forespørsler fra sak til sak.

Folketrygdfondet skal ut fra retningslinjer fastsatt av Stortinget opptre som en finansiell investor, og investere på bakgrunn av forventet avkastning og risiko. Ved behandlingen av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000 vedtok Stortinget følgende tilføyelse til § 5 første ledd i reglementet for Folketrygdfondet:

"Styret skal påse at det er etablert et betryggende risikostyringssystem for fondets forvaltning."

Reglementet for Folketrygdfondet angir at øvre grense for eierandel i enkeltelskaper er 15 pst. av selskapskapitalen. Reglementet inneholder ikke eksplisitte krav til øvre grense for fondets samlede engasjement i enkeltelskaper der også obligasjoner er medregnet. Det kan være vanskelig å definere en slik øvre grense for samlet eksponering i enkeltelskaper,

ettersom det er vanskelig å veie sammen ulike plasseringstyper på en enkel måte. I omtalen av risikostyringssystemet for fondet er det i budsjettdokumenter bl.a. blitt pekt på behov for å etablere referanseporteføljer for fondets plasseringer og risikorammer for avvik fra referanseporteføljene. Finansdepartementet legger til grunn at også retningslinjer om kredittrisiko og diversifisering omfattes av den generelle bestemmelsen i reglementet om at det er etablert et betryggende risikostyringssystem for fondets forvaltning. Finansdepartementet har tatt dette opp med fondet. Folketrygdfondet er i ferd med å revidere interne retningslinjer på området, og vil komme tilbake til Finansdepartementet om dette senere.

Folketrygdfondet har i brev til Finansdepartementet av 17. januar 2002 bedt om utvidet plasseringsadgang på enkelte områder. Fondet ber om at adgangen til å investere i Danmark, Finland og Sverige utvides til å kunne utgjøre inntil 5 pst. av fondets samlede kapital. Fondet kan i dag plassere inntil 1 pst. av samlet kapital i aksjer i disse landene. Folketrygdfondet ber i denne sammenhengen også om at øvre grense for eierandel i enkeltelskaper utvides fra 0,5 til 5 pst. av selskapskapitalen i disse landene. Fondet ber videre om å få adgang til å plassere i noterte norske selskaper innenfor en ramme på 2,5 pst. av fondets kapital.

I behandlingen av Folketrygdfondets brev er det behov for mer informasjon fra fondet på enkelte punkter. Finansdepartementet er i dialog med fondet om dette. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av de problemstillinger som Folketrygdfondet tar opp.

6.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tar dette til orientering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at Folketrygdfondet nettopp skal foreta sikre investeringer og spre risiko, at styret på forretningsmessig og selvstendig grunnlag skal avgjøre hvilke investeringer som skal foretas, og at Folketrygdfondet ikke skal brukes til redningsoperasjoner, men tvert imot der de ser det som formålstjenlig å investere for å få en størst mulig avkastning.

Disse medlemmer viser til budsjettavtalen som er inngått mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet, og viser samtidig til Innst. S. nr. 255 (2001-2002) i kapittel 20 hvor flertallet går inn for å utvide Folketrygdfondets plasseringsadgang i Norden fra 5 til 20 pst. samt at Regjeringen bes komme tilbake med spørsmålet om å utvide den øvre grense for eierandeler i enkeltelskaper.

Komiteen viser til at finanskomiteen i Innst. S. nr. 173 (2001-2002) gikk inn for å gi Kongen slik dispensasjonshjemmel som foreslått i St.prp. nr. 52 (2001-2002), og at dette ble vedtatt av Stortinget 4. juni 2002.

7. SYSSELSETTINGS- OG INNTEKTS-POLITIKKEN

7.1 Sysselsettingspolitikken

7.1.1 Sammendrag

Arbeidsstyrken er vår viktigste ressurs. En høy framtidig verdiskaping krever at yrkesdeltakelsen er høy, at arbeidstakerne er godt kvalifiserte og at arbeidsmarkedet fungerer effektivt. Sysselsettingspolitikken skal bidra til at disse målene nås.

Betydningen av en stor og velkvalifisert arbeidsstyrke illustreres ved at verdien av vår menneskelige kapital er anslått til å være rundt 13 ganger høyere enn petroleumsformuen. Det betyr at en varig reduksjon av arbeidsstyrken med 7 pst., for eksempel gjennom lavere avgangsalder eller kortere arbeidstid, vil redusere vår framtidige verdiskaping like mye som om hele petroleumsformuen ble borte.

Det er i denne sammenheng urovekkende at det siden begynnelsen av 1990-tallet har funnet sted en sterk økning i avgangen fra arbeidsmarkedet i form av tidligpensjonering og uføretrygding, samt at sykefraværet har vokst kraftig. Selv om antallet uførepensjonister har vist en noe lavere vekst de siste årene, har antallet personer på andre trygdeordninger (attføring og rehabilitering) økt sterkt.

For å redusere sykefraværet og tidligavgangen fra arbeidsmarkedet til bl.a. uføretrygd inngikk regjeringen Stoltenberg i begynnelsen av oktober 2001 en 4-årig intensjonsavtale med partene i arbeidslivet om et mer inkluderende arbeidsliv, jf. omtale i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 4 (2001-2002).

Målsettingen med avtalen er å redusere sykefraværet og tidligavgangen fra arbeidsmarkedet og få flere personer med redusert funksjonsevne tilbake i arbeid. Regjeringen mener at det er viktig å få flere uføre og yrkeshemmede tilbake til arbeidsstyrken samtidig som tilstrømmingen av nye tilfeller inn i uførepensjonsordningen må reduseres. Myndighetene har i samarbeid med partene i arbeidslivet iverksatt en rekke tiltak, bl.a. en planlagt informasjonskampanje, for å bidra til at målene i avtalen nås.

Sykefraværet har imidlertid fortsatt å øke siden avtalen ble undertegnet. I 4. kvartal 2001 var sykefraværet ifølge SSBs sykefraværstatistikk 6,5 pst. høyere enn i 4. kvartal 2000. Det trygdefinansierte sykefraværet anslås i denne meldingen å øke med 3 pst. fra 2001 til 2002. Dette tilsvarer om lag 3 000 årsverk. Regjeringen vil følge utviklingen på dette området nøye. Avtalen skal evalueres etter 2. kvartal 2003. Dersom målene for redusert fravær ikke nås, vil en måtte vurdere innstramminger i regelverket for sykepengene.

I tråd med intensjonsavtalen har Regjeringen intensivert arbeidet med å reaktivisere uføre samtidig som en har skjerpet kravet til attføring før uførepensjon kan innvilges. Dette har bidratt til at antallet yrkeshemmede registrert i Aetat har økt med om lag 20 pst. de to siste årene. For å møte den økte tilstrømmingen og tilby målrettede tiltak ble bevilgningen til spesielle

arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede på kapittel 1592 økt med 250 mill. kroner, svarende til om lag 1 750 tiltaksplasser, i budsjettet for 2002 sammenliknet med 2001-budsjettet. Så langt i 2002 ligger imidlertid Aetat noe under måltallet i forhold til å trappe opp tiltaksplassene for yrkeshemmede. For å bidra til bedre måloppnåelse og mer effektiv ressursbruk tar Aetat sikte på å øke sine kjøp av eksterne tjenester innenfor gjeldende bevilgning og regelverk. Aetat kjøper i dag nær alle tiltaksplasser fra eksterne leverandører. Etaten vil i større grad også kjøpe tjenester som for eksempel avklaring/veiledning, motivering og jobbsøkningsaktiviteter fra eksterne leverandører.

For å redusere antallet yrkeshemmede som venter på avklaring i forhold til attføringstiltak, foreslår Regjeringen å sette i verk en forsøksordning i andre halvår hvor Aetat mottar et fast beløp pr. avklaring utover budsjettet ramme, jf. omtale i St.prp. nr. 63 (2001-2002). Forslaget har sammenheng med at ventetiden for yrkeshemmede, før de får plass på tiltak, har økt gjennom 1. halvår. Det foreslås at forsøket finansieres over kapittel 1592 Spesielle arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede.

Regelverket for attføringsytelser ble fra årsskiftet endret for bl.a. å understreke at ytelsene til yrkesrettet attføring er korttidstiltak, og at målet for attføringen er å få mottakerne av ytelsen tilbake til arbeidslivet. Samtidig var det behov for et enklere regelverk som er lettere å forstå for den enkelte stønadsmottaker. Sammen med innføringen av nytt saksbehandlingssystem i Aetat har innføringen av nytt regelverk og nye rutiner knyttet til dette regelverket i en overgangsfase bidratt til betydelig merarbeid i etaten knyttet til yrkesrettet attføring. Dette har bidratt til forsinkede utbetalinger av attføringsytelser. For å yte bedre og raskere service til Aetats brukere er det foreslått å styrke bevilgningen til Aetat med 15 mill. kroner i inneværende år mot en tilsvarende inndekning under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene. Dette innebærer at disse tiltakene reduseres med om lag 150 plasser på årsbasis.

En stor andel av de registrerte yrkeshemmede i Aetat vil motta ytelse under folketrygdens bevilgning til yrkesrettet attføring. Hittil i år har tilstrømmingen av attføringspengemottakere vært større enn forventet. Bevilgningen til yrkesrettet attføring foreslås økt med 200 mill. kroner.

For å få flere yrkeshemmede og langtidsledige i jobb settes det i gang forsøk med konkurranse om arbeidsformidling av personer som krever ekstra tilrettelegging og oppfølging i arbeidsmarkedet i første halvår 2002. Forsøket innebærer blant annet at en tar i bruk flere typer tiltak og tiltakstilbydere.

Målrettet formidlingsbistand er sentrale oppgaver for arbeidsmarkedsetaten. Til tross for lav arbeidsledighet og mangel på arbeidskraft i flere sektorer har enkelte grupper vansker med å få fotfeste i arbeidsmarkedet. De ordinære arbeidsmarkedstiltakene settes derfor i første rekke inn overfor ungdom, innvandrere og

langtidsledige som har behov for kvalifisering og arbeidstrening for å komme i ordinært arbeid. Vedtatt budsjett gir rom for 8 200 plasser under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene som gjennomsnitt for inneværende år. Den forventede utviklingen på arbeidsmarkedet, med om lag uendret ledighet og en vekst i sysselsettingen om lag på nivå med veksten i arbeidsstyrken, tilsier at en holder fast ved bevilgningen til ordinære arbeidsmarkedstiltak.

I Ot.prp. nr. 70 (2001-2002) foreslo Regjeringen endringer i sysselsettingslovens bestemmelser om organisering av Aetat. De foreslåtte endringene, som bl.a. består i delegasjon av større myndighet til arbeidsdirektøren i organisatoriske spørsmål, innebærer at Aetat får større frihet til å organisere seg på en effektiv og hensiktsmessig måte. Dette vil kunne gi rom for overføring av ressurser fra administrasjon til brukerrettede oppgaver.

For å stimulere tilbudet av arbeidskraft er det foretatt forenklinger i utlendingslovgivningen som gjør det lettere å rekruttere faglært arbeidskraft fra land utenfor EØS-området til Norge. Regelverksendringene trådte i kraft 1. januar 2002. Endringene omfatter blant annet innføring av jobbsøker-visum for personer med dokumentert fagutdannelse, lettelse i adgangen til å fremme søknad om arbeidstillatelse fra riket og forenkling i reglene om foreløpig arbeidstillatelse. Det er i tillegg innført en kvote på 5 000 personer som kan få spesialarbeidstillatelse uten en særskilt arbeidsmarkedsmessig vurdering for inneværende år. I 1. kvartal 2002 fikk 359 personer arbeidstillatelse under denne ordningen.

For å bidra til et mer fleksibelt arbeidsmarked har Arbeids- og administrasjonsdepartementet, i tråd med Sem-erklæringen, sendt ut på høring et forslag om endring av arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid og stillingsvernet for toppledere med etterlønnskontrakter.

I høringsbrevet foreslås det å oppheve dagens rammer for tillatt overtid for én uke og fire sammenhengende uker. Disse reglene foreslås avløst av en generell regel om gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid (inkludert overtid) på 48 timer regnet over en periode på 4 måneder. Etter avtale med tillitsvalgt kan perioden for gjennomsnittsberegning av ukentlig arbeidstid forlenges til ett år. Det foreslås videre å innføre adgang til å inngå avtale med den enkelt arbeidstaker om overtid på inntil 400 timer pr. kalenderår. På samme måte som i dag vil imidlertid arbeidsgiver ikke kunne pålegge over tid utover 200 timer. I tråd med dette forslaget blir dagens adgang til å inngå avtale med tillitsvalgte om utvidet overtid, dvs. fra 200 til 300 timer, samt Arbeidstilsynets adgang til å gi dispensasjon for overtid opptil 400 timer, overflødige. Forslaget vil kunne bidra til økt fleksibilitet samtidig som det øker innflytelsen for arbeidstakerne over egen arbeidstid.

Regjeringen foreslår i høringsbrevet at toppledere med etterlønnsavtaler unntas stillingsvernsreglene i arbeidsmiljøloven. Bakgrunnen er tendensen i retning

av at toppledere som ikke er fornøyd med sine avtaler, har brukt stillingsvernsreglene og risikoen for å føre bedriften inn i langvarige og kostbare prosesser som pressmiddel overfor selskapets styre for å forhandle fram økt kompensasjon. Etter Regjeringens syn vil en opphevelse av stillingsvernet kunne bidra til å demme opp for denne utviklingen.

7.1.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tar Regjeringens omtale til orientering. Disse medlemmer ser med bekymring på den sterke økningen i avgangen fra arbeidsmarkedet i form av tidlig pensjonering, uføretrygding, og vekst i sykefraværet de siste årene. Disse medlemmer ser særlig alvorlig på utviklingen i sykefraværet. Den 4-årige avtalen om tiltak for å få ned sykefraværet som ble inngått mellom Regjeringen og partene i arbeidslivet i begynnelsen av oktober 2001, har så langt ikke gitt ønsket effekt. Disse medlemmer vil påpeke at avtalen har virket i kort tid, og vil avvente resultatene. Disse medlemmer understreker viktigheten av tiltakene Regjeringen har satt i verk for å få flere yrkeshemmede i arbeid.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen har sendt på høring et forslag om endring av arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid. Disse medlemmer mener en slik lovendring vil innebære viktige skritt i retning av forenkling og modernisering av regelverket i arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at formålet med endringsforslagene er å oppnå økt fleksibilitet og å gjøre det lettere for bedrifter å konkurrere om oppdrag som medfører arbeidstopper. I tillegg vil det frigjøres ressurser i Arbeidstilsynet som kan brukes til grove brudd på arbeidsmiljøbestemmelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at arbeidskraft er vår viktigste ressurs. Den framtidige verdiskapingen og mulighetene for å utvikle velferdstilbudet er avhengig av tilgang på arbeidskraft, og at den enkelte får utnytte sine ressurser og kunnskaper best mulig. Disse medlemmer er derfor bekymret for tegnene på at arbeidsmarkedet utvikler seg i retning av at det bare er plass til arbeidstakere som kan yte fullt ut. Disse medlemmer mener at det er viktig å ha et arbeidsliv som inkluderer alle, også arbeidstakere som av ulike grunner har begrenset yteevne.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen Stoltenberg i 2001 inngikk en 4-årig intensjonsavtale med partene i arbeidslivet om et inkluderende arbeidsliv. Målene for avtalen er å redusere sykefraværet, få flere med redusert funksjonsevne ut i arbeid og øke den gjennomsnittlige avgangsalderen fra arbeidslivet.

Disse medlemmer mener at selv om sykefraværet fortsatt øker, er det alt for tidlig å konkludere med at avtalen ikke virker etter hensikten. Disse medlemmer vil peke på at de virkemidlene som skal bidra til at avtalen gir resultater først er på plass 1. juli

2002. Fram til mai i år er det bare om lag fem prosent av alle arbeidstakere som arbeider i virksomheter som har inngått samarbeidsavtale om redusert sykefravær.

Disse medlemmer viser til at det i 2001 bare var i underkant av 15 pst. av dem som fikk innvilget uførepensjon som i treårsperioden før innvilgingen hadde fått tilbud om attføring. Disse medlemmer mener at alle som står i fare for å falle ut av arbeidsmarkedet av helsemessige årsaker, bør få tilbud om yrkesrettet attføring før de eventuelt blir innvilget uførepensjon. Disse medlemmer viser til at det er flere tusen som i dag står i kø for yrkesrettet attføring, og at Aetat er en flaskehals. Disse medlemmer har derfor foreslått å styrke Aetat med ytterligere 45 mill. kroner i 2002.

Disse medlemmer synes at det er viktig å opprettholde nivået på de ordinære arbeidsmarkedstiltakene for å kvalifisere arbeidsledige for ledige stillinger i arbeidsmarkedet. Disse medlemmer går derfor imot Regjeringens forslag om å redusere de ordinære arbeidsmarkedstiltakene med 150 plasser. Disse medlemmer mener dessuten at den midlertidige ordredgangen i offshore leverandørindustrien tilsier at det er behov for 500 nye plasser, halvparten ordinære arbeidsmarkedstiltak og halvparten innenfor bedriftsintern opplæring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet konstaterer at en vellykket sysselsettingspolitikk må ha fokus på å legge forholdene til rette for eksisterende næringsvirksomhet, samt å gi gode muligheter for vekst og nyskaping. Dette innebærer at næringslivet må få rammevilkår som styrker konkurranseevnen i forhold til utenlandske konkurrenter. Målrettede reduksjoner av skatter og avgifter er viktig i denne sammenheng, det samme er satsing på en mer effektiv infrastruktur. Gjennom satsing på utdanning legger vi grunnlaget for at fremtidens arbeidskraft vil være attraktiv og kompetent. Det er også nødvendig å øke innsatsen innen forskning slik at Norge kommer opp på den gjennomsnittlige FOU-innsatsen i OECD-området. Videre må det gjennomføres en forenkling i lover, forskrifter og regler for å gi større fleksibilitet i nærings- og arbeidsliv.

Disse medlemmer vil vise til at den største utfordringen i fremtiden i forhold til arbeidsmarkedet er å sikre tilstrekkelig arbeidskraft til så vel offentlig som privat sektor. Disse medlemmer har med bekymring merket seg veksten i sykefraværet. Det må derfor settes i verk en rekke tiltak for å bedre tilgangen på arbeidskraft hvor de følgende tiltak vil ha positiv virkning:

- Det må bli lettere å stå i arbeid utover den formelle pensjonsalderen. Skatte- og pensjonssystemet må gjøre det lønnsomt å arbeide lenger. Det må bli lettere å kombinere pensjon og deltidsarbeid.
- Ordningen med kjøp av helsetjenester til sykmeldte utvides til nye diagnoser og behandlings-

former, slik at flere bringes raskere tilbake i arbeid. Behandling eller helseforsikring betalt av arbeidsgiver, bør ikke utløse skatteplikt for arbeidstaker og arbeidsgiver.

- Aetat må også bli en kvalifiseringsetat, som skal få mennesker med problemer ut i arbeidslivet.
- Koordineringen med trygdekontor og sosialkontor må bedres.
- Ordningen med lønnstilskudd for personer med nedsatt arbeidsevne styrkes, slik at det blir lettere å ansette disse.
- Det må bli lettere å kombinere arbeid og trygd. Uførepensjonen må reduseres gradvis i takt med arbeidsinntekten. Uføretrygdede med restarbeidsevne bør vurderes jevnlig.
- De skattemessige incentivene til å arbeide bør forsterkes.
- Konkurransutsetting og avbyråkratisering kan frigjøre arbeidskraft i offentlig sektor.

Disse medlemmer mener at også følgende tiltak vil ha positiv virkning:

- AFP-ordningen bør erstattes av en mer fleksibel pensjonsordning - lavere pensjon ved avgang før 67 år, høyere pensjon ved senere avgang.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti vil hevde at Revidert nasjonalbudsjett ikkje inneheld nokon satsing på å få fleire tilbake i arbeid. Inkluderande arbeidsliv er så langt kun for festtaler. Det er ein monaleg jobb å gjere blant arbeidstakarane og arbeidsgivarane for å få dette til. Desse medlemene vil òg understreke at staten har eit særskilt ansvar for arbeidstilhøva i offentleg sektor. Med dei knappe kommunerammene Regjeringa legg opp til, opplever dei tilsette eit arbeidsmiljø så stressande at stadig fleire vert sjuke av å jobbe.

Desse medlemene vil vise til at Regjeringa sine forslag til kutt i budsjettet til Aetat, i realiteten hindrar ledige i å komme i arbeid. Auken på 15 mill. kroner er ikkje nok til å sikre eit forsvarleg nivå på service og hjelp. Ifølgje statistikkavdelinga ved Arbeidsdirektoratet, har talet på personar som mottok attføringspengar og som gikk passive på venting/utgreiing, auka med 1 900 personar i 2001. Tala frå dei fyrste månadane i 2002 viser at utviklinga held fram. Å ha folk gåande på passive ytingar er sløsing med personlege ressursar, og i tillegg svært dårleg samfunnsøkonomi.

Desse medlemene vil peike på at det ved utgangen av mars 2002 var registrert 70 700 personar heilt utan arbeid. Samanlikna med same månad i fjor, har talet auka med 8 900. Personar i ordinære arbeidsmarknadstiltak har i same periode minka med 3000. Å kutte i tiltak når det blir fleire ledige, fører til at færre vert kvalifisert til arbeidslivet.

Desse medlemene vil understreke at føresetnaden for å lukkast betre med attføring, er at Aetat gir kvar enkelt person individuelt tilpassa tiltak med

utgangspunkt i kunnskap både om attføring og om sær- trekka til den enkelte. Aetat manglar kapasitet og er tappa for kompetanse, og kan med dei rammer dei har i dag ikkje fylle si rolle. Aetat må sikrast eit finansieringssystem som kan sikre uynskte vridingar i høve aktivitet, prioriteringar mellom brukarane og arbeidskapasitet hos dei tilsette. Vidare må det opnast for meir individuelt tilpassa opplegg når det gjeld lengre attføringsløp, og systemet må ha mekanismer som kan utløse fleire tiltaksmidlar dersom trongen, ventetid og tal på ledige aukar.

Desse medlemene viser til eige forslag om auka arbeidsinnvandring i Dokument nr. 8:18 (1999-2000), forslag frå stortingsrepresentantane Karin Andersen og Harald Hove, om å be Regjeringa greie ut ei ordning med ein fastsett kvote for arbeidsinnvandring kvart år. Forslaget opnar for at personar busett utanfor EØS-området kan søkje om arbeidsløyve i Noreg gjennom kvoteordning. Desse medlemene er opptekne av at auka arbeidsinnvandring ikkje skal gå ut over dei 70 700 arbeidssøkjande her i landet. Innsatsen for dei ledige i alle kategoriar må styrkjast, og Aetat rustast opp administrativt, slik at ledige og yrkeshemma får den hjelp dei har krav på, og kjem i arbeid. Desse medlemene føreset at det må sikrast at arbeidsinnvandrara skal ha dei same rettar i arbeidslivet som andre arbeidstakarar.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at vi har mangel på arbeidskraft mange steder og i mange yrker. Mangelen medvirker til kostbare lønnsoppgjør, tapt konkurransevne og på sikt tap av arbeidsplasser i konkurranseutsatte næringer. Samtidig har vi flere hundre tusen årsverk blant helt ledige, deltidsarbeidende, funksjonshemmede, innvandrere og seniorer over 50 år og andre som ikke slipper til i arbeidslivet - jf. Senterpartiets merknad i Budsjett-innst. S. I (2001-2002) side 37. Dette medlem vil ta konsekvensen av at arbeidskraft er samfunnets viktigste ressurs, og øke innsatsen fra samfunnets side for at arbeidslivet skal ta inn arbeidskraft fra denne reserven framfor å bruke ressursar på å importere arbeidskraft fra land der lønnsnivået er mye lavere enn hos oss. Erfaringene så langt tyder på at det er et beskjedent tilskudd av stabil arbeidskraft som kan oppnås ved å åpne for arbeidsinnvandring.

Dette medlem har stor tro på at flere på deltid vil øke sin yrkesdeltagelse om endringer i skattepolitikken i større grad favoriserer de med låge inntekter. Forskning viser at høgtlønnede i mindre grad øker sin yrkesdeltagelse om nettolønna øker. Dette medlem mener at årets skattelettelser har helt feil innretning for å bedre situasjonen på arbeidsmarkedet.

Dette medlem mener vi har mye å vinne ved forebyggende arbeid som hindrer at så mange blir sykemeldt og arbeidsuføre. Dette handler bl.a. om å legge til rette for mer fysisk aktivitet og sunnere kosthold, og dette medlem imøteser den melding som Regjeringen har varslet om disse tema. Senterpartiet

vil legge fram et privat forslag om økt fysisk aktivitet i skolen.

Dette medlem mener det vil være feilslått å prøve å presse sykefraværet nedover ved å skremme med karensdager eller andre reduksjoner i sykelønn. Det må være bedre å ta utgangspunkt i at økende sykefravær er et uttrykk for at arbeidslivet er tøft nok, og at det mange steder har vært innsparinger, effektivisering og modernisering som i sum har blitt for krevende for noen. Dette medlem mener dette nå kan være hovedårsaken til at Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv ikke har gitt den forventede effekt.

Dette medlem mener det bør gis mer støtte til virksomheter som tar inn funksjonshemmede og andre som krever særlig tilrettelegging. I denne sammenheng er Aetat og Trygdeetaten viktige aktører. Dette medlem er opptatt av at disse etatene har tilstrekkelige ressurser - ikke minst personellmessig - til å gi effektiv hjelp til arbeidssøkere og til virksomheter. Situasjonen i den senere tid har ikke vært slik, og dette medlem mener at de siste års åpning for privat formidling og utleie har gjort situasjonen verre for de svake gruppene i arbeidslivet og for Aetat. Dette medlem kan ikke se at en ytterligere begrensning av Aetats arbeidsfelt ved å konkurranseutsette formidling av personer som krever ekstra tilrettelegging, vil bidra til den forbedring av Aetat som er nødvendig. Dette medlem vil foreslå økte bevilgninger til Aetats bemanning og til arbeidsmarkedstiltak, herunder midler til 500 plasser til kvalifisering for de som forventes permittert fra offshoreindustrien.

Dette medlem vil vise til Senterpartiets forslag om at arbeidsgiveravgiften reduseres for alle over 55 år - jf. Innst. S. nr. 108 (2001-2002). Dette medlem har merket seg at Handels- og servicenæringenes hovedorganisasjon (HSH) nå har gått ut med støtte til dette forslaget. Beregninger fra ECON viser at med samme effektive pensjonsalder som for 20 år siden, kunne samfunnet hatt en ekstra verdiskaping på 13 mrd. kroner i året. Samtidig vet vi at antallet i aldersgruppen 55 til 67 år vil øke fra 300 000 i dag til 400 000 om 10 år.

Dette medlem vil gå mot Regjeringens forslag om å begrense bedriftenes fordel av reduksjonen i arbeidsgiveravgift for personer over 62 år som er en del av Intensjonsavtalen for et mer inkluderende arbeidsliv.

Dette medlem vil peke på det store tap av arbeidskraft som skjer ved at sykemeldte må vente på behandling og operasjon. Ved budsjettbehandlingen for 2002 ble dette tap anslått til 7 300 årsværk av Sosial- og helsedepartementet. Dette medlem vil foreslå å bevilge i alt 1 280 mill. kroner til helseforetakene, opptreningsinstitusjonene og til trygdekontorenes kjøp av operasjoner for å få bort venting ut over 4 uker.

Dette medlem vil peke på at det ligger store gevinster i å flytte arbeid dit det er ledig arbeidskraft og der det ofte er ledig plass i skole, barnehage og bolig-

felt. Dagens sterke sentralisering gjør samfunnet mye dyrere i drift, og er sterkt medvirkende til økende press i økonomien og høgt rentenivå. Senterpartiet mener at økte bevilgninger til lån og tilskudd for å få flere attraktive arbeidsplasser i distrikts-Norge, vil gi stor samfunnsøkonomisk gevinst. Vi vil også bevilge en samferdselsmilliard for å lette situasjonen for folk og bedrifter i de områdene der det meste av vareproduksjonen foregår. Dette medlem vil minne om at vi fortsatt har betydelig ledig kapasitet både når det gjelder folk og maskiner i anleggssektoren, og at arbeid til disse vil spare samfunnet for store ledighetskostnader samtidig som all transport vil gå lettere og sikrere.

Dette medlem vil vise til at det økte kostnadsnivået i Norge fører til at en del norske bedrifter flytter produksjonen til lågkost-land. Et mottrekk mot dette er å sette bedriftene i stand til å modernisere produksjonen her heime. Dette medlem mener de store reduksjonen som ble foretatt i bevilgningene til FoU-tiltak og til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) reduserer mulighetene for å hjelpe næringslivet med den nyskaping og modernisering som hele tida må skje for å vinne i en skarp internasjonal konkurranse.

Dette medlem mener det er feil av Regjeringen å legge fram forslag til å endre Arbeidsmiljølovens bestemmelser om overtid og stillingsvern før alle forslag fra Arbeidslivsutvalget kan behandles under ett.

Dette medlem vil minne om de store likestillingspolitiske utfordringer som fortsatt gjenstår. Kvinner tjener fortsatt bare 60 pst. av menn i gjennomsnitt, bl.a. fordi det som benevnes typiske kvinneyrker er lågt lønnet, fordi få kvinner oppnår å bli ledere, og fordi kvinner arbeider så mye deltid. Årsakene til denne urettferdighet og tiltak mot den er etter dette medlems oppfatning for lite diskutert i Stortinget. Senterpartiet har i et privat forslag pekt på at ekstra pensjonsutgifter ved å tilsette kvinner kan være en medvirkende årsak. Spørsmålet om å lovfeste kjønnsnøytrale pensjonspremier vil bli drøftet til høsten. Dette medlem mener det er viktig å fjerne de grunnleggende urettferdigheter i arbeidslivet som her er nevnt, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette et utvalg for å utrede tiltak for reell likestilling av kvinner og menn i arbeidslivet."

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet mener det trengs økt fokus på tiltak som bidrar til å lette presset på arbeidsmarkedet og økonomien ved å gjøre retten til arbeid til en realitet for alle, og ved å redusere avgangen fra arbeidsstokken pga. sykdom, uforhet, utstøting, utflugging og sentralisering. Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak for Stortinget om de samfunnsøkonomiske gevinster av tiltak som bidrar til at våre arbeidskraftreserver blir

utnyttet bedre enn i dag innafor de grenser som settes av dagens lovverk."

Komiteens medlem fra Kystpartiet vil understreke den store betydningen full sysselsetting har både for den offentlige økonomien og for den enkelte. Det å kunne klare seg på egen inntekt gjør at den enkelte får en bedre kontroll over sitt eget liv. Det reduserer også behovet for støtte fra det offentlige. Dette medlem vil peke på at man selv i dagens "stramme" arbeidsmarknad har mange som faller utenfor, ofte på grunn av stressende og høyt arbeidstempo og arbeidsmarkedets manglende evne til å benytte seg av personer med noe redusert arbeidskapasitet.

Dette medlem vil peke på at man internasjonalt har sett tendenser til økonomiske nedgangstider etter 11. september-attentatet, selv om mange mener at den påvirkningen på den globale økonomien vil reduseres i tiden fremover. Dette medlem viser til at Norge med sine store inntekter fra olje, gass, fisk og vannkraft har helt spesielle forutsetninger for å håndtere en situasjon med fallende etterspørsel og økende arbeidsløshet. Det største problemet er at det politiske flertall i Norge og Samarbeidsregjeringen i særdeleshet ser ut til å sette Norges gunstige posisjon på spill ved å tillate salg av norske nøkkelbedrifter og naturressurser til utlandet. På denne måten risikerer vi å miste kontrollen med og det økonomiske utbyttet av disse ressursene, med de alvorlige følger det kan få for norsk økonomi og sysselsetning i årene som kommer.

Dette medlem viser til framleggene sine i Innst. S. nr. 255 (2001-2002) og Innst. O. nr. 80 (2001-2002).

7.2 Inntektspolitikken

7.2.1 Sammen drag

En sterk, konkurranseutsatt sektor er en nødvendig forutsetning for å få til god vekst og en langsiktig balansert utvikling i norsk økonomi. Det inntektspolitiske samarbeidet sikter mot å skape forståelse for at kostnadsveksten i Norge ikke bør komme ut av kurs i forhold til våre handelspartnere slik at arbeidsvilkårene for konkurranseutsatt sektor blir sterkt svekket. Dersom forskjellen i kostnadsnivå mellom Norge og våre konkurrentland blir for stor, vil dette over tid svekke mulighetene til å holde høy sysselsetting og lav ledighet. Gjennomføring av de enkelte inntektsoppgjørene er imidlertid partenes ansvar.

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene har anslått den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 2000 til 2001 for alle grupper under ett til 4,8 pst., svarende til 4,6 pst. når det særskilte oppgjøret i skoleverket holdes utenom. I tillegg kommer virkningen av utvidet ferie slik at timelønnskostnadene i industrien økte med 5,5 pst. i 2001. Til sammenlikning er lønnskostnadsveksten hos våre handelspartnere i fjor anslått til 3,8 pst.

Årets inntektsoppgjør gjennomføres forbundsvis i LO/NHO-området. Hovedvekten av tariffområdene innen LO/NHO-området hadde forhandlet ferdig ved

utgangen av april. En del av oppgjørene gikk til mekling, bl.a. for verkstedoverenskomsten og bygg- og anleggssektoren, før partene kom til enighet. Forhandlingsresultatet i verkstedoverenskomsten og bygg- og anleggssektoren ble godkjent i uravstemning 30. april 2002. I hotell og restaurantområdet endte forhandlingene med streik. I andre oppgjør i LO/NHO-området kom en fram til avtaler gjennom forhandlinger uten bruk av mekling. Området handel og kontor har kommet fram til anbefalte forhandlingsresultater både med HSH og Samfo. I bank- og forsikringsvirksomhet foreligger det også et anbefalt forhandlingsresultat.

I offentlig sektor kom partene til enighet i det statlige tariffområdet, mens oppgjøret i det kommunale tariffområdet gikk til mekling etter at alle organisasjonene, unntatt Akademikerne, brøt forhandlingene. Akademikerne inngikk en ny tariffavtale med KS som innebærer at all lønnsfastsettelse skal foregå lokalt. I staten ble en betydelig andel av den økonomiske rammen satt av til lokale forhandlinger, samtidig som det generelle tillegget i stor grad ble gitt som et prosentvis tillegg. I NAVO-området, der sykehusene inngår for første gang, er forhandlingene ennå ikke avsluttet.

I meldingen anslås årslønnsveksten fra 2001 til 2002 til om lag 5 pst. når de særskilte tilleggene for lærerne holdes utenom. Avtalen med lærerne bidrar isolert sett til å øke årslønnsveksten for lønnstakere i alt med om lag 1/4 prosentpoeng fordelt på årene 2002 og 2003. Dette har imidlertid sin motpost bl.a. i at lærerne skal øke den ukentlige undervisningstiden. Avtalen vil dermed ikke påføre kommunene merkostnader. Anslaget for årslønnsveksten for industriarbeidere i LO/NHO-oppgjøret er om lag 5 pst. Den kraftige styrkingen av kronen siden mai 2000 trekker i retning av at de lokale tilleggene kan bli noe lavere enn i de siste årene. I byggfagene og i transportsektoren ser lønnsveksten ut til å bli noe sterkere enn i industrien. I andre sektorer som IT, telekommunikasjon og luftfart er inntjeningen svak, noe som vil kunne legge en demper på lønnsveksten.

Lønnskostnadsveksten i industrien har siden 1997 vært høyere i Norge enn hos våre handelspartnere. Ser en femårsperioden 1997-2001 under ett, har timelønnskostnadene økt med 2,2 prosentpoeng mer pr. år i norsk industri enn hos våre handelspartnere. Fra 1997 til 2000 svekket kronen seg med i gjennomsnitt nesten 1 pst. pr. år slik at tapet av kostnadmessig konkurranseevne ikke ble like stort som forskjell i lønnsvekst skulle tilsi. Siden sommeren 2000 har imidlertid kronen styrket seg med om lag 10 pst., og svekkelsen av konkurranseevnen er dermed blitt synliggjort. Som i de fleste andre industriland har industrisysselsettingen i Norge falt markert gjennom de siste tiårene. Med de forutsetningene for lønnsvekst og valutakurs som er lagt til grunn i denne meldingen vil lønnskostnadene for arbeidere i norsk industri i år kunne ligge 28 pst. over våre handelspartnere. Tall for enkelte EU-land tyder likevel på at forskjellen i lønnskostnader mellom Norge og handelspartnerne

ville vært vesentlig mindre dersom funksjonærer også hadde vært inkludert i sammenlikningen. Dersom forskjellen i kostnadsnivå mellom Norge og våre konkurrentland blir for stor, vil dette over tid svekke mulighetene til å holde høy sysselsetting og lav ledighet. Det er derfor avgjørende at partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør bidrar til å opprettholde konkurranseevnen.

7.2.2 Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre tar dette til orientering. Disse medlemmer understreker hvor viktig moderate lønnsoppgjør er, særlig for konkurranseutsatt sektor. Lønnskostnadsveksten i industrien har siden 1997 vært høyere i Norge enn hos våre handelspartnere. Det fører til at konkurranseevnen undergraves og er en trussel mot fremtidig sysselsetting. Disse medlemmer påpeker derfor viktigheten av at Regjeringen har foretatt endringene av 2002-budsjettet i samsvar med Stortingets retningslinjer om å benytte realavkastningen av Petroleumsfondet, slik at presset i økonomien ikke blir ytterligere forsterket. På denne måten bidrar Samarbeidsregjeringen til forutsigbarhet og ansvarlighet i utøvelsen av finanspolitikken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at det er viktig å videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, der partene i arbeidslivet gjennom moderate lønnsoppgjør bidrar til å sikre en sterk konkurranseutsatt sektor. Det inntektspolitiske samarbeidet har vært en sentral del av den økonomiske politikken i Norge gjennom hele etterkrigstiden. Dette samarbeidet har bidratt til at Norge har hatt lavere arbeidsledighet enn de fleste OECD-land.

Disse medlemmer viser til at inntektspolitikken er del av en samlet økonomisk politikk og viser til sine merknader under punkt 2.2 og 5.2.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at lønnsfastsettelsen bør skje lokalt i den enkelte bedrift og at dette må gjelde både offentlig og privat sektor. Dette for å styrke fleksibiliteten i arbeidsmarkedet. Sentral lønnsfastsettelse og detaljerte avtaler bidrar til å minske de lokale parters ansvar for lønnsdannelsen. En omlegging til en slik inntektspolitikk vil gi lønns- og forhandlingssystemer tilpasset en samfunnsutvikling som setter store krav til omstillinger og kompetanseoppbygging under skiftende rammebetingelser. Gjennom lokal lønnsdanning økes motivasjonen for innsats på den enkelte arbeidsplass, som igjen bedrer produktiviteten både i privat og offentlig sektor og legger grunnlaget for styrket konkurranseevne. En differensiering av lønssystemet bør både inneha geografiske, utdanningsmessige og individuelle perspektiver. Ifølge Regjeringen har inntektspolitikken et hovedansvar når det gjelder å sørge for at

inflasjonen holdes lav og på linje med våre handelspartnere. Inntektspolitikken, altså utfallet av lønnsoppgjørene, kan etter disse medlemmers oppfatning ikke ha dette ansvaret. Inntektsoppgjørene er av betydning for sysselsettingsutviklingen og påvirker den generelle realøkonomiske utviklingen, men den kan ikke delegeres et ansvar for økonomiens nominelle utvikling. Et ekspansivt lønnsoppgjør vil føre til redusert sysselsetting og lavere vekst, men det vil ikke føre til høyere inflasjon. Mange land i euro-området har høyt lønnsnivå, lav sysselsetting i kombinasjon med lav inflasjon. Videre kan ikke et lønnsoppgjør vurderes som moderat eller ekspansivt uten å ta i betraktning produktivitsutviklingen. Selv om Norge har et relativt fritt arbeidsmarked i forhold til enkelte andre land og derfor har relativt lav ledighet og høy sysselsetting, er det behov for reformer i arbeidslivet, som gjør arbeidsmarkedet enda mer fleksibelt.

Disse medlemmer er bekymret over Regjeringens fraværende handlekraft i forhold til utviklingen på arbeidsmarkedet; et arbeidsmarked som i noen sektorer fortsatt er meget stramt, mens det i andre sektorer er den stikk motsatte situasjonen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at arbeidstakere i Norge har opptrådt ansvarlig. Den kollektive fornuft har gitt oss den laveste arbeidsledighet i Europa, og har gjennom 90-tallet redusert rentenivå og prisstigning. Dette er arbeidsfolks fortjeneste. Rapporten "Forskjells-Norge 2002" utgitt av Sosialistisk Venstreparti viser tydelig at næringslivsledere og -eiere har vist en kravmentalitet som ville gitt store problemer om arbeidstakerne skulle lagt seg på samme linje.

Disse medlemmer vil påpeke at det er grenser for hvor lenge folk vil vise moderasjon når fruktene av denne moderasjonen brukes til å berike toppledere og aksjeeiere. Folk opplever at viktige samfunnsreformer må vente, og at arbeidstakere flest må stille bakerst i køen når produktivitsveksten skal deles ut. Et skritt i riktig retning var derfor gjeninnføringen av skatt på utbyttet som eierne tar ut av bedriftene. Fordelingspolitisk er dette svært presist - den rammer de rikeste samtidig som den gir inntekter som kan finansiere velferdsoppgaver som kommer alle til gode. Dessverre var opphevelsen av utbytteskatten det første regjeringen Bondevik II foretok seg da de kom i posisjon.

Disse medlemmer vil framheve at det er en hovedutfordring å styrke offentlig sektors evne til å rekruttere og beholde arbeidskraft.

Disse medlemmer understreker behovet for tiltak for å bremse grådighetskulturen i næringslivet, og viser til forslag i Dokument nr. 8:136 (2001-2002) om tiltak for å oppnå større åpenhet og bevissthet om lederlønninger. Dersom dette vedtas ville det være et viktig bidrag til å snu trendene i retning av stadig større lønnsforskjeller mellom lederne og andre ansatte.

Dette medlem påpeker at også staten må gi retningslinjer for lønns- og etterlønsavtaler til sine representanter i bedriftenes styre.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at den moderasjonslinje som har vært fulgt ved de fleste av de siste lønnsoppgjør, har gitt store gevinster for samfunnet som helhet og betydelig økt kjøpekraft for de fleste grupper i arbeidslivet. En viktig årsak til at dette har latt seg gjøre har vært den sterke samordning av oppgjørene med begrensede tillegg i lokale forhandlinger. Dette medlem mener det er viktig å kunne føre en slik linje videre, ikke minst for å kunne løfte de grupper som fortsatt henger etter i lønnsutviklingen.

Dette medlem mener det er grunn til bekymring dersom lønnsveksten i Norge sammen med andre forhold fører til at konkurranseevnen til vårt næringsliv svekkes. Regjeringen oppfordres derfor til å ta et initiativ som sentrumsregjeringen gjorde i 1998 ved oppnevning av Arntzen-utvalget, og som resulterte i en felles forståelse for betydningen av å begrense lønnsveksten.

Dette medlem vil peke på at den langt sterkere vekst i lederlønningene enn i lønnsnivået generelt, må antas å ha påvirket lønnsoppgjøret. Likeså de endrete holdningene hos eierne av bedrifter når det gjelder å ta ut store utbytter, og til å ta mindre hensyn enn før til arbeidstakerne ved omstillinger, fusjoner og flytting av produksjon. Dette medlem vil også peke på at de siste skattelettelse som ga 80 pst. av lettelse i personskatt til de høgest lønnede, må ha påvirket viljen til å vise moderasjon hos de store grupper som omfattes av lønnsoppgjørene.

Dette medlem har merket seg at lønnsoppgjøret i kommunal sektor synes å gi lønnstillegg på samme nivå som andre sektorer, og at dette vil bli betydelig høyere enn det anslag på 4,5 pst. som er lagt inn som forutsetning i Regjeringens korrigerte opplegg for kommunesektoren for 2002. Dette medlem har forståelse for at Regjeringen la inn et så lågt anslag selv om det allerede var klart at sluttresultatet måtte bli vesentlig høyere. Dette medlem mener overføringene til kommunene for 2002 må vurderes ut fra de virkninger som det endelige resultat av lønnsoppgjøret får for lønns- og pensjonsutgifter. Dette fordi det i praksis er umulig for en så stor sektor i arbeidslivet å forhandle seg fram til lønnstillegg på et så mye lågere nivå som Regjeringen har regnet ut fra. Dette medlem mener det er uansvarlig å bidra til at tilbud innen skole og eldreomsorg må bygges ned på grunn av urealistiske forventninger til et billig lønnsoppgjør.

8. FRAKSJONSMERKNADER

8.1 Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Revi-

dert nasjonalbudsjett først og fremst er en revisjon av Stortingets allerede vedtatte rammer. Ny informasjon om skatteinngangen for 2001 og økte anslag på årslønnsveksten for 2002 medfører en oppjustering av skatteanslaget for 2002. Dette gjør at Regjeringen likevel har funnet rom for viktige og nødvendige satsninger, spesielt innenfor forsvar-, helse- og kommunesektoren. Disse satsingene gjennomføres innenfor en ramme som sikrer at stramheten i budsjettet opprettholdes og i henhold til handlingsregelen. Det sikrer forutsigbarhet og stabilitet.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til drift og investeringer i helseforetakene med over 1,8 mrd. kroner. Dette opplegget innebærer en økning i pasientbehandlingen med 5 pst. fra 2000 nivået, og en økning fra 2001 nivået.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen foreslår at det bevilges rundt 1,7 mrd. kroner til styrking av Forsvaret, sivil beredskap og innsatsen i Afghanistan. Dette sikrer samsvar mellom Regjeringens foreslåtte forsvarsstruktur og finansiering.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen foreslår å styrke kommunenes inntekter med vel 0,9 mrd. kroner i 2002, hvorav 750 mill. kroner til generell styrking av kommuneøkonomien og 100 mill. kroner til å betjene fylkeskommunens gjeld opparbeidet i spesialhelsetjenesten i 2001. Regjeringen vil også fremover foreslå tilsvarende årlig kompensasjon til fylkeskommunene, noe som sikrer at gjeldsbyrden fra spesialhelsetjenesten i 2001 ikke går ut over det fylkeskommunale aktivitetsnivå. Dette innebærer en reell vekst i kommunenes samlede inntekter i 2002 på knapt 1 pst., eller om lag 1 ¾ mrd. kroner regnet i forhold til regnskap for 2001. Disse medlemmer viser for øvrig til St.prp. nr. 64 (2001-2002) og merknadene i tilhørende innstilling.

Andre forslag i Regjeringens innstilling til Revidert nasjonalbudsjett som disse medlemmer ønsker å fremheve er:

- Politiet bevilges 92 mill. kroner til oppfølging av politireformen.
- Toll- og avgiftsetaten bevilges 71 mill. kroner til utstyrsinvesteringer og restrukturering.
- Samferdselssektoren styrkes ved at det bevilges 50 mill. kroner til rassikring og mer penger til regionale flyplasser.
- Økt satsing på vern av barskog
- Utdanningssektoren styrkes ved at det bevilges 38 mill. kroner i tilskudd til lærebedrifter, samt at kuttet opposisjonspartiene i høstens budsjett foretok på landslinjene reversere.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen fortsetter arbeidet med å redusere skatter- og avgifter ved den foreslår å fjerne 630 tollsatser, samt at samboere fritas for arveavgift. Disse medlemmer viser til at det allerede er vedtatt skatte- og avgiftslettelse for 12,8 mrd. kroner i inneværende år.

Med de endringer som følger av denne innstilling er bl.a. følgende skatter og avgifter endret:

- Lavere inntektsskatt.
- Minstefradraget er økt.
- Toppskatten på inntekt under 320 000 kroner er fjernet.
- Dobbelbeskatningen av utbytte er fjernet.
- Boligskatten er redusert.
- Flypassasjeravgiften er fjernet.
- El-avgiften og avgiftene på alkohol er redusert.
- Moms på kjøreskoler og trygghetsalarmer er fjernet.
- Investeringsavgiften fjernes fra 1. oktober.
- 630 tollsats er fjernet.
- All skatt på kjøregodtgjørelse er fjernet.

Disse medlemmer viser til at regjeringspartiene har inngått en helhetlig avtale med Fremskrittspartiet om Revidert nasjonalbudsjett. Avtalen innebærer at Fremskrittspartiet stemmer subsidiært på forslaget med de endringer som partene har fremforhandlet. Disse medlemmer er godt fornøyd med at man har oppnådd en helhetlig avtale. Det har også vært viktig å opprettholde stramheten i regjeringens forslag og at endringene foretas innenfor de rammer som handlingsregelen setter. Det er et viktig bidrag til stabilitet. Regjeringspartiene har blitt enige med Fremskrittspartiet om å øke bevilgningene til helsesektoren med 350 mill. kroner, justissektoren med 44 mill. kroner og utdanningssektoren med over 23 mill. kroner. Det ble også enighet om å fjerne skatt på kjøregodtgjørelsen. Endringene innebærer både en gunstigere ordning og en forenkling i forhold til regelverket før 1. januar 2002 i og med at beskatning og avgift også fjernes for kjøring ut over 12 000 km. Regjeringspartiene har der ved sikret flertall for skatte- og avgiftslettelser på over 13 mrd. kroner i inneværende år.

8.2 Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er bekymret for utviklingen i den konkurranseutsatte industrien. Sterk kronekurs, høyere lønnsvekst enn hos Norges handelspartnere og reduserte priser på verdensmarkedet for viktige norske eksportprodukter har ført til at det blir vanskeligere for den eksportrettede industrien å hevde seg i den internasjonale konkurransen.

Disse medlemmer vil derfor redusere utgiftsveksten i statsbudsjettet med 680 mill. kroner i forhold til Regjeringens økonomiske opplegg for å få renta ned. En utgiftsreduksjon vil også bidra til at den styrkingen av kronekursen Norge har hatt det siste halvnet året kan snu, noe som vil være viktig for eksportindustriens konkurranseevne.

Disse medlemmer vil peke på at virkningen av at konkurranseevnen svekkes fort kan føre til at industriarbeidsplasser går tapt. De problemer industrien nå står oppe i fører også til at bedriftene hverken investere

rer i ny teknologi eller i utvikling av nye produkter og prosesser.

I tillegg til å stramme inn har disse medlemmer valgt å omprioritere bevilgningene i Revidert nasjonalbudsjett for 2002, slik at i overkant av 350 mill. kroner går til en tiltakspakke for industri og konkurranseutsatt virksomhet. Mange av de konkurranseutsatte industribedriftene ligger i distriktene. Denne tiltakspakken er derfor også et bidrag til å sikre sysselsetting og bosetting i distriktene.

I tiltakspakken foreslår disse medlemmer å øke avskrivingsattsene for maskiner fra 15 til 20 pst. Avskrivingsattsene for maskiner betyr mye for industriens kostnader. Det er anslått at minst 3/4 av industriens investeringer er i maskiner.

Disse medlemmer mener videre at bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter må økes, og foreslår ytterligere 46,5 mill. kroner til dette formålet. Innenfor bevilgningen ønsker disse medlemmer oppstart av et utviklingsprosjekt for å gjenvinne energi i kraftkrevende industri. Det er både er god industripolitikk og god miljøpolitikk. Dessuten vil disse medlemmer at det skal brukes penger til det planlagte tidekraftprosjektet i Kvalsund.

Disse medlemmer mener at det er behov for en fortsatt satsing på SNDs programmer, og at det er nødvendig å reversere de fleste av de kuttene som regjeringen Bondevik II tok på SNDs programvirksomhet i høst. Blant de programmene disse medlemmer mener det er spesielt viktig å satse på er næringsutvikling i marin sektor, bransjerettet IT-utvikling for effektiv forretningsdrift (BIT), kommersialisering av forskningsresultater fra universiteter og høyskoler (FORNY), næringsrettet design og rådgivning for nyskapere (ENT). Disse medlemmer foreslår videre en styrking av SNDs lavrisiko låneordning med 500 mill. kroner.

Disse medlemmer vil fortsatt satse på lokalt næringsliv og vil derfor gjeninnføre ordningen med kommunale næringsfond. Disse fondene bidro i 2001 til 851 nyetableringer og 1 520 arbeidsplasser.

Fraktefartøyene som går langs norskekysten er i en vanskelig økonomisk situasjon. Flere av rederiene er slått konkurs i løpet av våren, mens om lag en tredjedel av flåten går med underskudd. Fartøyene i frakteflåten har en høy gjennomsnittsalder på om lag 30 år. Disse medlemmer mener at det er vesentlig å opprettholde frakteflåten langs norskekysten, og vil derfor øke refusjonssatsen for sjøfolk på tankskip, bulkskip, kombi-nertskip og stykkgodsskip registrert i NOR til 20 pst.

Disse medlemmer vil videre øke bedriftenes mulighet til å ta inn lærlinger ved å øke tilskuddet til lærebedriftene med 42,4 mill. kroner ut over forslaget fra Regjeringen.

Disse medlemmer vil vise til at norsk leverandørindustri har vært inne i en omfattende omstilling siden 1999, og i dag er en moderne og fremtidsrettet bransje, som blant annet vinner kontrakter utenfor norsk sokkel. På kort sikt vil det bli ordredgang i

bransjen, før aktiviteten igjen tar seg opp. De budsjetterte midlene til arbeidsmarkedstiltak tar ikke høyde for situasjonen i offshore leverandørindustrien. For ikke å miste verdifull kompetanse og for å styrke kompetansen for fremtiden, foreslår disse medlemmer å bevilge midler til 500 nye tiltaksplasser. Halvparten av plassene skal være ordinære arbeidsmarkedstiltak og halvparten innenfor bedriftsintern opplæring. Disse medlemmer går videre imot det foreslåtte kuttet på 150 plasser innenfor de i ordinære arbeidsmarkedstiltakene.

Det er i dag flere tusen som står i kø for å få yrkesrettet attføring. Hensikten er å kvalifisere arbeidstakere som på grunn av sykdom eller skade ikke kan fortsette i sitt yrke for en ny jobb. Disse medlemmer foreslår å styrke Aetat med 45 mill. kroner for å redusere attføringskøene. Aetat vil gjennom denne styrkingen dessuten få bedre mulighet til å følge opp og veilede uføretrygdede som vil ut i arbeid igjen.

Disse medlemmer vil gjeninnføre ordningen med fraktutjamning for bensin og diesel. I tillegg støtter disse medlemmer forslaget fra Regjeringen om å øke bevilgningen til SIVA.

Disse medlemmer mener at økningen i pensjonskostnadene i kommunesektoren er bekymringsfull. En arbeidsgruppe med representanter for staten og kommunesektoren har slått fast at premiene til kommunale tjenstepensjoner de nærmeste årene vil øke. Gruppen regner med en merkostnad på i størrelsesorden mellom 0,5 og 2,5 mrd. kroner i året. Gruppene mener at det er stor usikkerhet knyttet til pensjonspremiene, som avhenger både av avkastningen i pensjonsfondet og lønnsnivået. Arbeidsgruppen mener dessuten at det er betydelig risiko for at kostnadene i enkelte år eller for en 2-3 års periode vil svinge kraftig. Disse medlemmer vil vise til at Kommunenes Sentralforbund anslår at kommunesektoren i 2002 vil få en ekstraregning til pensjonspremier på rundt 6 mrd. kroner.

Disse medlemmer konstaterer at Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett mener at kommunene selv må stå ansvarlig for sine pensjonskostnader. Disse medlemmer mener at staten ikke kan fraskrive seg ansvaret for de økte kostnadene i kommunesektoren. Disse medlemmer har derfor bedt Regjeringen komme tilbake med konkrete endringer på tre områder, slik at kommunesektoren kan klare pensjonskostnadene sine framover. For det første mener disse medlemmer at regnskapsreglene må endres, slik at kommunene får mulighet til bare å ta hensyn til den gjennomsnittlige pensjonspremiene i sine regnskaper. Det betyr at ekstraordinært store pensjonspremier ikke vil føre til underskudd, og krav om kutt i tjenestene for å ha et budsjett i balanse. For det andre mener disse medlemmer at staten skal gi kommunene et lån eller la dem trekke på et fond, slik at kommunene kan betale de store pensjonspremiene. I år med lavere pensjonspremier enn gjennomsnittet må kommunene betale tilbake. For det tredje synes disse medlemmer at

kommunesektoren må få kompensasjon for økte pensjonsutgifter som skyldes forhold kommunene ikke selv har kontroll over, som økt antall eldre arbeidstakere og statlig initierte pensjonsreformer.

I tillegg til pensjonsforslagene går disse medlemmer inn for å overføre nesten en halv mrd. kroner mer enn Regjeringen til kommunesektoren. Av dette går 250 mill. kroner til økt rammetilskudd til kommunene. I tillegg foreslår disse medlemmer blant annet 50 mill. kroner økt tilskudd til kollektivtransport i storbyene og 15 mill. kroner ekstra støtte til gratis leirskole.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenberg i 2002 la opp til at sykehusene skulle kunne øke sin behandlingsskapitet med 1 til 2 pst. for å nå målene om reduserte køer og å få bort korridorpasienter. Arbeiderpartiets representanter i sosialkomiteen har derfor foreslått å bevilge 350 mill. kroner mer til sykehusene og til å redusere egenandelene på kunstig befruktning, jf. Innst. S. nr. 243 (2001-2002).

Disse medlemmer vil peke på at etterspørsel i boligmarkedet er sterk, særlig i storbyene. Et av de viktigste virkemidlene for å dempe presset i boligmarkedet er å bygge flere nye boliger. Oppgangen i prisene på bruktboliger og høy ordrebeholdning i byggenæringen tyder på at det vil bli bygget mange nye boliger framover. Interessen for alle typer lån i Husbanken er da også høy, men en stor del av utlånsrammen i Husbanken er allerede brukt opp. Disse medlemmer ønsker ikke at en for trang låneramme i Husbanken skal bremse på boligbyggingen, og foreslår derfor å øke lånerammen til Husbanken med 2 mrd. kroner.

Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har inngått en forpliktende avtale som sikrer barnehageplass til en rimelig pris for alle som ønsker det. De viktigste hovedpunktene i avtalen er at alle barn skal ha en lovfestet rett til barnehageplass, at kommunene skal ha plikt til å sørge for et tilstrekkelig antall barnehageplasser, at tilskuddet til funksjonshemmede barn videreføres og utvides til barn med spesielle behov, at 80 pst. offentlig tilskudd skal komme allerede fra 1. august 2003, at maksimal pris da settes til 2 500 kroner og at maksimal pris på 1 500 kroner innføres først 1. august 2004. Det er også enighet om å innføre et stimuleringsstilskudd allerede fra 1. juli 2002, for å få ny fart på barnehageutbyggingen. Disse medlemmer går derfor inn for å bevilge 84 mill. kroner til et stimuleringsstilskudd til barnehager.

I tillegg til hovedsatsingene foreslår disse medlemmer følgende økninger i bevilgningene:

- 38 mill. kroner til bostøtte
- 30 mill. kroner til opptreningsinstitusjonene og til spesielle helseinstitusjoner
- 20 mill. kroner til kriminalomsorgen
- 15 mill. kroner til studentrabatt på NSBs langdistansetog
- 12 mill. kroner til Høyskolen i Østfold

- 7,9 mill. kroner til ulike organisasjoner, blant annet Brukerforeningen, Rettferd for taperne, Natthjemmet forprostituerte i Oslo og prosjekter for bostedsløse
- 4 mill. kroner til Odontologibyget i Bergen
- 4 mill. kroner til prosjektering av tørrdokk i Harstad
- 4 mill. kroner til støtte til produksjon av lyd- og blindeskriftbøker
- 3,5 mill. kroner til Jugendsenteret
- 1,5 mill. kroner til Studiesenteret Finnsnes
- 1,3 mill. kroner til NAROM

De største endringene disse medlemmer foreslår i statsbudsjettet for å dekke inn de økte satsingene er å utsette investeringer i Forsvaret på 963 mill. kroner til 2003, jf. Innst. S. nr. 232 (2001-2002), å kutte driftsbevilgningen i statsforvaltningen med 250 mill. kroner, tilsvarende 0,3 pst. av driftsbudsjettet utenom Helseforetakene, å utsette innbetaling til finansierungsordningen under EØS-avtalen (100 mill. kroner) og å utsette reduksjonen i satsene på industritoll (100 mill. kroner). I tillegg foreslår disse medlemmer en rekke mindre kutt, og støtter forslag til reduserte bevilgninger fra regjeringspartiene og Fremskrittspartiet på over 250 mill. kroner.

8.3 Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. I (2001-2002).

Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti har lagt fram rapporten "Forskjells-Norge 2002". Den dokumenterer at forskjellene i Norge øker, først og fremst fordi de aller rikeste har fått kraftige inntektsøkninger. Toppledere i de største bedriftene har mer enn doblet lønna si siden 1995. Disse medlemmer utfordrer de andre partiene: Stortinget må forplikte seg til å redusere forskjellene i løpet av denne stortingsperioden.

Disse medlemmer påpeker at 5 000 enkeltpersoner mottok 63 pst. av alt aksjeutbyttet som ble utbetalt i år 2000. I gjennomsnitt fikk hver av disse 3,5 mill. kroner i utbytte. De som innkasserer millioner i aksjeutbytte er ofte de samme som hever de høyeste lønnene. Svært gunstige skatteregler for kapitalinntekter og aksjeutbytte gjør at de virkelig rike betaler mindre skatt som andel av inntekten enn vanlige lønnstakere. Beskatningen av aksjeutbytte ble fjernet av de borgerlige partiene, inkludert Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer understreker at parallelt med lønnsfesten for de rikeste, har andelen av befolkningen som står utenfor arbeidsmarkedet steget kraftig. Blant ulike minoriteter er arbeidsløsheten høy - selv om den er lav for gjennomsnittet. De som av ulike grunner og under ulike konjunkturer har hatt vanskeligheter på arbeidsmarkedet, sliter med å komme inn igjen.

Egenandelene på helse- og sosialtjenester i kommuner og fylker har økt nesten tre ganger mer enn prisstigningen

på under ti år. For dem med de laveste inntektene har satsene for en barnehageplass hatt samme formidable økning - tre ganger prisstigningen.

Disse medlemmer registrerer at Regjeringen gir uttrykk for at de ønsker utjevning, men fokuserer utelukkende på tiltak mot fattigdom. Disse medlemmer understreker at Sem-erklæringen er en oppskrift for økte forskjeller. Høyres store skattelettelser gir mest til dem som har mye fra før. Kristelig Folkeparti har fått gjennomslag for at det skal gjøres noe for de aller fattigste. Problemet er at det skal finansieres gjennom kutt for de som har litt.

Disse medlemmer påpeker at Norge er et av verdens rikeste land. Vi har større handlefrihet enn de aller fleste. Denne handlefriheten kan enten brukes til å øke det private forbruket for de fleste av oss litt mer og mye for dem som har mest fra før. Eller den kan brukes til å ruste opp de felles arenaene som inkluderer alle. Disse medlemmer legger vekt på at vi trenger alternativer utenfor markedet - der ungdom kan leie til en rimelig pris mens de bygger seg opp egenkapital, eller der folk som har dårlig råd kan få seg et stabilt tak over hodet. Norge skiller seg i dag ut i Europa som et land med mangel på en sosial boligpolitikk. Vi ligger langt etter "land det er rimelig å sammenligne oss med".

Disse medlemmer viser til samfunnsforskning som viser at samfunn med forholdsvis små forskjeller gir mer lykke til flere. Helsa er bedre, tryggheten større og kriminaliteten lavere i et samfunn der det ikke er store forskjeller mellom folk. Det blir færre som faller utenfor i et samfunn der den offentlige skolen er gratis, der barnehager ikke er priset som et luksusgode, og der den økonomiske terskelen for å delta i ulike fritidsaktiviteter eller på skolefritidsordninger er lav. Disse medlemmer merker seg at Regjeringen selv har bedt forskningsinstitusjoner og brukerorganisasjoner om råd. Ekspertene har hatt spesielt fokus på barn og unge. Konklusjonen er klar: Gjør skolen og SFO gratis. Gjør barnehager og fritidsaktiviteter billigere. Dette er brede og treffsikre tiltak, men de krever vilje til omfordeling. Utjevning av forskjeller ble flagget som en kjerresak for den forrige Bondevik-regjeringen.

Disse medlemmer er glade for at tre av fire nordmenn ønsker seg et samfunn med mindre forskjeller mellom folk. Denne Regjeringen gir dem noe annet. Høyres skatteprosjekt vil ikke bare øke forskjellene mellom folk, men hindrer også at de store pengene brukes til å ruste opp velferdsgodene som når oss alle. Dermed blir det flere som må fanges opp av fingsiktede fattigdomstiltak. I sum gir det et dårligere samfunn.

Disse medlemmer vil advare mot en slik utvikling, og har i denne innstillingen fremmet forslag der Stortinget har mulighet til å gi retning for det videre arbeidet mot sosiale forskjeller.

Disse medlemmer merker seg at økonomien i Norge er relativt god. Siden budsjettet i høst er anslaget for BNP-veksten økt fra 1,6 til 1,8 pst., i stor grad drevet av økt anslag for privat konsum, bl.a. som følge av

resultatene i det pågående lønnsoppgjøret. Arbeidsledigheten er relativt stabil men svakt økende, dog fra et forholdsvis lavt nivå. Inflasjonen er for tiden svært lav, men det er en viss uro i forhold til utviklingen av denne.

Disse medlemmer viser til at problemområdene er knytta til presstendenser i økonomien. En relativt ekspansiv finanspolitikk kombineres med en stram pengepolitikk med vesentlig høyere realrente enn våre handelspartnere. Det høye rentenivået er en sentral del av forklaringen på den markerte styrkingen av den norske krona. I tillegg har store lønnstillegg bidratt til at norsk konkurranseutsatt industri har et betydelig økt kostnadsnivå i forhold til konkurrenter i andre land. Anslaget for bruttoinvesteringer for fastlandsbedriftene som antas å synke med 1,9 pst.

Disse medlemmer har observert at det i løpet av våren har vært et klart omslag i markedets renteforventninger. Mens det tidligere i vår var en forventning om en mindre rentenedgang, forventer nå de fleste økonomer en viss økning. En tilsvarende endring har vi også sett i signalene fra Norges Bank. For folk i etableringsfasen med høye studie- og boliglån, vil renteøkning være dramatisk. Samtidig har disse medlemmer registrert at Regjeringen mener at det økonomiske opplegget i Revidert nasjonalbudsjett ikke øker presset i norsk økonomi, og dermed ikke bidrar til økt rente.

Disse medlemmer påpeker at Regjeringen med sitt forslag har lagt seg på en linje som helt slavisk følger handlingsregelen. Det betyr at de ikke ser grunn til å justere aktivitetsnivået i norsk økonomi, slik handlingsregelen gir mulighet for. Disse medlemmer tar dette til etterretning, og legger opp til en balanse om lag i tråd med Regjeringens opplegg.

Disse medlemmer understreker imidlertid at profilen i pengebruken i Regjeringens budsjettopplegg ikke er god. Med en så sterk økning i totale utgifter er det skuffende at man ikke i større grad klarer å løse de viktigste utfordringene Norge står overfor. Særlig er den dårlige kommuneøkonomien et viktig hinder for videreutvikling av en rekke tilbud til kommunen. Skoler og barnehager, helsevesen og eldreomsorg er sentrale velferdstilbud som blir salderingsposter når kommuner med hardt presset økonomi ikke får penger til å dekke pensjonskostnader og økte lønnsutgifter.

Disse medlemmer viser i sitt alternative opplegg for budsjettrevisjonen at det er fullt mulig å løse disse utfordringene innenfor de rammene Regjeringen har lagt. Det er utelukkende et spørsmål om prioritering.

For å dempe presset i økonomien og bidra til en mer langsiktig og miljøforsvarlig investeringstakt i oljeinvesteringene vil disse medlemmer redusere bevilgningene til investeringer i Nordsjøen og Barentshavet. Disse medlemmer vil gå imot enhver investering i Barentshavet, og mener at nivået på oljeinvesteringene generelt bør reduseres.

Disse medlemmer viser til St.prp. nr. 59 (2001-2002) om sykehusøkonomi, og forlik inngått mellom Regjeringen og Fremskrittspartiet i denne sammenheng.

Disse medlemmer er enig i at styrkingen av pasientbehandlingen er viktig, og bevilger i likhet med forliket 350 mill. kroner. Disse medlemmene vil ikke fordele mer penger gjennom ISF-ordningen, og fordeler dermed de 140 mill. kroner forliket gir til ISF-ordningen direkte til helseforetakene. Etter disse medlemmenes mening vil dette bedre ivareta helseforetakenes mulighet til å løse flaskehals og behandlingsskøer. Dette medfører at de 5 helseforetakene styrkes med 140 mill. kroner mer enn det som ligger i forliket, som disse medlemmer er enig i. Disse medlemmer fremmer i tillegg 50 mill. kroner til psykiatrien, 30 mill. kroner til opptreningssettene og økt statlig refusjon for ufrivillig barnløse på 40 mill. kroner.

8.4 Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til dette medlems merknader i Budsjett-innst. S. nr. II (2001-2002) når det gjelder Senterpartiets prioriteringer og hovedlinjer i Senterpartiets budsjettopplegg.

Videre viser dette medlem til Innst. S. nr. 255 (2001-2002) under kap. 7 hvor det er redegjort for Senterpartiets grep for et felles løft for skole, barnehager, helse og omsorg.

Senterpartiets budsjettprioriteringer har en sterk distriktsprofil, samt en sterk satsing på helse og bolig:

- Senterpartiet vil bruke mer oljepenger - handlingsregelen må endres.
- Senterpartiet vil dekke kommunenes pensjonskostnader. Dette er ekstraordinære utgifter som kommunene har svært liten innflytelse over.
- Senterpartiet sletter fylkenes gjeld etter at staten overtok sykehusene.

Distriktpakke - Ta hele landet i bruk

Det lønner seg for samfunnet at det skapes arbeidsplasser der det er ledig plass i skole og barnehage, og der bokostnader og lønninger er lavere enn i Oslo. Det lønner seg å legge til rette for næringslivet med gode nok veier. Det lønner seg ikke å øke presset i pressområdene.

Derfor foreslår Senterpartiet:

- Samferdselsmilliarden (midlene tas i sin helhet utenfor rammen)
  - 500 mill. kroner sekundært riksveinett
  - 100 mill. kroner gang og sykkelvei
  - 200 mill. kroner rassikring
  - 200 mill. kroner fylkesvei
- Næringspolitikk
  - SND risikolåneordningen 500 mill. kroner, summen tas utenfor rammen

- Nyskappingsprogrammet 30 mill. kroner
- Næringshager 20 mill. kroner
- Kommunale næringsfond 50 mill. kroner
- Bortfall arbeidsgiveravgift 30 mill. kroner
- Bortfall eiendomsskatt 25 mill. kroner
- Økning i de frie inntektene til kommunesektoren med 600 mill. kroner
- Distriktsprofilen i å øke Husbankens ramme.

Boligpakken – En sosial boligbygging

Det lønner seg for samfunnet at folk kan skaffe seg bolig til overkommelig pris. Husbanken har en gunstig rente og Husbanken representerer for mange trygghet. I en situasjon hvor mange frykter renteoppgang, er det viktig at Husbanken får spille en aktiv rolle i den generelle byggingen av nøkterne boliger. I tillegg sikrer Husbanken lån i hele landet, også i områder der de private kredittinstitusjoner ikke vil gi lån. Husbanken finansierer 60-70 pst. av nybygg i Nord-Norge, mot bare 10 pst. i Oslo.

Det er nødvendig å hjelpe grupper som ikke klarer det ved egen hjelp inn på boligmarkedet. Det er også nødvendig å hjelpe folk til å bli boende i sin bolig.

Derfor foreslår Senterpartiet:

- Husbankens ramme økes med 2 mrd. kroner, summen tas utenfor rammen.
- 50 millioner kroner til boligtilskuddet
- 50 millioner kroner til bostøtte

Helsepakken - Senterpartiet forebygger for å få folk i arbeid.

Det lønner seg å forebygge slik at folk ikke blir klienter og pasienter. En god skole som også prioriterer fysisk aktivitet er et meget viktig ledd i denne forebygging.

Det lønner seg for samfunnet å reparere raskt når noen blir syke. Å få bort den unødige ventingen på operasjon og behandling for de som er sykemeldt, er noe av det mest lønnsomme som finnes både for staten og næringslivet.

De private opptreningssettene er viktige i behandlingsskjeden, og må sikres en god nok økonomi.

Derfor foreslår Senterpartiet:

- Regionale helseforetak 1000 mill. kroner, summen tas utenfor rammen
- Psykiatrien styrkes med 98 mill. kroner
- Kjøp av operasjoner 100 mill. kroner, summen tas utenfor rammen
- Opptreningsinstitusjonene 80 mill. kroner
- Nasjonal Folkehelse 3.3 mill. kroner
- Tilskudd frivillighetsentraler 7 mill. kroner
- Utvikling sosialtjenesten - tiltak rusmiddelmissbrukere 8.1 mill. kroner
- Tiltak funksjonshemmede 4 mill. kroner
- Satsingen på sykehus, utgjør en innsparing på 780 mill. kroner i sykepenger.

9. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til at forslag som er satt frem i denne innstillingen er samlet under kapittel 22 (Komiteens tilråding) eller kapittel 21 (Forslag fra mindretall) i Innst. S. nr. 255 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 63 (2001-2002).

Komiteen viser til St.meld. nr. 2 (2001-2002) og til det som står foran og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 2 (2001-2002) - Revidert nasjonalbudsjett 2002 - vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 14. juni 2002

Siv Jensen
ordfører og leder

Ingebrigt S. Sørfonn
sekretær